

Ya Ali

Hz. Ali(A.S.)'den bin beş yüz elli beş
veciz söz

Yaşamı,
Felsefesi,
Özdeyişleri

ALI POLAT

*Bana bir harf öğrenenin
kölesi olurum.*

Hız. Ali

(A.S.)

Ya Ali

Hz. Ali(A.S.)'den bin beş yüz elli beş
veciz söz

ALİ POLAT

Ya Ali

1. Basım 2003

2. Basım: 2006

Yayın Hakkı: Copyright

© Ali Polat

Taksim Caddesi No.109/4 Taksim / İstanbul

Tel: 0212 , 256 84 90 Fax: 0212- 235 12 07

e-mail : sanmar@turk.net

Bu yapıtın tüm hakları saklıdır. Ali Polat'ın izni olmadan yapıt yeniden basılamayacağı gibi kayıt, fotokopi ve bilgi depolama da arasında olmak üzere herhangi bir elektronik ya da mekanik yöntemle yeniden çoğaltılıp dağıtılamaz.

Baskı : Hat Baskı Sanatları Tel: 0212 674 58 56

Cilt : Sağlam Mücellit Tel: 0212 693 19 33

ISBN 975 - 93465 - 1 - 6

İSTANBUL 2006

Bu eser,
erdemli ve fedakâr
insanlara ithaf olunur.

Teşekkür

Bu kitabın hazırlanması sırasında yakından ilgilenerek yardımlarını esirgemeyen, değerli kardeşim Doç. Dr. Ali Güzelyüz ile birlikte Dr. Ahad Mortaz, Neval Güzelyüz ve emeği geçen tüm arkadaşlarıma candan teşekkür etmeyi borç bilirim.

Ali Polat

Önsöz

Tek tanrıya ibadet etme inancı, ilk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem'in yaratılışıyla başlamıştır. İnsan neslinin çoğalmasıyla birlikte, dünyada fesat ve zulüm de başlamıştır. Yüce Allah, insanları doğru yola sevketmesi için her topluluğa bir peygamber göndermiştir. Peygamberlerin çoğuna "Suhuf" adıyla kutsal buyruklar gönderilirken, dört peygambere de kutsal kitap indirilmiştir. İlk kutsal kitap olan Tevrat, Hz. Musa'ya indirilerek Yahudilik doğmuştur. Hz. Musa'dan sonra yeryüzünde fesadın artması üzerine, Hz. Davut, İsrailoğulları kavmine peygamber olarak gönderilmiş ve ona Zebur adlı kutsal kitap indirilmiştir. Hz. İsa'nın peygamber olarak gönderilmesi ve ona İncil adlı kutsal kitabın indirilmesiyle Hıristiyanlık ortaya çıkmıştır. Son kutsal kitap olan Kur'ân-ı Kerim ise, son peygamber Hz. Muhammed (S.A.V.)'e indirilmiştir. Hz. Muhammed'in yaydığı İslâmiyet, önceki dinleri tamamlayan son ilahî dindir.

İslâmiyetin yayılmasında birçok kişi, can, mal ve bütün fedakârlıklarıyla Hz. Muhammed'e yardımcı olmuştur. Kitabımızın konusunu oluşturan Hz. Ali (A.S.), bu fedakâr insanların başında yer almaktadır. O dönemde irfanı ve hikmeti en iyi bilenlerin başında Hz. Ali yer almaktadır. Kur'ân'ı ilk yorumlayan da kendisiydi. Kur'ân-ı Kerîm'den sonra Müslümanlar için en büyük kültür mirası, kendisinden kalmıştır. Bu yüzden kitabımızın konusu olarak Hz. Ali'yi seçtik. İslam tarihine baktığımızda hiç kimsenin yaşantısı peygamberle bu kadar iç içe olmamıştır. Hatta bu iç içelik o derecede idi ki birbirinden ayrılmaz bir bütün halini almıştı.

Hz. Ali'nin savaşları ve kahramanlıkları hakkında yüzlerce kitap yazılmıştır ve yazılmaya devam edecektir. Bizim bu kitaptaki gayemiz kendisinden bize kalan vecizli sözlerini sunmaktır. Hz. Ali'nin yaşantısını ele alırken, Ehl-i Beyt'ten de söz etmeyi uygun gördük.

Bu kitapta, Hz. Ali'den özenle seçilmiş, güncelliğini hiçbir zaman yitirmeyen çeşitli konularda bin beş yüz elli beş söz bulacaksınız.

Hz. Ali'den derlenerek günümüze kadar gelen hutbe, mektup ve kısa sözlerinin bulunduğu Nehcu'l-Belâga ile yine Hz. Ali'nin kısa sözlerinden derlenen Gururu'l-Hikem adlı eserlerden seçtiğimiz bu sözleri Türkçeye aktarırken, orjinalliğini bozmadan en iyi şekilde ifade etmeye çalıştık.

Hiçbir dinî ayırım gözetmeksizin bütün insanlığa hitap eden bu anlamlı ve akıcı sözler, herkesin ders alacağı hikmetlerle doludur.

İstedığınız konuya kolayca ve hızlı bir şekilde ulaşabilmeniz için sözleri, 129 başlık altında çeşitli bölümlere ayırdık. Bu bölümlerin, Hz. Ali'nin sosyal, ahlakî ve dinî konularda söylediği ve yaşantımızda çok önemli olduğunu düşündüğümüz sözlerden oluşmasına özen gösterdik. Hz. Ali bu sözleri, hayatı boyunca, değişik zaman ve yerlerde, değişik amaçlarla söylediği için, her bölümde birbirine benzer veya zıt anlamlı sözlerin bulunması doğaldır.

Hz. Ali'nin doğumundan şehâdetine kadar geçen önemli olayları, şehâdetinden sonra Ehl-i Beyt'in başına gelenler ve diğer konularla ilgili yazıları da bölümler arasında bulacaksınız.

Amacımız, kitabı okurken; adalet, ahlâk, güven, mutluluk, bağış, dostluk, iyilik, deneyim, siyaset, yardım, itaat, güven, cesaret, gayret, başarı, güleryüzlülük, ağırbaşlılık vb. gibi birçok konuda Hz. Ali'nin sözlerinden ve tavsiyelerinden ders almak ve bunları hayatlarında yer vermek isteyenlere kolay ulaşacak şekilde sunmaktır.

Hz. Ali (A.S.)

Babasının adı Ebû⁽¹⁾ Tâlib, annesinin adı ise Fâtıma⁽²⁾, dır.

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in peygamber olarak görevlendirilmesinden on yıl önce, 27 Eylül 600 tarihinde Mekke'de doğmuştur.

Ka'bede dünyaya gelen ilk ve tek kişidir.

Hem annesi hem de babası Hâşimî⁽³⁾ soyundan gelen ilk kişidir.

On yaşında iken Peygambere iman etmiştir.

Peygambere iman eden ilk erkek Müslümandır.

Leyletu'l-Mebût adı verilen gece, Hz. Muhammed'in yatağında yatarak onun gizlice Yesrib⁽⁴⁾ e gitmesini sağlamıştır.

Peygamberin kızı Hz. Fâtıma ile evlenmiş ve İslamiyetten önce Araplar arasında kullanılmayan Hasan, Hüseyin ve Muhsin (Muhassin) isimlerini, Harun Peygamberin çocukları Şebber, Şebîr (Şubeyir) ve Muşebbir'den esinlenerek çocuklarına vermiştir.

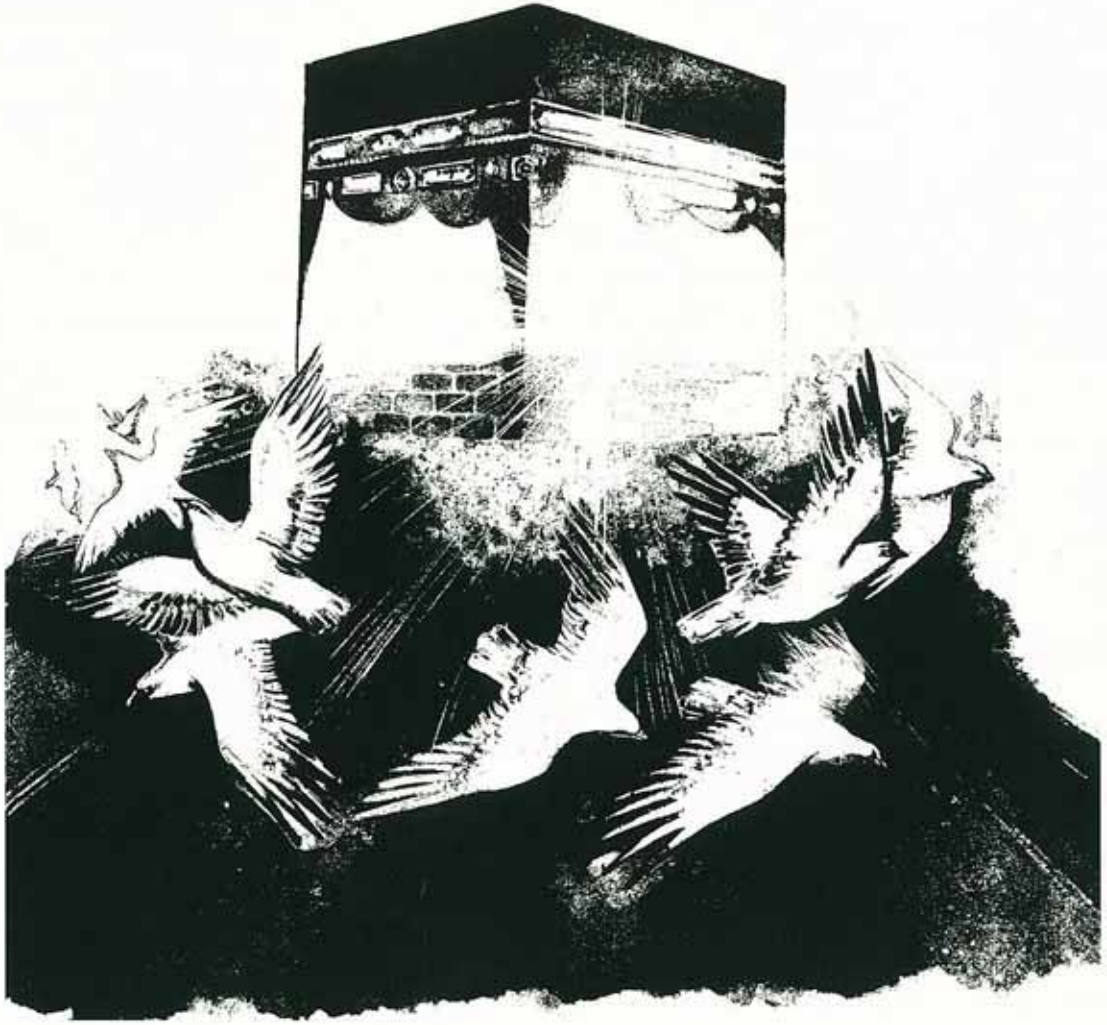
Zülfikar⁽⁵⁾ adlı kılıcı, Uhud savaşında Hz. Muhammed tarafından verilmiştir.

İslâmiyetin gelişmesi ve yayılması için Hz. Muhammed ile birlikte 26 savaşa katılmıştır.

Hz. Muhammed'in vefatından sonra, Hz. Ali halife olma imkânına sahip olduğu halde İslâmiyetin parçalanmaması için ilk üç halifeye biat etmiştir. Bu, hem İslâmiyetin güçlenmesini sağlamasına hem de çok değerli iki yapıtın bu dönemde ortaya çıkmasına imkân vermiştir.

25 yıl hilafetten uzak kalmıştır. Bu dönemde Kur'ân-ı Kerim'i açıklamış ve geleceğe yönelik çalışmalar yapmıştır.

Hz. Ali'nin irşat ve imâmet⁽⁶⁾ süresi otuz yıldır.

Hz. Ali (A.S.)'nin doğduğu yer, Kâbe.

Dört yıl dokuz ay halifelik yapmıştır. Halifelik döneminde Cemel, Sıffin ve Nehrevân olmak üzere üç büyük savaş meydana gelmiştir.

Abdurrahman bin⁽⁷⁾ Mülcem adlı bir Haricî tarafından şehit edilmiştir. 26 veya 28 Ocak 661 tarihinde vefat etmiştir.

Cenazesi, İmam Hasan ve diğer çocukları tarafından kaldırılmıştır.

Kûfe'de, bugünkü Irak'ın Nəcəf şehrinde toprağa verilmiştir.

1 Ebû: "Babası" anlamında olup, Arapça gramer kurallarına göre "Ebâ" ya da "Ebî" şeklinde de kullanılabilir.

2 Daha sonraları evlendiği Hz. Fâtıma ile karıştırılmamalıdır.

3 Hâşimî: Kureyş kabilesinin Hz. Muhammed'in de mensup olduğu kolu.

4 Yesrib: Medine şehrinin İslâmiyetten önceki adı.

5 Zülfikar: Bedir savaşı sırasında Hz. Muhammed'e gökten indirildiğine inanılan çatal uçlu kılıç. Hıristiyanlar haç amblemini nasıl kutsal sayıp boyunlarına takıyorlarsa, bazı şîî ve Aleviler de bu kılıcı kutsal saydıklarından kolye olarak boyunlarına takmaktadırlar. Ayrıca Hz. Ali'nin anısına onun resmini gösteren altın basırmaktadırlar. Topkapı Sarayı Müzesinde de Hz. Ali'ye ait bir kılıç korunmaktadır.

6 Her dönemde, peygamberin görevini yerine getiren, insanları bilgilendiren ve doğru yola sevkeden irşat edici bir imamın bulunması gerekir. Bu imam, insanların din ve dünya işleri konusunda çeşitli irşatlarda bulunmak, aralarında zulmü, düşmanlığı gidermek ve adaleti yaymak konusunda peygamberin velayetine sahiptir. Bu bakımdan imamet, nübüvvetin devamı olarak görülmüştür. İmamet, ancak yüce Allah'tan nas (dogma) ile ya da o imamdaki önceki imamın ataması ile gerçekleşir. Hz. Muhammed'den sonra on iki imam vardır. Birincisi, imam Hz. Ali'dir. Hz. Ali'nin imametini nas (dogma) ile gerçekleştirmiş ve Hz. Muhammed tarafından ilan edilmiştir. Hz. Ali kendisinden sonra en büyük oğlu Hz. Hasan'ı ikinci imam olarak atamıştır. Hz. Hasan da kendisinden sonra kardeşi Hüseyin'i üçüncü imam olarak atamıştır. Hz. Hüseyin, Kerbela'da şehit olmadan önce oğlu Zeynelabidin'i dördüncü imam olarak atamıştır. Diğer sekiz imam da, önceki imamların evlatları arasından atama yoluyla görevlerine gelmiştir.

Onikinci imam ise Hz. Mehdi olup şîâ inancına göre tekrar zuhûr etmesi beklenmektedir.

7 Bin "oğlu" anlamında olup, "bin" kelimesinden önceki isim "oğul", sonraki isim ise "baba"dır. Abdurrahman bin Mülcem, "Mülcem oğlu Abdurrahman" demektir.

Ali, Kur'an iledir; Kur'an da Ali iledir.

H.z. Muhammed

(S.A.V.)

Hz. Ali (A.S.)'nin lâkap ve künyelerinin bazıları

Hayder-i Kerrâr: Döne döne döğüşen aslan.

Hayder (Haydar): "Arslan" anlamında olup dedesinin adıdır. Doğduğunda annesi ona bu adla seslenmiştir.

Emîr el-Mu'minîn: Müminlerin sultanı. Bu lâkap Hz. Muhammed (S.A.V.) tarafından sadece Hz. Ali'ye verilmiştir.

Ebu'l-Hasan: Hasan'ın babası. İmam Hasan doğduktan sonra bu lâkapla anılmıştır.

Ebu'l-Huseyn: Hüseyin'in babası. İmam Hüseyin doğduktan sonra bu lâkapla anılmıştır. İmam Hasan da babasına bu lâkapla seslenmiştir.

Murtazâ: Kendisinden razı olunan kişi. İbn Abbâs'ın ifâdesine göre, Hz. Ali, bütün işlerinde yüce Allah'ın razı olduğu şeylere tabi olduğu için bu adla anılmıştır.

Ebû Türâb: Toprağın babası. Bu künye, Hz. Muhammed tarafından kendisine verilmiştir.

Ebu'r-reyhâneteyn: Güzel kokulu iki çiçeğin (Hasan ve Hüseyin'in) babası.

Emîr en-Nihel: İnançların sultanı.

İmâmu'l-muttakîn: Takvâ sahiplerinin önderi.

Ya'sûbu'l-mu'minîn: Müminlerin padişahı.

Ya'sûbu'd-dîn: Dinin padişahı.

Ya'sûbu'l-muvahhidîn: Tevhid edenlerin padişahı.

Ebu'l-Eimmeti: İmamların babası.

Emîru'l-berereti ve kâtilu'l-kefereti: İyilerin sultanı ve kâfirlerin katili.

Ebu'l-Hasaneyn: Hasan ve Hüseyin'in babası.

Ebu's-Seyyideyn: İki efendinin babası.

Seyfullahi'l-meslûl: Kınından çekilmiş, Allah'ın kılıcı

Zevcu'l-Betûl: Hz. Fatıma'nın kocası.

Kâsimu'n-Nâri ve'l-Cenneti: Cennet ve cehennemi bölüştüren.

Doğumundan Peygamberin Bi'setine⁽¹⁾ kadar Hz. Ali (A.S.)

(27 Eylül 600-22 Ağustos 610)

Kaynakların çoğunda Hz. Ali'nin, 27 Eylül 600 tarihinde doğduğu rivâyet edilmektedir. Hz. Muhammed (S.A.V.)'in amcasının oğludur. Babasının adı Ebû Tâlib, annesinin adı ise Esed kızı Fâtıma idi. Doğum yeri Ka'be olup, kendisinden önce ve sonra hiç kimse Ka'be'de dünyaya gelmemiştir.

Hz. Ali'nin doğumu yaklaşıncı, annesi Ka'be'ye dönerek "Allahım, ben sana, senin gönderdiğin peygamberlere ve kitaplara inanıyorum. Dedem İbrahim Halil'in sözünü tasdik ediyorum. Allahım, bu Ka'be'yi inşâ edenin hakkı için ve karnımdaki çocuğun hakkı için doğumumu kolaylaştır." şeklinde dua ettiği rivâyetler arasında yer alır.

Bir rivâyete göre, Ka'be'nin duvarı aniden açılmış ve Fâtıma içeri girince tekrar kapanmıştır. Fâtıma içeride üç gün kaldıktan sonra, dördüncü gün kucağında Hz. Ali'yle birlikte dışarı çıkmıştır.

Hz. Ali, hem annesi hem de babası Hâşimî⁽²⁾ ailesine mensup olan ilk kişidir.

Hayatının ilk on yılını kapsayan bu dönemde Hz. Ali, Hz. Muhammed'in evinde, onun ve soylu bir aileden gelen eşi Hz. Hatice'nin müşterek gözetiminde yetişmiştir.

Hz. Muhammed, amcası Ebû Talib'in muvafakatını alarak Ali'yi küçük yaşta kendi evine götürmüştür. Hz. Ali, bi'sete kadar Hz. Muhammed'in evinde kalmış ve peygamberliğini ilk olarak tasdik edip onun takipçisi olmuştur.

Vahiy meleği Cebrail 22 Ağustos 610 tarihinde, Hira⁽³⁾ mağarasında ilk kez Hz. Muhammed'in yanına inip ona peygamberlik görevini tebliğ ettiği sırada, henüz 10 yaşında olan Hz. Ali de onun yanındaydı. Nitekim Hz. Ali, halifelik döneminde söylediği Kasi'a hutbesinde şöyle buyurmaktadır: Peygamber her yıl Hira dağında ibadet ederdi. Benden başka hiç kimse onu görmezdi.

1 Bi'set: Hz. Muhammed'in peygamber olarak görevlendirilmesi.

2 Hâşimî: Kureyş kabilesinin Hz. Muhammed'in de mensup olduğu kolu.

3 Hira: Hz. Muhammed'e ilk vahyin indiği mağaranın bulunduğu dağın adıdır. Bu dağ, Mekke şehrine yaklaşık 5 km uzaklıktadır.

Ali dünyada ve ahirette benim kardeşimdir.

H.z. Muhammed

(S.A.V.)

Peygamberin Bi'setinden hicrete⁽¹⁾ kadar Hz. Ali (A.S.)

(22 Ağustos 610-24 Eylül 622)

Hz. Ali, hayatının ikinci bölümünü oluşturan ve Hz. Muhammed (S.A.V.)'in bi'setinden hicretine kadar 13 yıl süren bu dönemde de peygamberin yanında ve onun gözetimi altında büyümüştür.

Hz. Ali, peygambere iman ederek İslâmiyeti kabul eden ilk erkek kişiydi. Ancak Müslüman olmadan önce de çocukluk döneminde tek tanrıya inanır ve putlara⁽²⁾ tapmazdı.

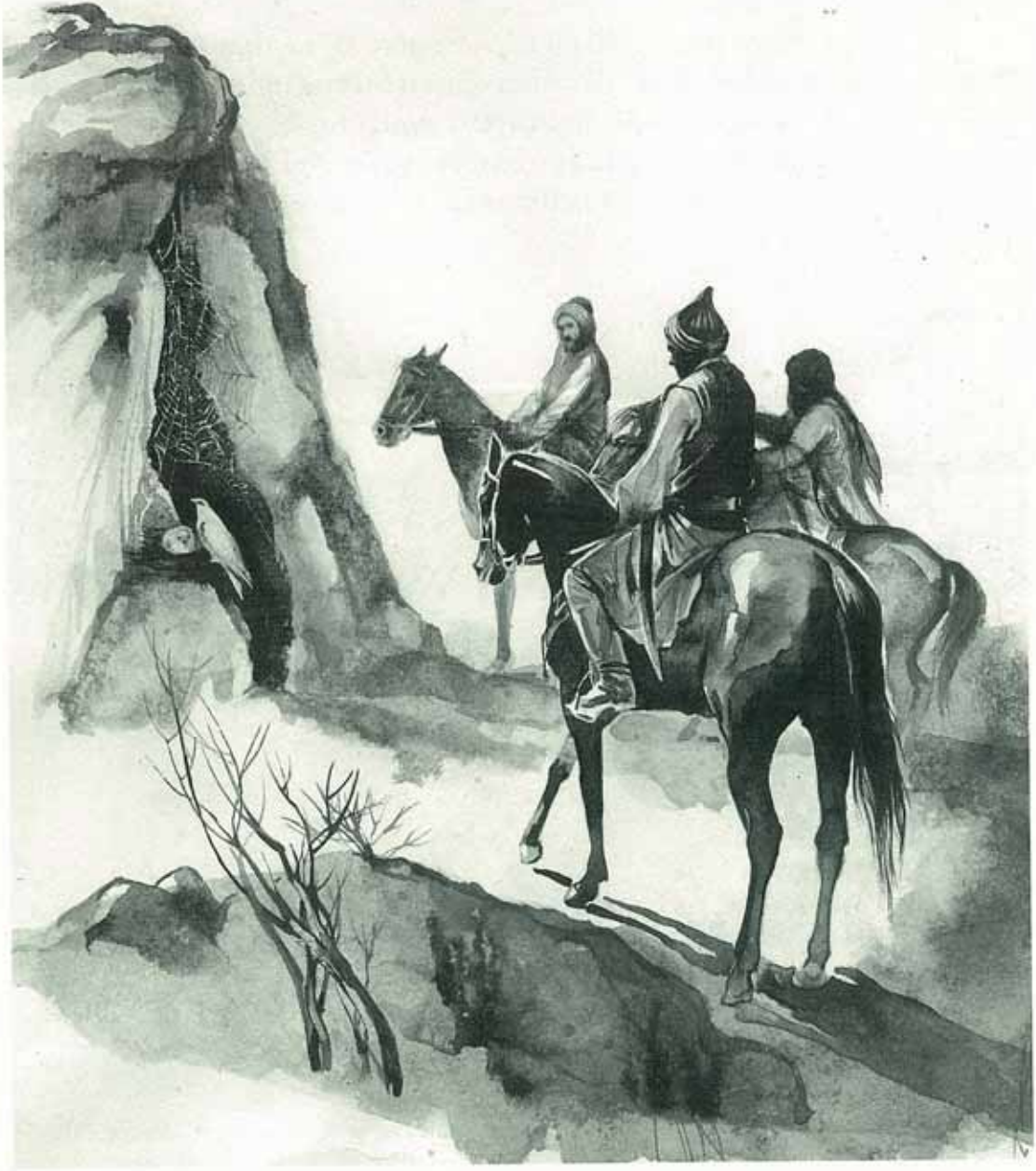
İlk Müslümanın Hz. Ali olduğunu, Peygamberin şu sözünden açıkça anlamaktayız: “Kevser⁽³⁾ havuzunun başına ilk gelecek olanınız, ilk iman edeniniz Ali bin Ebî Talib'dir.”

Ayrıca Hz. Ali, Nehcu'l-Belâga⁽⁴⁾, da, ilk Müslümanın kendisi olduğunu şöyle açıklamaktadır: “Allahım, ben sana dönüp yönelen, işitip icabet eden ilk kişiyim. Peygamberden başka hiç kimse benden önce namaz kılmadı.”

Üç yıl süreyle insanları gizlice İslam dinini kabul etmeye çağıran Hz. Muhammed, “En yakın akrabalarını uyar. Sana tabi olan müminleri kanatlarının altına al. Sana karşı gelirlerse, ‘Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım’ de.” (Kur’ân-ı Kerîm, şuarâ suresi, 214-216) mealindeki âyetler indikten sonra, yakın akrabalarını toplayıp “Ben, Allah’ın elçisi ve peygamberiyim.” diyerek peygamberliğini ilan etmiştir.

Hz. Muhammed’i öldürmek için Kureyşliler⁽⁵⁾ 9 Eylül 622 gecesi suikast planı hazırladıklarında, Hz. Ali onun yatağında yatıp her gece üzerine örttüğü yeşil örtüyü örterek onları oyalamıştır. Hz. Peygamber de gizlice Yesrib⁽⁶⁾, e hareket etmiştir. Müfessirlerin ifadesine göre, “Leyletu'l-mebît” adı verilen bu gecede büyük bir fedakârlık örneği gösteren Hz. Ali için şu âyet inmiştir: “İnsanlar arasında, Allah’ın rızasını kazanmak için canını satanlar vardır. Allah, kullarına karşı şefkatlidir.” (Kur’ân-ı Kerîm, Bakara suresi, 207). Peygamber o gece Mekke'den ayrılarak Sevr mağarasına⁽⁷⁾ gitmiş, 10-12 Eylül 622 tarihleri arasındaki üç günü bu mağarada geçirmiş ve 13 Eylül 622 tarihinde mağaradan yola çıkarak 24 Eylül 622 Cuma günü Medine'ye varmıştır.

Araplar çölde yaşadıklarından dolayı iz sürmede ustaydılar ve Hz. Muhammed'in kaldığı mağarayı kolayca buldular. Ancak Allah'ın hikmetiyle mağaranın giriş kapısı örümcek ağlarıyla kaplanmış ve bir güvercin yuva yapmıştı. Peygamberin düşmanları bu durumu görünce, onun mağaraya girmiş olduğuna ihtimal bile vermeden oradan ayrılmışlardır.

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in Mekke'den Medine'ye hicret ederken sığındığı Sevr Mağarası

Peygamberin Mekke'den Medine'ye hicretiyle İslam tarihinde yeni bir dönem başlamıştır. İslamiyete çağrı ve diğer siyasî faaliyetler açısından bir dönüm noktası olmuştur. Hicreti takvim başlangıcı olarak kullanmayı Hz. Peygamber'e Hz. Ali tavsiye etmiştir. Hicrî takvime göre zaman, Araplarda kullanılan ay yılına göre hesaplanmaktadır.

Bu takvimin başlangıcı, Miladî takvime göre 16 Temmuz 622'dir. Ay yılı, güneş yılından 11 gün eksiktir. 12 aydan oluşan bu takvimin 6 ayı, 29; 6 ayı ise 30 günden oluşmaktadır. Bu takvimin ayları şunlardır:

1) Muharrem (30 gün), (Bu ay içerisinde ve İmam Hüseyin'in şehâdetinin kırkinci gününe kadar bazı Müslümanlar hürmet nişânesi olarak düğün yapmamaya çalışırlar.)

2) Safer (29 gün),

3) Rebiülevvel (30 gün),

4) Rebiülahir (29 gün),

5) Cemaziyelevvel (30 gün),

6) Cemaziyelahir (29 gün),

7) Receb (30 gün),

8) Şaban (29 gün),

9) Ramazan (30 gün),

10) Şevval (29 gün),

11) Zilka'de (30 gün),

12) Zilhicce (29 gün). (Hac ziyareti bu ay içinde yapılır.)

1 Hicret: Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesine "hicret" adı verilir. Onunla birlikte göç edenlere de "muhacir" denir.

2 Put: Bazı ilkel toplumlarda doğa üstü güç ve etkisi olduğuna inanılarak tanrı gibi tapılan canlı veya cansız nesne.

3 Kevser: Cennette olduğuna inanılan bir havuz veya ırmak.

4 Hz. Ali'nin hutbe, mektup ve kısa sözlerinin toplandığı eser olup "Güzel Anlatma Üslubu" anlamındadır.

5 Kureys: Mekke'de Hz. Muhammed'in de mensup olduğu ve çeşitli kollara ayrılan bir Arap kabilesi.

6 Yesrib: Medine şehrinin İslâmiyetten önceki adı.

7 Sevr: Mekke yakınlarında bir dağın adı olup Hz. Muhammed'in hicret sırasında sığındığı mağara, bu dağın eteğinde bulunmaktadır.

*Ali, hak iledir; hak, Ali iledir. Ali nereye
giderse, hak onun etrafında dönüp doluşır.*

Hz. Muhammed
(S.A.V.)

Âl-i Abâ

“Ehl-i Beyt’i sevmek, imandandır.”

Âl-i Abâ; İslam kültüründe beş kişi için kullanılan bir ünvandır. Bu beş kişi; Hz. Muhammed (S.A.V.), Hz. Ali (A.S.), Hz. Fâtıma ve onların iki çocuğu İmam Hasan ile İmam Hüseyin’dir. Bunlara, Âl-i Kisâ ve Ashâb-ı Kisâ da denir.

Bu ünvan, “Kisâ (aba) hadisi” olarak bilinen hadis için çeşitli kaynaklarda yapılan şu rivayetten gelmektedir: «Bir gün Hz. Ali’nin evinde bu beş kişi, Hz. Muhammed’in abasının altında toplandılar. Hz. Muhammed, “Allahım! Bunlar benim Ehl-i Beyt’imdir. Günahları onların üzerinden yok et ve onları tertemiz kıl.” şeklinde dua etti. Hz. Peygamberin duasından sonra şu âyet indi: “Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.” (Ahzâb sûresi, âyet: 33)»

Bazı rivâyetlere göre, Hz. Muhammed, bu âyet indikten sonra Ehl-i Beyt’ini abasının altında toplayarak dua etmiştir. Bu âyet hakkında yapılan diğer bazı rivâyetlerde ise, Ehl-i Beyt’in, Hz. Peygamberin abasının altında toplandığından söz edilmemektedir. Ehl-i Beyt konusunda rivâyetçiler arasında görüş ayrılığı vardır. Bazılarına göre Ehl-i Beyt, Hz. Muhammed’in eşleridir. Bazılarına göre ise; Abbâs, Akîl, Cafer ve Ali’nin çocuklarından oluşan bütün akrabalarıdır. Ama rivâyetçilerin büyük bir kısmı, Ehl-i Beyt’in sadece bu beş kişiden ibaret olduğunu ifade etmektedirler. Bu konuda hem Ehl-i Şîâ⁽¹⁾ hem de Ehl-i Sünnet⁽²⁾ tarafından çok sayıda hadis rivâyet edilmiştir.

Âyetin baş kısmında Hz. Peygamberin eşlerinden bahsedildiği için, bazı tefsirciler Ehl-i Beyt’in sadece peygamberin eşlerinden ibaret olduğunu düşünmüş olmalıdır. Ancak bu konuda yapılan rivâyetlerin çoğundan anlaşıldığına göre bu âyet ayrı inmiştir ve Peygamberin emriyle ya da O’nun vefâtından sonra Kur’ân-ı Kerim’in toplanması sırasında bu âyetlerin arasına girmiştir. Arapça dilbilgisi açısından incelendiğinde, âyetin başında hitap edilen kişilerin dişil, sonunda hitap edilenlerin ise eril olması da bunu doğrulamaktadır.

1 Ehl-i Şîâ: “İzindeyiz” anlamına gelen bu sözcük, Hz. Muhammed’in vefâtından sonra Hz. Ali’ye biat edenler için kullanılmıştır. Günümüzde Caferilik mezhebinin temsil ettiği Şîâ’ya mensup olan kişiye şîî denir.

2 Ehl-i Sünnet: “Yolundayız” anlamına gelen bu sözcük, günümüzde Sünniliği temsil eden dört mezhebin mensupları için kullanılmaktadır. Ehl-i Sünnet’e mensup olan kişiye Sünnî adı verilir. Temelde Ehl-i Şîâ ve Ehl-i Sünnet mezhepleri aynıdır. Aralarındaki fark sadece yorum ve görüş ayrılığından kaynaklanmaktadır. Kanımızca bir kişinin Müslüman olabilmesi için, Peygamberin yolunu izlemesi yeterlidir. Mezhepler, kişiye yanlış yapmamak için yol gösterici niteliğindedir.

Âl-i Abâ

Hayber Kalesi'nin fethi

Hayber Kalesi, Şam yolu üzerinde, Medine'ye yaklaşık 150 km uzaklıktadır. Buraya yerleşen Yahudiler, Şam'a giden Müslümanların yolunu keserek ticaret yapmalarını engellemeye ve kervanları soymaya başlamışlar. Bunun üzerine Hz. Muhammed (S.A.V.), büyük bir ordu toplayarak Hayber Kalesi'ni fethetmek üzere yola çıkar.

Çok müstahkem bir yer olan Hayber Kalesi'nin kuşatması günlerce sürer. Kuşatma bittikten sonra Hz. Muhammed "Ben yarın sancağı, Allah'ın ve peygamberin sevdiği birisine vereceğim. Hayber'in fethi onun eliyle olacaktır." der. Ertesi gün Hz. Ali (A.S.)'yi çağırır, Zülfikar'ı (çatal uçlu kılıç) ve Düldül'ü (beyaz at) ona verir ve:

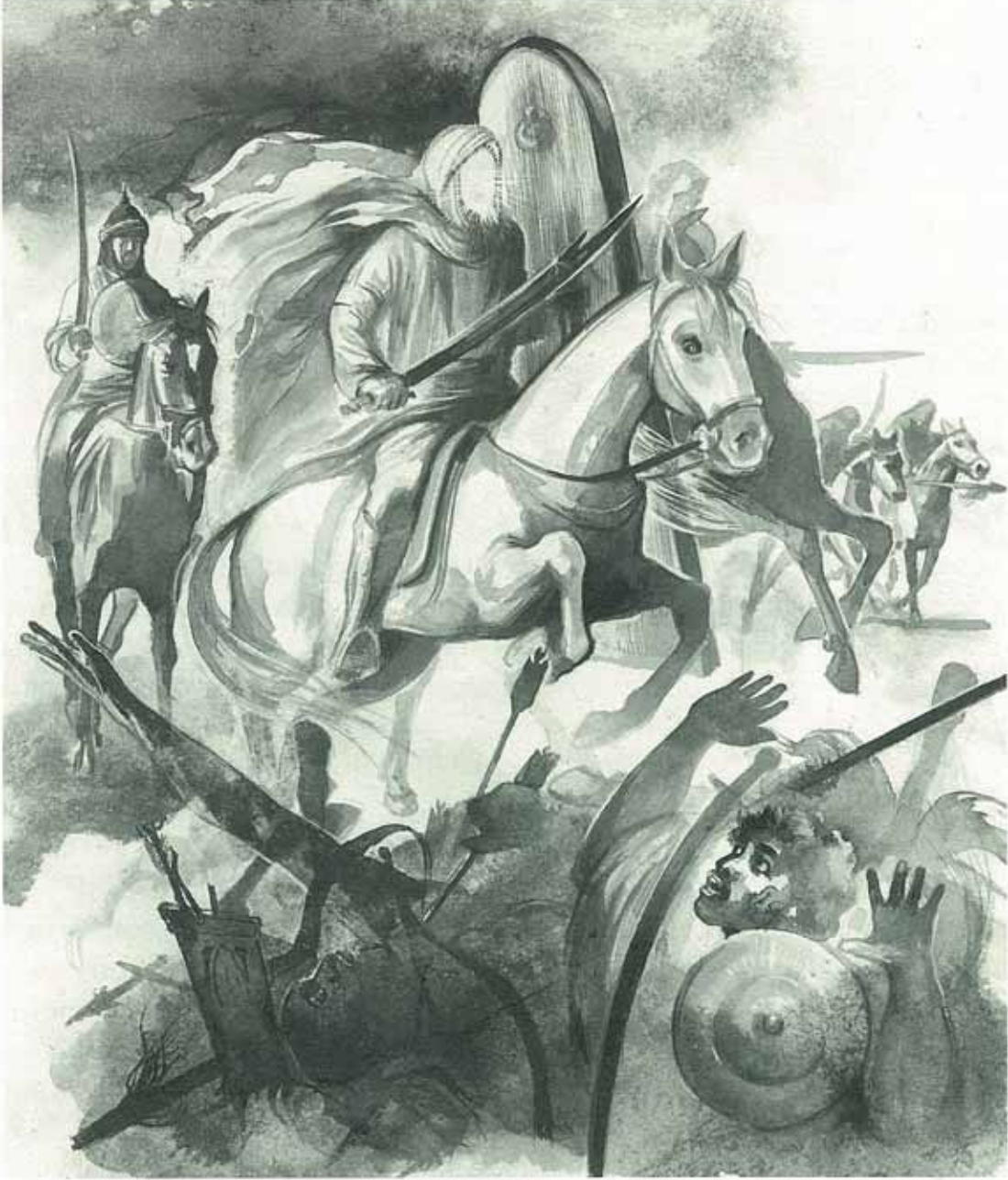
"Git, onları imana çağır, kabul etmezlerse, imana gelinceye kadar onlarla savaş." der.

Hz. Ali, kaleye giderek onları İslam'a çağırınca, karşısına Merhab adlı savaşçı çıkıp "Beni tanıyor musun? Ben savaşlarda karşıma çıkanı alev alev yakarım" deyince, Hz. Ali "Ey Merhab! Ben o kişiyim ki, anam bana Hayder (arслан) adını vermiştir. Pençemi attım mı, düşmanların kemiklerini kırarım" diye karşılık verir. Bu sözlere kızan Merhab saldırıda bulununca Hz. Ali, Zülfikarıyla onu yere serer.

Bunun üzerine diğer Yahudiler, Hz. Ali'ye gruplar halinde saldırmaya başlarlar. Hz. Ali, ordusu ile birlikte bu saldırılara karşı koyarken, kalkanı yere düşünce, kalenin kapısını tutup yerinden çıkarır ve düşmanlar teslim oluncaya kadar, kapıyı kalkan olarak kullanır.

Savaş sonunda Hz. Muhammed, Hayber topraklarını Medine'de bulunan Müslüman kabileler arasında bölüştürür. Hayber Yahudileri de bu toprakları işleyerek ürünlere yarı yarıya sahip olma konusunda peygamberle anlaşır.

Her savaşta olduğu gibi, bu savaşta da ganimet kalan malın beşte biri Beytu'l-Mâl'â düşüyordu. Burada da Fedek adlı hurmalığı peygambere pay çıkarttular. Fedek'te bulunan Yahudiler, "Bizi buradan çıkartma. Bu mülk sana ait, ama biz bunu işletelim ve her yıl senin payını gönderelim" diye teklifte bulununca, Hz. Muhammed bu teklifi kabul etmiştir.

Hayber Kalesi'nin fethi sırasında Hz. Ali (A.S.)'nin kalenin kapısını
kalkan olarak kullanması

Ben ilim şehriyim, Ali onun kapısıdır.

Hz. Muhammed

(S.A.V.)

Gadîru'l-Humm (Humm Vadisi) ⁽¹⁾

(Hz. Peygamberin, Hz. Ali (A.S.)'nin Halifeliğini İlan Ettiği Yer)

Hz. Muhammed (S.A.V.), vefatından üç ay önce, Hz. Ali ve diğer Müslümanlarla birlikte veda haccına gitmişti. Vedâ hutbesini⁽²⁾ okuduktan sonra Hac işlerini bitirip Medine'ye dönerken, 15 Mart 632 tarihinde Gadîru'l-Humm (Humm Vadisi) adıyla bilinen yere vardıklarında, konaklamaya uygun bir yer olmamasına rağmen konaklamışlardır.

Burada konaklamasının sebebi, Hz. Ali'yi halife olarak ataması konusunda inen "Ey Resûl! Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik etmez." (Mâide sûresi, âyet: 67) âyeti insanlara bildirmek içindir.

Burada, yanındaki onbinlerce Müslümanı çevresinde toplayan Hz. Muhammed, deve semerlerinden yaptırdığı yüksek bir yere çıkarak Hz. Ali'yi sağ tarafına alır ve:

"Ben yakında aranızdan ayrılacağım ve Allah'ın davetine icâbet edeceğim. Aranızda iki şey bırakacağım. Benden sonra kim onlara sıkı bir şekilde sarılırsa, asla yolunu kaybetmez. Bu iki şey; Allah'ın kitabı ve benim Ehl-i Beyt'imdir. Bilin ki bu iki şey, birbirinden ayrılamaz."

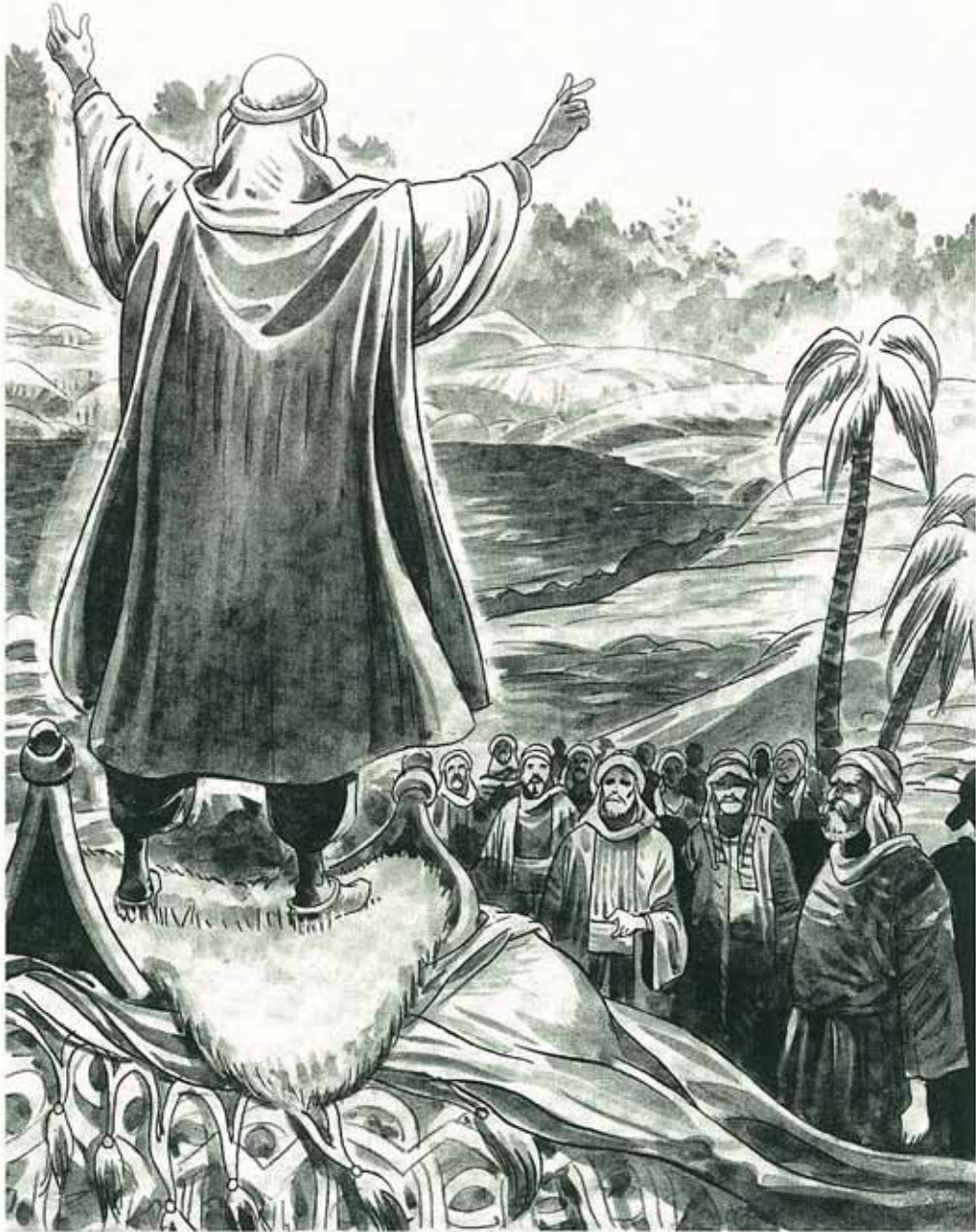
der ve yüksek sesle:

"Ben sizler için, kendinizden daha evlâ değil miyim?" diye sorunca hepsi birden "Evet, ey Allah'ın peygamberi." derler.

Daha sonra Hz. Ali'nin elini kaldırarak daha yüksek bir sesle:

"Ben kimin mevlâsı⁽³⁾ isem, Hz. Ali de onun mevlâsıdır. Allahım! Onu seveni sev, ona düşmanlık edene düşmanlık et, ona yardım edene yardım et, ona yardım etmeyeni alçalt." diyerek Hz. Ali'nin imâmlığını ve halifeliğini bütün Müslümanların önünde ilan etmiştir.

Sonra oradan inerek iki rekat namaz kılmış, öğle namazı vakti gelince de Müslümanlarla birlikte namaz kılmıştır. Namazdan sonra, çadırına oturmuş ve Hz. Ali'nin de aynı hizadaki çadıra oturmasını söyleyerek, bütün Müslümanların O'nun imâmlığını kabul etmelerini ve O'na "Emîr el-Müminîn"⁽⁴⁾ şeklinde hitap etmelerini emretmiştir. Orada bulunan herkes Hz. Ali'yi kutlamıştır. Ömer bin Hattab da ona yaklaşarak "Ne mutlu sana ey Ali! Benim ve bütün Müslümanların mevlâsı oldun" diyerek onu kutlamıştır.

H.z. Muhammed (S.A.V.) Gadîru'l-Humm günü Müslümanlara hitap ederken.

Hz. Muhammed (S.A.V.) Gadîru'l-Humm günü Hz. Ali (A.S.)'nin imamlığını ilan ederken.

Gadîru'l-Humm günü, Hz. Muhammed, Hz. Ali'yi imâm ve halife olarak atadıktan sonra, Cebrâil ona **“Bugün size dininizi ikmâl ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim.”** (Mâide sûresi, âyet: 3) âyetini indirmiştir.

Hz. Ali'nin imam ve halife olarak atandığı Gadîru'l-Humm günü, bütün dünyada şii⁽⁵⁾ Müslümanlar tarafından bayram olarak kutlanmaktadır.

- 1 Humm: Mekke ile Medine arasında, Cuhfe yakınında bir vadi. Gadîr, "göl" anlamındadır.
- 2 Veda hutbesi: Hz. Muhammed'in vefat etmeden önce son Hac ziyâreti sırasında yaptığı konuşma.
- 3 Mevlâ: Özel isim olarak "Tanrı" anlamında kullanıldığında büyük "M" harfiyle yazılır. Burada "veli" ve "emir sahibi" anlamında kullanılmıştır.
- 4 "Müminlerin sultanı" anlamında olan bu lakap Hz. Muhammed tarafından sadece Hz. Ali'ye verilmiştir.
- 5 Şîilik: İslam dünyasında ortaya çıkan dinî ve siyasî nitelikli ilk mezheptir. Bu mezhebin inancına göre Hz. Muhammed'den sonra Hz. Ali, nas (dogma) ve vasiyet yoluyla halife (imam) olarak atanmıştır. Sonraları çeşitli kollara ayrılan bu mezhep, günümüzde Caferî mezhebi adıyla varlığını sürdürmektedir. Bu mezhebe göre Hz. Ali, on iki imamın birincisidir. Diğer on bir imam da onun soyundan gelmektedir. Caferî mezhebinin kurucusu olan İmam Cafer es-Sâdık Şîilere göre altıncı imamdır. Büyük ilim ve irfan sahibidir. Ehl-i Sünnet mezheplerinin kurucuları onun talebeliğini yapmış ve ondan ilim öğrenmiştir.

*Ben kimin mevlâsı isem,
Ali de onun mevlâsıdır.*

Hz. Muhammed
(S.A.V.)

Hicretten Peygamberin vefatına kadar Hz. Ali (A.S.)

(24 Eylül 622-8 Haziran 632)

Hz. Ali, hicretten itibaren peygamberin vefatına kadar geçen 10 yıl zarfında savaş cephelerinde büyük fedakârlıklar göstermiştir. Peygamberin Medine'ye hicretinden sonra İslâmiyetin yayılması için 27 savaş açılmış, Hz. Ali de bunların 26'sına katılmıştır. Hz. Ali, sadece Tebûk savaşına katılmayarak, düşmanların oyunlarına karşı tedbir almak için peygamberin emriyle Medine'de kalmıştır.

Müslümanlarla müşrikler⁽¹⁾ arasındaki ilk savaş Bedir Savaşıdır (624). Hicretin ikinci yılında meydana gelen ve Ebû Süfyan⁽²⁾ ile Ebû Cehil⁽³⁾'in, Müslümanları ortadan kaldırmak için başlattıkları bu savaşta Hz. Ali henüz 24 yaşındadır ve büyük cesaret ve kahramanlık örneği sergilemiştir. Bedir savaşında yenilgiye uğrayan Ebû Süfyan ile Ebû Cehil'in orduları, intikam almak için Uhud Dağı'nın yakınında, tarihte Uhud savaşı olarak bilinen bir savaşı başlatmışlar. Müslümanların yenilgiye uğradıkları bu savaşta, başta Hz. Hamza⁽⁴⁾ olmak üzere birçok Müslüman şehit olmuştur.

Uhud savaşından cesaret alan Ebu Süfyan, Müslümanların diğer düşmanlarını da yanına alarak, büyük bir ordu ile Medine'ye saldırmaya hazırlanır. Selmân-ı Fârsî, savunma amacıyla şehrin etrafında derin ve geniş bir hendek açılmasını önerir. Sonunda açılan bu hendek sayesinde bu savaş Müslümanların zaferi ile sonuçlanır ve tarihte Hendek savaşı olarak bilinir.

Hz. Ali, bundan sonraki savaşlarda da büyük fedakârlıklar göstererek peygamberi korumuştur.

Hz. Muhammed (S.A.V.), ilk eşi Hz. Hatice'nin dünyaya getirdiği dört kız çocuğundan en küçüğü olan Fâtıma'yı Hz. Ali'ye vererek onu kendi damadı yapmıştır. Hz. Fâtıma'nın sağlığında başka evlilik yapmayan Hz. Ali'nin bu evlilikten Hasan ve Hüseyin adlı erkek, Zeyneb ve Ümmü Gülsüm adlı kız çocukları olmuştur.

Rivayete göre Hz. Muhammed vefatından kısa bir süre önce vasiyetini kağıt üzerine dökmek istemiş, fakat hastalığı bahane edilerek kağıt üzerine dökülmesine imkân verilmemiştir.

Hz. Muhammed 8 Haziran 632 tarihinde vefat ettiğinde, cenazenin yıkanması ve defin işleri Hz. Ali ve peygamberin bazı akrabaları tarafından yapılmıştır.

Hz. Muhammed'in mezarı ilk defa Ömer bin Hattâb tarafından yaptırılmış ve daha sonra Harun Reşid tarafından onarılmıştır.

Hz. Muhammed'e ait Hırka-i şerif, Sakal-ı şerif, kılıç, v.b kutsal emanetler Topkapı Sarayı Müzesi'nde korunmaktadır.

1 Müslümanlığı kabul edenlere "müslim", "mümin" ya da "müslüman"; Hıristiyan ve Yahudilere "Ehl-i Kitap"; Allah'ın varlığını inkâr edenlere "münkir" veya "mülhit"; Allah'ın varlığını tanıdığı halde, canlı veya cansız başka tanrılara da tapanlara ise "müşrik" denir.

2 Ebû Süfyân: Kureyş kabilesine mensup bir tüccar olup peygamberin önde gelen düşmanlarından biridir. Emevîlerin kurucusu olan Muaviye'nin babasıdır.

3 Ebû Cehil: Kureyş kabilesinin Mahzum Oğulları kolundan olup Müslümanlığın ve Hz. Muhammed'in önde gelen düşmanlarındandır.

4 Hz. Hamza: Hz. Muhammed'in amcası.

5 Hicrî takvimin kısaltması "H.", Miladî takvimin kısaltması ise "M." şeklinde gösterilmiştir. Önemli olaylarda tarihler, her iki takvime göre verilmiştir. Diğer olaylarda ise sadece Miladî tarih kullanılmıştır. Verilen tarihin başında "H." ya da "M." kısaltması bulunmuyorsa, o tarih Miladî takvime göre verilmiş demektir.

Ali bendendir, ben de Ali'denim.

Hz. Muhammed

(S.A.V.)

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in vefatından sonra mal ve hüküm uğruna Ehl-i Beyt'e yapılan zulüm

Peygamberin vefâtından itibaren, islâmiyete inançları tam olmayan bazı kişiler tarafından Ehl-i Beyt'e çeşitli zulümler yapılmıştır.

Hz. Ali (A.S.)'nin halifeliği sırasında, kendisinden sonra da İmam Hasan halifelğe gelince, Muaviye'nin emriyle minberlerde Hz. Ali'ye ve bütün Ehl-i Beyt'e sövülmüş ve kötü sözler söylenmiştir. İmam Hasan'ı halifelikten vazgeçirmek için kendisine ve diğer Ehl-i Beyt mensuplarına suikastler yapılmıştır. Nitekim İmam Hasan, Muaviye'nin oyununa gelen karısı Ca'de tarafından zehirletilerek şehit edilmiştir.

İmam Hasan'ın şehâdetinden sonra İmam Hüseyin halifelğe gelince, Ehl-i Beyt'e yapılan zulüm bütün şiddetiyle artmıştır. Muaviye, ölmeden önce oğlu Yezid'i halife olarak atadığını söylemiş; Yezid de babası gibi, minberlerde Ehl-i Beyt'e sövülmesini emretmiş ve İmam Hüseyin'e karşı çeşitli suikastler düzenlemiştir.

İmam Hüseyin ve ailesi, Kûfelilerin daveti üzerine biat almak için Kûfe'ye giderken, Yezid'in adamları tarafından Kerbelâ denilen yerde kuşatılarak günlerce susuzluğa mahkûm edilmiş; kendisi, kardeşleri, çocukları, amcaoğulları ve ailesinin büyük bir kısmı hunharca şehit edilmiştir.

Bu katliamdan sağ kalan Ehl-i Beyt mensupları ise esir alınarak Kûfe'ye, oradan da Yezid'in yanına şam'a götürülmüştür. Burada, başta Hz. Zeyneb ve İmâm Zeynelabidin olmak üzere bütün Ehl-i Beyt mensuplarına hakaret edilmiş ve işkence yapılmıştır. Bu olaylardan sonra, camilerde namazdan önce, başta Hz. Ali olmak üzere Hz. Muhammed'in soyundan gelen Ehl-i Beyt'e küfür ve hakaret etmek, bir gelenek haline gelmiştir.

Şam'da bir süre hapiste tutulan Ehl-i Beyt kafilesi, Medine'ye gönderilmiş; Hz. Zeyneb ise kısa bir süre sonra Yezid'in emriyle Mısır'a sürgün edilmiştir.

Yezid tarafından Ehl-i Beyt'e yapılan zulüm karşısında Medine halkı isyan ederek Yenbu'da bulunan İmam Zeynelabidin'e biat etmeye başlamış, Yezid ise bu isyanı bastırmak için büyük bir ordu hazırlayarak binlerce Müslümanı öldürtmüştür.

Kısa bir süre sonra Mekke halkı da isyan edince, Yezid'in ordusu Ka'be'ye saldırmış ve burada da binlerce Müslümanı öldürmüştür.

Muaviye gibi Yezid de ölmeden önce, oğlu II. Muaviye'yi (Muaviye-i Sağır "Küçük Muaviye") halife ilan etmiş ve nihâyet 40 gün sonra 10 Kasım 683'te ölmüştür.

Ancak II. Muaviye (Muaviye-i Sağır "Küçük Muaviye") halifeliğe başlar başlamaz minbere çıkmış, dedesinin ve babasının haksızlıklarını anlatmış, halifeliğin Ehl-i Beyt'in hakkı olduğunu ve halifelikten çekileceğini söylemiştir. Bunun üzerine Ehl-i Beyt'in baş düşmanı ve Kerbelâ katili İbn Ziyâd, II. Muaviye'yi zehirleterek öldürmüştü ve Mervân'ı halife olarak atadığını söyleyerek halkın ona biat etmesini istemiştir.

Süfyan'ın oğlu Muaviye (Büyük Muaviye)'nin mezarı ile torunu Yezid'in oğlu Muaviye (Küçük Muaviye)'nin türbesi Suriye'nin şam şehrinde bulunmaktadır. Büyük Muaviye'nin mezarı, Ehl-i Beyt'e yaptığı zulümden dolayı harabe durumunda bırakılmıştır ve oraya giden Müslümanlar tarafından lanetlenmektedir. Küçük Muaviye'nin mezarı ise, Ehl-i Beyt'e olan sevgisi nedeniyle türbe haline getirilmiş ve orayı ziyaret eden Müslümanlar tarafından rahmetle anılmaktadır.

Böylece Ehl-i Beyt'e yapılan zulüm aynı şekilde devam etmiştir. Ömer bin Abdülaziz⁽¹⁾'in halifeliği döneminde Ehl-i Beyt'in itibarı üç yıl kadar kısa bir süre iade edilmiş, ancak kendisinden sonra gelen Emevî halifeleri ve onlardan sonra hüküm süren Abbâsilerin sonuna kadar açıkça yapılan bu zulüm, ne yazık ki günümüze kadar bazı kişilerin, özellikle Yezidîlerin kalbinde kin olarak sürmüştür.

1 Ömer bin Abdülaziz: 717-720 yılları arasında halifelik yapmış bir Emevî halifesidir.

İlk üç halife döneminde Hz. Ali (A.S.)

(632-656)

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in vefâtından hemen sonra, Hz. Ali cenaze defni ile uğraşırken, Ömer bin Hattab'ın teklifi üzerine bazı ensâr⁽¹⁾ ve muhâcirler⁽²⁾ toplanarak Ebubekir'i halife olarak seçmişlerdir.

Hz. Ali, Peygamberin mescidinde hutbeler okuyarak, halifeliğin kendisine verildiğini ve kendisine biat⁽³⁾ edilmesi gerektiğini söylemiştir. Bunun üzerine Ehl-i Beyt ve Peygamberin yakın dostları ile diğer bazı Müslümanlar, Hz. Ali'ye biat ederek Peygamberin kızının evinde toplanmışlar.

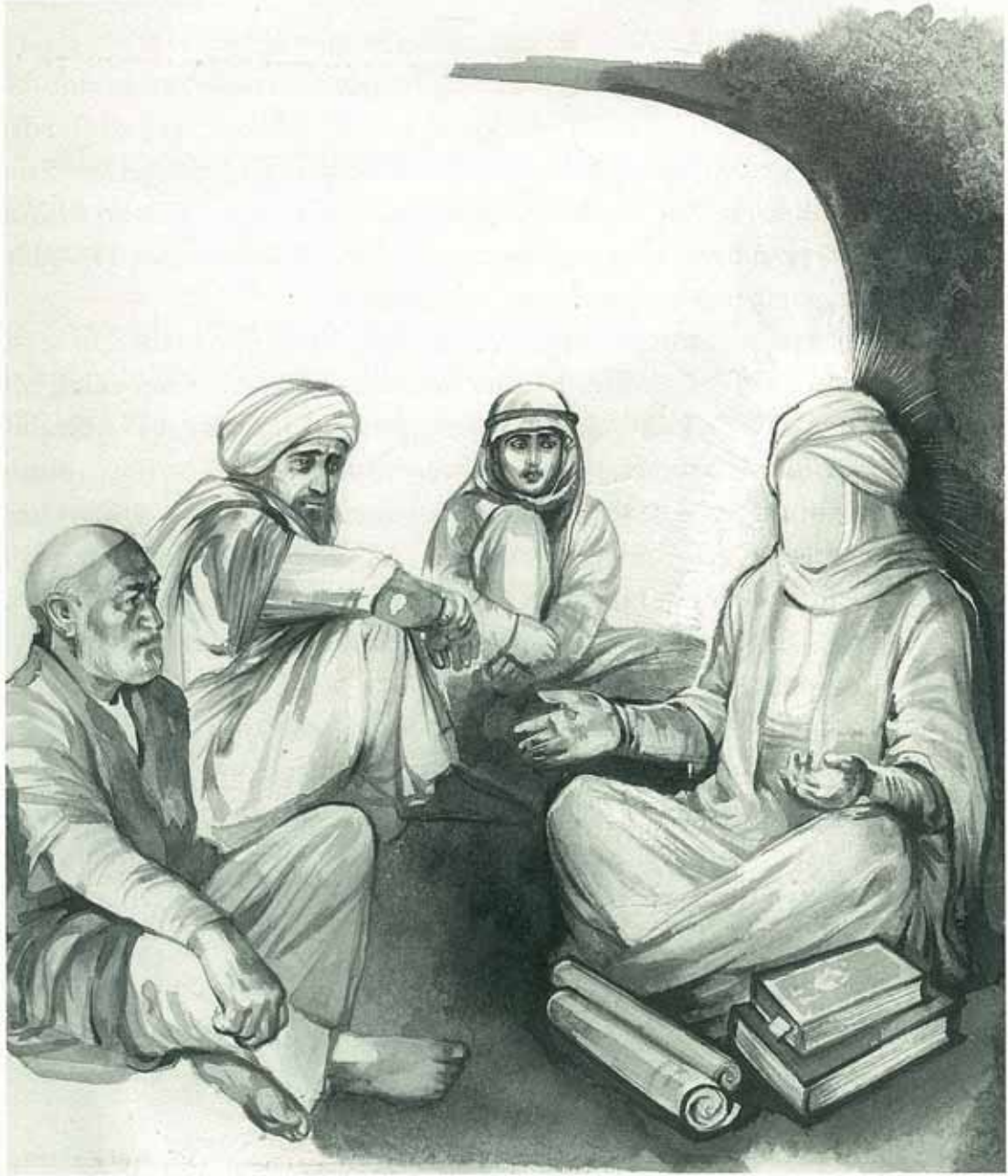
Hz. Ali, müslümanlar arasında bir ayrılığa sebep olmamak için sessiz kalmayı tercih etmiş, ancak Hz. Fâtıma'nın vefatına kadar Ebubekir'e biat etmemiştir. 632 yılında halifelik görevine başlayan Ebubekir, 634 yılındaki ölümüne kadar iki yıl süreyle bu görevi sürdürmüştür.

Ebubekir'in vasiyeti üzerine, ölümünden hemen sonra 634 yılında Ömer bin Hattab halifeliğe getirilmiştir. Ömer, Hz. Ali'ye "Ey, iki gözümün nuru" diye hitap ederdi. Ömer bin Hattab'ın 644 yılında öldürülmesi üzerine Osman bin Affân halifeliğe getirilmiş ve 656 yılında öldürülünceye kadar 12 yıl süreyle bu görevi sürdürmüştür.

Osman, halifeliğe geldiği zaman, halasının oğlu Mervan'ı kendisine kâtip yapmıştır. Ebu Süfyan'ın oğlu Muaviye'nin oyununa gelen Mervan, bir takım akraba kayırmalarına ve adaletsizliğe sebep olmuştur. Valilerin haksız davranışları ve zulmü karşısında nihayet halk isyan etmiş ve bu isyan sonucunda halife Osman yaşamını yitirmiştir. Bu dönemde Ebu Süfyan'ın oğullarına da şam valiliği verilmiştir.

Hz. Ali, Hz. Muhammed'in vefatından sonra ilk üç halifenin 25 yıl süren halifelik döneminde hiç bir idarî görevde bulunmamış ve yapılan savaşlara katılmamıştır. Sadece Halife Ömer'in Filistin ve Suriye seferi sırasında Medine'de askerî vali olarak kalmıştır.

Hz. Ali yaklaşık 25 yıllık bu dönemde; gündüzleri, geçimini sağlamak üzere tarla işleriyle uğraşmış, geceleri ise geleceğe yönelik hazırlıklar yapmıştır. Nehcu'l-Belâga'daki söz ve hutbelerin bir kısmını, ayrıca Gururu'l-Hikem'de toplu olarak yer alan ve elinizdeki bu eserin özünü teşkil eden yaklaşık on bin hikmetli sözün çoğunu ve çok sayıda şiiri bu dönemde söylemiştir.

Hız. Ali (A.S.)'nin Kur'an'ı tefsiri

Ayrıca Hz. Ali, bu dönemde Kur'ân-ı Kerim'i tefsir etmiş, anlaşılması güç olan âyetleri açıklamış ve en büyük İslâm müfessirlerinden biri olan İbn Abbâs gibi talebeler yetiştirmiştir.

Bu dönemde Mekke'de bulunan en önemli kabileler şunlardır:

1- Haşimoğulları: Başlangıçta Hz. Muhammed, Hz. Ali ve Abbas'ın atası olan Haşim bin Abdülmenaf'ın soyundan gelenlere verilen bir isimdir.

2- Ümeyyeoğulları: Ümeyye bin Abdüşems'in soyundan gelenlere verilen bir kabilenin ismidir. Bu kabile daha sonraları Emeviler ismiyle anılmaya başlanmıştır. Hz. Muhammed'e muhalefet eden Muaviye'nin babası Ebû Süfyan ise Ümeyye'nin torunudur. Ümeyye oğulları toplam olarak 91 yıl hüküm sürmüşlerdir. Muaviye'nin hükümdarlığı 19 yıl 9 ay; oğlu Yezid'in ise 3 yıl 2 ay sürmüştür.

3- Abbasiler: Emevilerin yerini alan bu hanedan, adını peygamberin amcası Abbas b. Abdülmuttalib'den almıştır.

İslâmiyetin ilk yıllarından itibaren Ümeyyeoğulları, öteden beri sahip oldukları siyasî ve ekonomik gücü kaybetmişlerdir. Ancak halife Osman zamanında eski siyasî ve ekonomik güce tekrar kavuşmuşlardır.

1 Ensâr: Hz. Muhammed'e ve müslümanlığın yayılmasına yardım eden kimseler.

2 Muhâcirler: Hz. Muhammed ile birlikte Mekke'den Medine'ye göç edenler.

3 Biat etmek: Birinin emri altına girmek, egemenliğini kabul etmek.

Nehcu'l-Belâga

Nehcu'l-Belâga⁽¹⁾, Hz. Ali (A.S.)'nin hayatı boyunca buyurmuş olduğu 239 hutbe, 79 mektup ve 480 hikmetli kısa sözden oluşan bir eserdir. Seyyid Razî tarafından toplanarak h. 400/m. 1009 yılında kaleme alınmıştır.

Bağdat Alevileri hanedanına mensup olan Seyyid Razî (359-406/969-1016)'nin tam adı Ebu'l-Hasan Muhammed bin Hüseyin Musevî'dir. Babası Ahmed Hüseyin bin Musevî 400/1009, annesi Fâtıma ise 385/995 yılında vefât etmiştir. Seyyid Razî, ilim ve fikhî 413/1022 yılında, şeyh Mufid lakabıyla tanınan Ebu Abdullah Muhammed bin Nu'mân Bağdâdî'den; nahiv (gramer) ilmini ise, 9 yaşında bir çocuk iken Ebu Sa'îd Hasan bin Abdullah bin Merzubân Bağdâdî'den öğrenmiştir.

47 yaşında Bağdat'ta vefât eden Seyyid Razî, Bağdat'ın Kerh mahallesinde toprağa verilmiştir.

Seyyid Razî, söz konusu hutbe, mektup ve kısa sözleri biraraya toplayarak değerli bir eser oluşturmuş ve bu esere Nehcu'l-Belâga adını vermiştir. Nitekim, eserinin önsözünde özetle şöyle demektedir:

“Ömrümün baharındayken ve ömür dalım henüz tazeyken İmamların (A.S.) özellikleri hakkında Hasais'ul Eimme adlı kitabı yazmaya başladım. Bu kitapta o zatların güzel ve değerli sözleri vardı. Elbette bu kitabın girişinde de belirttiğim gibi bu işe belli bir hedef ve niyetle giriştim. Hz. Ali'nin özgün özelliklerini yazdıktan sonra bu kitabı bölümlere ve kısımlara ayırdım. Son bölümünde uzun hutbeler yerine, öğütlerini, hikmetli ve kısa edebî sözlerini bir araya topladım.

Bazı dostlarım “Hasâisu'l-Eimme” adlı bu kitabımı okuyunca çok beğenip övdüler, fesahat⁽²⁾ ve belâgatı⁽³⁾ ile eşsiz ve özgün oluşuna hayran kaldılar. Bu nedenle benden Hz. Ali'nin çeşitli dallarda ve konulardaki öğüt, yazı, hutbe ve hikmetli sözlerini derlememi istediler. Onlar Hz. Ali'nin bu sözlerinin fesahat ve belâgatını, Arap dilinin incileri ve dinî-dünyevî sözlerin nuru olduğunu çok iyi biliyorlardı. Çünkü bunun gibi özellikler hiçbir beşerî söz ya da kitapta bir araya gelmemiştir. Hz. Ali, fesahatin kapısı, belâgatın temeli konumundadır. Fesahat ve belâgatın sırları onun sözlerinde tecelli etmiş ve onunla bir düzene girmiştir. Her hatip onun verdiği örnekleri almış, her vaiz⁽⁴⁾ onun sözlerinden yararlanmıştır.

Buna rağmen Hz. Ali herkesten ileridedir ve diğerlerinin hepsi ondan geri kalmışlardır. Çünkü onun sözlerinde ilahî ilmin izi ve Peygamberin kokusu vardır. Ben de bu isteklerine icabet ettim ve telif ettiğim bu eserin adını da Nehcu'l-Belâga koydum.”

Nehcu'l-Belâga, 1000 yıl boyunca sürekli ilim ve edep sahasında nurlu bir güneş gibi parlamış; ışık saçmış; İngilizce, Fransızca, Almanca, Farsça, Urduca ve Türkçe'ye tercüme edilip, basılmıştır. İslam bilginleri bu eser için çok sayıda şerh, talik, lügat açıklaması, lafız beyanı, seçmeler, özetler, Nehcu'l-Belâga'dan dersler vb. adlar altında çeşitli kitaplar yazmışlardır. Hatta Hz. Ali'nin savaşlarına katılmış olan Zeyd bin Vehb, Kitabu'l-Huteb adında bir kitap yazmıştır. Ondan sonra yazılan, günümüze kadar gelmeyen ancak ricâl ve haltercümesi kitaplarında zikredilen çok sayıda eser vardır.

Seyyid Razi, kendi döneminde mevcut olan kitaplarda gördüğü Hz. Ali'nin hutbeler, mektuplar ve kısa sözlerinden fesahat ve belâgat açısından beğendiklerini seçmiş ve bunun bütünü bir kitap haline getirip Nehcu'l-Belâga olarak adlandırmıştır.

Hz. Ali'nin söylediği halde bize ulaşmayan sözleri elimizdekilerden çok daha fazladır. Çünkü doğal olarak Hz. Ali'nin bütün sözleri yazılamamış, yazılanların bir kısmı da tarihte yer alan bazı olaylar sonucu ortadan kaybolmuştur. Bilindiği gibi Seyyid Razi, Hz. Ali'nin sadece edebiyat ve belagat özelliği taşıyan sözlerini ve mektuplarını kaydetmiştir. Bu yüzden İbn Ebi'l-Hadid, Seyyid Habibullah Hui ve İbn Meysem gibi Nehcu'l Belâga'yı şerh eden bazı kimseler, bazı hutbelerin şerhinde Seyyid Razi'nin önce veya sonrasında çıkardığı bölümleri de asıl kaynağından nakletmişlerdir. Bu bölümlerin, şerhlerde günümüze kadar gelmiş olması sevindirici bir durumdur.

1 "Nehc", "üslup, yol" anlamındadır. "Nehcu'l-Belâga", "Güzel anlatma üslubu" anlamındadır.

2 Fesahat: Düzgün ve açık bir şekilde amaca uygun olarak anlatma sanatı.

3 Belâgat: Güzel ve düzgün anlatma sanatı.

4 Vaiz: Dinî öğüt veren kişi.

Gureru'l-Hikem ve Dureru'l-Kilem (1)

Gureru'l-Hikem ve Dureru'l-Kilem kitabının müellifi, büyük âlim Kâzî Nâsihuddin Ebu'l-Feth Abdulvâhid bin Muhammed Temimî Âmidî(1) olup künyesi Ebulfeth, lakabı ise Seyyid Nâsihuddin'dir. Hicrî beşinci yüzyılın en meşhur âlimlerinden biri olup h. 510/m. 1116 yılında vefât etmiştir. Seyyid Razî, Seyyid Murtaza ve Şeyh Tûsî'nin çağdaşdır. 588/1192 yılında vefât eden İbn Şehrâşûb, ondan rivâyet nakletmek için icâzet almıştır.

Müellif, Hz. Ali (A.S.)'ye ait yaklaşık onbir bin kısa ve hikmetli sözü, değişik eserlerden derleyerek bu kitapta toplamış; Cemâleddin Muhammed Hânsârî ise bu sözleri şerhetmiştir.

Dünyadaki hemen hemen bütün yazma eser kütüphanelerinde bu eserin en az bir ya da bir kaç elyazması bulunmaktadır.

Bu kitaptaki sözler, konularına göre değil, alfabetik olarak verilmiştir. Ancak daha sonra, Cemâleddin Muhammed Hânsârî'nin şerhi ve Seyyid Celâleddin Muhaddis Ermevî'nin tashih ve mukaddimesiyle 7 cilt halinde basılan bu eserin 7. cildi fihrist olarak hazırlanmıştır.

Sonraları ise bu eser, Seyyid Hâşim Resûlî Mehellâtî tarafından konularına göre ayrılarak, Arapça orjinal metni Farsça şerh ve tercümesiyle birlikte iki cilt halinde hazırlanmıştır.

Biz, kitabımızdaki sözlerin büyük bir kısmını, Seyyid Hâşim Resûlî Mehellâtî'nin hazırladığı eserden faydalanarak Farsça şerh ve tercümesiyle karşılaştırmak üzere Arapça orjinallerinden çevirdik. Ancak Arapça çok fasih bir dil olduğundan bazı terimlerin tam Türkçe karşılıklarını bulamadığımızdan dipnotlarda açıklamayı uygun gördük.

1 "Seçkin hikmetler ve söz incileri" anlamındadır.

2 Âmid: Kaynaklarda Dicle ile Fırat arasında bir şehir olarak geçmektedir. Bugünkü Diyarbakır'ın eski adıdır.

*Hz. Ali (A.S.)'nin halifelik döneminde
şiddet yanlılarının baskıları ve
Hz. Ali'nin şehadeti*

Hz. Ali (A.S.)'nin halifelik dönemi

(656-661)

Hz. Ali, üçüncü halife Osman'ın öldürülmesinden sonra 656 yılında, 56 yaşında iken halifelik makamına geçmiş ve 661 yılındaki şehâdetine kadar 4 yıl 9 ay süreyle bu görevi sürdürmüştür.

O sırada şam valisi olan Muaviye, halife Osman'ı Hz. Ali'nin öldürdüğü konusunda bir yalan uydurarak, bütün şamlıları kendi safına katmış ve Hz. Ali'ye karşı cephe almıştır.

Hz. Ali'nin halifeliğine karşı çıkanlar, büyük bir ordu toplayarak onunla savaşa girişmiştir. 9 Aralık 656 tarihinde Basra şehri dışında yapılan ve Cemel (Deve) Savaşı adıyla bilinen bu savaşta Hz. Ali gâlip gelmiştir.

Ümeyye oğulları kabilesi, halife Osman'ın intikamını almayı tekrar bahane ederek Bedevileri⁽¹⁾ sürekli kışkırtıp Hz. Ali'nin iyi bir düzen getirmesine engel olmaya çalışmışlardır. Bunun üzerine Hz. Ali, yönetim merkezini, Irak'ta bugün Necef olarak bilinen Kûfe şehrine götürmeyi uygun görmüştür.

Hz. Ali'ye karşı cephe almış olan şam valisi Muaviye, Suriyeli ve Mısırlılardan topladığı büyük bir orduyla Irak üzerine harekete geçmiş ve böylece Müslümanlar arasında Sıffin⁽²⁾ savaşı başlamıştır. Hz. Ali, ünlü kumandanı Mâlik el-Eşter'i, Muaviye'ye son darbeyi indirmek için göndermek üzereyken, Muaviye savaş alanından kaçmaya karar vermiştir. Bunun üzerine Muaviye'nin kumandanı Amr bin Âs, iki taraf arasındaki ihtilafı çözmek için Kur'an-ı Kerim'in hakemliğine başvurmalarını tavsiye etmiştir.

Bu teklifi kabul eden Muaviye, şam'da bulunan büyük Kur'an-ı Kerim'in yapraklarını beş mızrağın ucuna bağlatarak taşıtmış, askerler de yanlarındaki Kur'anları mızraklara bağlayarak "Savaşı bırakalım. Allah'ın kitabı aramızda hakem olsun." diye bağırmaya başlamışlar. Hz. Ali, bunun Muaviye ve yandaşlarının gizli bir oyunu olduğunu anlamakla birlikte, bu teklifi kabul etmek zorunda kalmış ve islâmiyetin varlığını korumak için kendisini feda ederek Ebû Mûsâ el-Eş'arî⁽³⁾'yi hakem tayin etmiştir. Bu arada Hz. Ali'ye yakın olan Temîm kabilesi mensupları, "Lâ hukme illâ lillâh" (Hüküm sadece Allah'ındır.) diye bağırarak hakemlere karşı çıkmışlar ve Hz. Ali'nin, itaat edinceye kadar isyancılarla savaşmasını istemişlerdir. Ancak Hz. Ali'nin bu anlaşmayı, hakemin ve Kur'an'ın İslamiyetteki önemini korumak için bozamayacağını bildirmesi üzerine, bu kabilenin bazı mensupları onlardan ayrılarak Nehrevan'a gitmişler. Sonraları bu gruba Haricîler (yüz çevirenler) adı verilmiştir.

Hz. Ali'nin hakemi Ebû Mûsâ el-Eş'arî, halifenin bir şûrâ⁽⁴⁾ tarafından seçilmesini kararlaştırmıştır. Ancak Muaviye'nin hakemi Amr bin Âs'ın, Muaviye'yi halife olarak atadığını bildirmesi üzerine Müslümanlar iki gruba ayrılmıştır.

Bu olaydan sonra Kûfe'ye çekilen Hz. Ali, Muaviye'ye karşı büyük bir sefere hazırlandığı sırada, altmış üç yaşında, hicretin kırkınıncı yılının Ramazan ayının 19. gecesini Abdurrahman bin Mulcem adında bir Hâricî tarafından Kûfe Câmii'nde sabah namazını kaldırırken zehirli bir hançerle başından yaralanmış ve bu yaranın etkisiyle bir rivâyete göre aynı gün, çoğunluk tarafından kabul edilen başka bir rivâyete göre ise iki gün sonra, yani Ramazan'ın 21. günü (26 veya 28 Ocak 661) bedenlen şehadet mertebesine ulaşmış, ancak dünya var oldukça, Hz. Ali'nin manevî varlığı devam edecektir.

Hz. Ali'nin cenazesi, İmam Hasan diğer kardeşleri ile birlikte kaldırılmış ve Kûfe'de (Bugün ki Irak'ın Necef şehrinde) toprağa verilmiştir.

Hz. Ali'nin türbesinin Necef'te bulunması nedeniyle bu şehre Necefü'l-Eşref⁽⁵⁾ adı verilmiştir. Her gün onbinlerce Müslüman, ziyâret, dua ve dilekte bulunmak için oraya akın etmektedir.

Birçok ülkede Ramazan'ın 19, 21 ve 23. geceleri "ihyâ⁽⁶⁾ gecesi" tutulur ve hatim indirilir. Müslümanların bir çoğu bu gecelerde Kur'ân okuyarak sabahlar⁽⁷⁾.

1 Bedevî: Çölde göçebe bir hayat sürdüren Arap topluluklarına verilen ad. Günümüzde de Araplar arasında Bedevîler bulunmaktadır. Bunlar, şehirde yaşamayı işkence olarak görüyorlar ve göçebe bir hayat sürdükleri için kendilerini daha üstün sayıyorlar.

2 Sıffin: Irak'ta, Fırat nehrinin batı kıyısında bir ova. Hz. Ali ile Muaviye arasında yapılan Sıffin savaşı burada cereyan etmişti. Hz. Ali, bu vasiyeti, bu savaştan Kûfe'ye dönerken yapmıştır. Gerek Hz. Ali'nin Hz. Hasan'a verdiği bu emirler olsun, gerekse Hz. Hüseyin'e, Malik el-Eşter'e veya Ehl-i Beyt'ine verdiği emirler olsun, bazı sözlerinin diğer bölümlerdeki sözlerle benzerlik göstermesi doğaldır.

3 Sünnilikten daha önce kurulan iki mezhepten biri olan Eşari mezhebinin kurucusudur. Bu mezhep sonraları ortadan kaybolmuştur.

4 Şûrâ: Hz. Muhammed'in vefâtından sonra, onun yerine geçecek halifeyi seçmekle yetkili kurul.

5 En şerefli Necef anlamındadır.

6 İhyâ: Canlandırma, canlı tutma.

7 Müslümanlarda bütün törenler Hicrî tarihe göre yapılmaktadır.

Hâricîler

(Hz. Ali (A.S.) ile Muaviye arasındaki anlaşmazlığın giderilmesi için başvurulan hakemlik yöntemine karşı çıkarak Hz. Ali'den ayrılan ve her iki tarafa da muhalefet eden grup)

"Hz. Ali'nin halifelik dönemi" bölümünde de bahsettiğimiz gibi Ebû Süfyan oğlu Muaviye'nin, Hz. Ali'nin halifeliğine karşı çıkarak biat etmemesi üzerine, 657 yılında Müslümanlar arasında Sıffin savaşı patlak vermiştir. Hz. Ali, ünlü kumandanı Mâlik el-Eşter'in yardımıyla Muaviye'nin ordusuna son darbeyi indirmek üzereyken, Muaviye'nin kumandanı Amr bin Âs, iki taraf arasındaki ihtilafı çözmek için Kur'an-ı Kerim'in hakemliğine başvurularını teklif etmiştir.

Muaviye'nin ordusu bu teklifi kabul ederek, şam şehrindeki o günün yazılı Kur'an-ı Kerim'in yapraklarını beş mızrağın ucuna bağlamışlar ve Kûfelileri Allah'ın kitabının hakemliğine davet etmişler. Hz. Ali, Muaviye'nin Müslümanları oyuna getirmek için yaptığı bu numarayı bildiği halde, istemeyerek de olsa bu teklifi kabul etmek zorunda kalmış ve Ebû Mûsâ el-Eş'arî'yi hakem tayin etmiştir. Bu arada Hz. Ali'nin taraftarı ve seveni olan Temîm⁽¹⁾ kabilesinin bazı mensupları, görünüşe aldanarak ve bunun bir oyun olduğunu bilmeyerek "**Lâ hukme illâ lillâh**" (Hüküm sadece Allah'a aittir) demişler ve hakemlere karşı çıkmışlardır. Ancak Hz. Ali'nin anlaşmayı bozmaması üzerine, bunların bir kısmı kızarak Kûfe'den ayrılmış ve Nehrevan'a gitmiştir. Sonraları bu gruba Hâricîler adı verilmiştir.

Hz. Ali, Sıffin savaşından sonra Hâricîlerle konuşmak ve kendisine biat etmeleri konusunda ikna etmek üzere Abdullah bin Abbâs'ı göndermiş, ancak onlar, İslâmiyetin şûrâ yoluyla uygulanacağını söyleyerek bu teklife karşı çıkmışlardır. Daha sonra Abdullah bin Vehb er-Râsibî'yi kendilerine başkan seçen bu grup, Kûfe'den gizlice çıkarak Nehrevan'da toplanmıştır.

Bunun üzerine Hz. Ali, onlara bir mektup göndererek itaat etmelerini istemiş, ancak Hâricîler bunu kabul etmeyerek savaş hazırlıklarına başlamışlardır.

Tutumlarını gittikçe sertleştiren Hâricîler, Osman ve Ali'yi tekfir etmeyen kâfir olduğunu ve öldürülmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bunun üzerine Hz. Ali, şamlılarla savaşmayı planlarken, fikrini değiştirerek Nehrevan'a yönelmiş ve Hâricîlerle konuşarak Kur'an ve sünnete göre hareket etmelerini istemiştir.

Ancak Hâricîler yine red cevabı vererek savaşı başlatmışlardır. 9 Safer 38 (17 Temmuz 658)'de meydana gelen bu savaşta, Hâricîlerin büyük bir kısmı öldürülmüştür.

Sağ kalan yaklaşık iki bin kişilik bir Hâricîler grubu ise, Abdullah bin Vehb er-Râsibî'den ayrılarak Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye sığınmışlar ve kendilerine Ehlu'n-Nuhayle adını vermişlerdir. Hz. Ali, onlara seslenerek kendisine katılmalarını istemiş, ancak bu teklifi kabul etmemeleri üzerine çıkan çatışmalarda onların büyük bir kısmı öldürülmüştür.

Bu savaştan sonra Hz. Ali'nin Kûfe'ye dönmesi üzerine, sağ kalan az sayıdaki Hâricî, intikam ateşiyle yanıp tutuşmaya başlamış ve **Hz. Ali'yi, Ebû Süfyan'ın oğlu Muaviye'yi ve Amr bin Âs'ı** öldürmek için plan kurmuştur. Bu plana göre bu üç kişi aynı anda öldürülecekti. Hz. Ali'yi öldürme görevini İbn Mulcem üstlenmişti.

Hâricîler, bu planlarını uygulamak için Abdurrahman İbn Mulcem'i gizlice Kûfe'ye göndermişlerdir.

Hz. Ali, İbn Mulcem'in gizlice Kûfe'ye girdiğini ve kendisini öldürmek istediğini bildiği halde, kimsenin onu yakalamasına izin vermemişti. Çünkü İbn Mulcem, daha önce Hz. Ali'nin taraftarı ve seveniydi.

Sonuçta Hz. Ali, sabah namazını kıldırırken, arkadan İbn Mulcem'in zehirli hançeriyle başına yediği darbe sonucu yaralanmış, ancak yaralı olduğu halde namazını kesmemiştir. Namazdan sonra "Allah'a and olsun ki kurtuldum" demiştir. Bu yaranın etkisiyle de 28 Ocak 661 tarihinde şehit olmuştur.

Hz. Ali'nin şehit olması üzerine, vasiyetine binaen İbn Mulcem de sadece bir kılıç darbesiyle vurularak öldürülmüştür.

Hâricîlerin, Emevîler döneminde de bütün şiddetiyle süren isyanları, Abbâsîler zamanında azalmış, Fâtımîler zamanında ise X. yüzyılda tamamen yok olmuştur.

1 Temîm: İslâm öncesi Arap dünyasının büyük kabilelerinden birisidir. Hz. Muhammed (S.A.V.) zamanında İslâmiyeti kabul eden bu kabilenin bazı mensupları Hz. Muhammed'in vefâtından sonra İslâm dininden ayrılmıştır. Ayrılmayan küskünlere de Hâricîler adı verilmiştir.

İbn Mulcem kimdir?

Hız. Ali (A.S.)'nin katili olarak bilinen İbn Mulcem'in tam adı ve künyesi Abdurrahman bin Amr bin Mulcem el-Murâdî el-Himyerî el-Kindî'dir. Künyesinden de anlaşıldığı üzere Himyerî (Eski Yemen'de bir kavim) asıllı olup ikinci halife Ömer zamanında Medine'ye gitmiştir. Mısır'ın fethine katılan İbn Mulcem oraya yerleşmiştir.

Sıffin savaşında Muaviye'ye karşı Hız. Ali'yle aynı cephede savaşan İbn Mulcem, Hız. Ali'yle Muaviye arasında geçen hakemlik olayından sonra Hâricîlerle birlikte O'na karşı cephe almıştır.

İbn Mulcem, Nehrevân savaşından sonra hayatta kalmayı başaran bazı Hâricîlerle birlikte Mekke'ye gitmiş; burada birkaç Hâricî ile birlikte toplanarak fesat çıkaran kişilerin Hız. Ali, Muaviye ve Amr bin Âs olduklarına kanaat getirmişler ve onları öldürmeyi planlamışlardır. Bu planlarını Hicrî 17 Ramazan 40 (Miladî 24 Ocak 661)'ta uygulamayı tasarlamışlardır. Planlarına göre bu üç kişi aynı anda öldürülecekti. Hız. Ali'yi öldürme görevini de İbn Mulcem üstlenmişti.

Olay günü, Hız. Ali Kûfe Câmii'nde sabah namazını kıldırırken, İbn Mulcem, "Ey Ali! Hüküm ne sana ne de senin adamlarına aittir; hüküm sadece Allah'a aittir." diyerek zehirli kılıcıyla O'nu başından yaralar.

Olaydan sonra kaçmaya çalışan İbn Mulcem, Ebû Edmâ el-Hemedânî tarafından yakalanır ve dinlenmek üzere evine götürülen Hız. Ali'nin huzuruna çıkarılır. Hız. Ali, eğer hayatta kalırsa İbn Mulcem'i kendisinin cezalandıracağını, ölmesi durumunda ise kısas olarak onun da aynı kılıçla sadece bir darbe vurulmasını, oğlu İmam Hasan'a vasiyet etmiştir.

Hız. Ali, aldığı yaranın etkisiyle iki gün sonra vefat etmiştir.

Kaynakların büyük bir kısmında, olayın bir Cuma günü sabah namazında meydana geldiğinin ifâde edilmesine rağmen, olay tarihi 17 veya 19 Ramazan 40 (24 veya 26 Ocak 661) şeklinde farklı olarak verilmiştir.

Bazı kaynaklarda ise olayın 19 Ramazan'da (26 Ocak 661) gerçekleştiği ve Hız. Ali'nin 21 Ramazan'da (28 Ocak 661) vefat ettiği ifâde edilmektedir. Bu tarih Perşembe gününe rastlamaktadır. Muhtemelen Hız. Ali, Perşembe'yi Cuma gününe bağlayan gece vefât etmiş ve cenazesi Cuma günü kaldırılmıştır.

Taberî⁽¹⁾, "Târîh" adlı eserinde, Hız. Ali'nin vefatından sonra İbn Mulcem'in de öldürüldüğünü ve cesedinin yakıldığını ifade etmektedir.

1 Taberî: Asıl adı Ebû Cafer Muhammed bin Cerîr olup 839-923 yılları arasında yaşamış İran asıllı meşhur Arap tarihçidir.

*Hz. Ali (A.S.)'nin halifelik döneminde
verdiği bazı ferman ve vasiyetleri*

*Hz. Ali (A.S.)'nin, Mısır'a vali olarak atadığı
Mâlik-i Eşter'e verdiği emirlerin önemli bir bölümü: (1)*

Halk iki sınıftır: Birincisi, dinde senin kardeşindir; ikincisi, yaratılışta senin
eşindir.

Nefis, kötülüğü emreder.

Güzel amel, senin en sevdiğin zahiren(2) olsun.

Arzu ve isteklerini kontrol altına al.

Kalbinde, halka karşı şefkat ve sevgi hissi uyandır, onlara iyi davran.

Allah'ın seni nasıl bağışlamasını istiyorsan, sen de halkı bağışla.

Bağışlayınca pişman olma, cezalandırınca sevinme.

Öfkelenip ceza vermede acele davranma.

Cimriye danışma, senin faziletine leke sürer; korkak birisine danışma, yapacağın
işlerden seni alıkoyar; açgözlü kişiye de danışma, zulmü senin gözünde güzel
göstermeye çalışır.

Takvâ sahibi ve doğru sözlü insanlara yakınlık göster.

Aşırı övgü, kibre yol açar ve yüceliğe gölge düşürür.

İyilik edenle kötülük edeni aynı kefeye koyma.

Haksız yere kan dökmekten sakın.

Kendini beğenmekten, kendini beğenmene neden olan şeylere güvenmekten ve aşırı övülmeyi istemekten sakın.

Halka iyilik yaptığında, onları minnet altında bırakma.

Her dileyen bulmaz, her az isteyen de mahrum kalmaz.

Başkalarına kulluk etme. Allah seni özgür yaratmıştır.

Kötülükle elde edilen iyilik, iyilik değildir. Güçlkle sağlanan kolaylık ise, kolaylık sayılmaz.

Elinde bulunanı koruman, başkalarının elindekini istemenden daha hayırlıdır.

Ümitsizlik acısı, insanlardan bir şey istemekten daha hayırlıdır.

Kişinin namusuyla çalışıp yoksulluk içinde yaşaması, insanlara kötülük ederek zengin olmasından daha iyidir.

Herkes kendi sırrını daha iyi korur.

Çok konuşan, hata eder.

Düşünen, basiret sahibi olur.

Haram yemek, çok kötüdür.

En kötü zulüm, güçsüzlere yapılan zulümdür.

Bazen dermanlar, derde; dertler ise dermana dönüşür.

Sana öğüt veren tecrübe, en güzel tecrübedir.

Her isteyen, elde etmez; her giden, geri dönmez.

Her şeyin bir sonu vardır. Nasıl takdir edildiyse, öyle gelir.

Bazen az, çoktan daha bereketli olabilir.

Dostunun düşmanını dost edinme, yoksa dostuna düşmanlık etmiş olursun.

Öfkeni yen.

Söz verdiğinde, sözünden cayma.

Doğru olmadığını bildiğin işlere girişme. Doğru olduğundan emin olduğun işlerde ise yavaş davranma.

Elinden geldiğince insanların ayıplarını ört.

Ordu, halkın kalesidir.

Ancak ülke kalkınınca vergi toplanabilir.

Bir ülkenin harap olması, o ülke halkının yoksulluğundan ileri gelir.

Alışveriş, güzel bir şekilde adalete uygun olarak yapılmalı; fiyatlar, ne alıcıyı ne de satıcıyı mağdur etmelidir.

İşleri gününde yap.

Düşmana karşı tedbirli ol.

Eline ve diline hâkim ol.

1 Hz. Ali'nin valilere gönderdiği en önemli emirnamelerden birisi olan bu emirnamenin 24 maddesi, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'ne alınmıştır. Dünyadaki bütün yönetimler, Hz. Ali'nin Mâlik el-Eşter'e yazdığı emirler doğrultusunda hareket etseler, bütün ülkelerin barış ve huzur içinde yaşayacakları bir gerçektir.

3 Zahire: Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan tahıl.

Hz. Ali (A.S.)'nin İmam Hasan'a yazdığı vasiyetin önemli bir bölümü:

Kalbini nasihatle dirilt, yakînle güçlendir, hikmetle nurlandır.

Ahiretini dünyana satma.

Bilmediğin konuda konuşma, gereksiz yere söze girişme.

En güzel söz, faydalı olandır.

Faydalı olmayan bilgide hayır yoktur.

Seni yanlış yere götürmesinden korktuğun bir yola girme.

İyilik sahibi olmak için, iyiliği emret.

Elinle ve dilinle kötülüğü önleyerek, kötülük edenlerin karşısında dur.

Dünya; Allah'ın nimetler vererek bizi musibetlerle sınıdığı, yaptıklarımızın karşılığını ahirette verdiği bir yerdir.

Kendin için istediklerini, başkaları için de iste; kendin için istemediklerini başkaları için de isteme.

Nasıl zulme uğramak istemiyorsan, sen de zulmetme. Nasıl iyilik görmek istiyorsan, sen de öyle iyilik et.

Senin için söylenmesini istemediğin şeyi sen de başkaları için söyleme.

Çalışıp kazanmaya bak, ama başkaları için para biriktirme.

Doğru yolu bulunca, rabbine karşı daha çok tevâzu göster.

Ne mal sana kalır, ne de sen ebedî olarak ona sahip olabilirsin.

Sana kaba davranana karşı yumuşak ol, belki o da yumuşar.

İnsanın muhtaç olduğu anda, alçakgönüllü davranması; zengin olduğu anda ise zulmetmesi çok kötü bir huydur.

Akıllı insan, edeple; hayvanlar ise dayakla nasihat kabul eder.

Gerçek dost, sen yokken de sana dostluk edendir.

Arzu ve heves, insanı kör eder.

Nice yabancılar akrabalarından daha yakın, nice akrabalar da yabancılarından daha uzaktır.

Kim zamana güvenirse, zaman ona ihanet eder.

Hz. Ali (A.S.)'nin İmam Hüseyin'e vasiyetinin önemli bir bölümü

Ey oğlum! Zenginlikte ve fakirlikte ilahî takvâya sahip olmanı, hoşnutlukta ve öfkede hakkı söylemeni, refahta ve yoksullukta orta halli olmanı, dosta ve düşmana adaletle davranmanı, neşeli ve halsiz olduğunda amel etmeni, darlıkta ve genişlikte Allah'tan razı olmanı sana tavsiye ediyorum.

Cennetten başka her nimet küçüktür, cehennemden başka her belâ iyidir.

Kendi ayıbını gören, başkalarının ayıbıyla meşgul olmaz.

Allah'ın verdiği paya razı olan, elden çıkana üzülmez.

Zulüm kılıcını kınından sıyırın, onunla öldürülür.

Kardeşine kuyu kazın, kendi kazdığı kuyuya düşer.

Başkalarının ayıbını açanın, kendi ailesinin de ayıbı açılır.

Kendi hatasını unutan, başkalarının hatasını büyük görür.

Kendi fikrini beğenen, yanlış yola sapar.

Âlimlerle oturup kalkan, saygı görür.

Sözü çok olanın, yanlış çok olur; yanlış çok olanın, utancı azalır; utancı azalanın, çekinmesi azalır; çekinmesi azalanın, kalbi ölür; kalbi ölen kişi ise ateşe girer.

Kanaat, tükenmeyen bir maldır.

Başkalarından öğüt alan kişi, mutludur.

Edep, en iyi mirastır.

Güzel ahlâk, en iyi arkadaştır.

Musibetlere sabretmek, iman hazinelerindedir.

İffetlilik, fakirliğin ziyneti; şükürde bulunmak ise zenginliğin ziynetidir.

İnsanın kendini beğenmesi, aklının az olduğunun göstergesidir.

Başkalarında olup da sevmediğin özellikler, öğüt alman için sana yeter.

Sonucunu düşünmeden bir işe girişen, kendisini felâketlere atmış olur.

Amelden önce düşünmek, insanı pişmanlıktan korur.

Sabır, yoksulluğa karşı bir siperdir.

Aşırı istek, fakirliğin belirtisidir.

Şefkatli yoksul, şefkatsiz zenginden daha iyidir.

Her geçen saat, insanın ömrünü kısaltır.

Bir nimet elden çıkmadıkça, başka bir nimete erişilmez.

Rahatlık, güçlüğe; fakirlik, nimete; ölüm, hayata; hastalık ise sağlığa
ne kadar da yakındır.

Hz. Ali (A.S.)'nin Ehl-i Beyt'e vasiyeti

Hz. Ali, İbn Mulcem tarafından yaralandıktan sonra, vefat etmeden kısa bir süre önce Ehl-i Beyt'ini toplayarak onlara şu nasihatlerde bulunmuştur:

Takvâ sahibi olunuz.

Dünya sizin peşinizde koşa da siz onun peşinde koşmayınız.

Elinizden kaçırdığınız dünya malı için üzülmeyiniz.

Söz ve eyleminizde hakka bağlı kalınız.

Zulme karşı çıkınız ve zalimin karşısında mazluma yardım ediniz.

Kini içinizden söküp atınız. Muhaliflerinizi barışla yola getiriniz. Sevgiye ve dostluğa dayalı bir toplum oluşturunuz.

Yetimleri gözetiniz, haklarını koruyunuz ve onlarla yakınlık kurarak ihtiyaçlarını karşılayınız.

Komşularınıza iyi davranınız ve onlara yardımcı olunuz.

Kur'ân -ı Kerim'in hükümlerine uyunuz.

Namazlarınızı zamanında ve en iyi şekilde edâ ediniz.

Mescitleri, ilim ve ibadet yoluyla Allah'ı zikrederek koruyunuz ve yaşatınız.

Canınızı ve malınızı Allah'ın yolunda fedâ ediniz.

Birliği bozacak her şeyden uzak durunuz. Müslümanlar arasında sevgi ve dostluk bağı oluşturunuz.

İyiliği emredip kötülükten alıkoyunuz. Böylece adaletin hakim olduğu bir toplum meydana getirmiş olursunuz.

İbn Mulcem'e iyi davranın, ona yemeğimden verin ve suyumdan içirin.

Sonra Hz. Hasan'a hitaben:

Ben ölürsem ağlama, namazımı kıl, beş defa tekbir getir ve mezarımı gizli tut, diye buyurmuştur.

Hz. Ali (A.S.)'nin huzurlu bir yaşam için insanlığa tavsiyeleri

Salam vermede önce davranınız.

İyilik yapmada acele davranınız.

Aile bireylerine karşı güleryüzlü olunuz.

İnsanlara karşı şefkatli davranınız.

İhlâslı olmaya gayret ediniz.

İşlerinizi düşünerek yapınız.

İşinizi doğru yapınız.

Sıkıntılara karşı sabırlı olunuz.

İnsanlara karşı alçakgönüllü olunuz.

İyi kişilerle dostluk kurunuz.

Nimetlere karşı şükrediniz.

Güçlü olduğunuz durumlarda bağışlayınız.

Konuşurken edebe riayet ediniz.

Cevap verirken iyi düşününüz.

Sözünüzde durunuz.

Büyüklere itaat ediniz.

Ölçülü bir hayat sürünüz.

Nefsin isteklerine uymayınız.

Misafire ikramda bulununuz.

Dedikodudan uzak durunuz.

Hasta ziyaretinde bulununuz.

Cimrilikten uzak durunuz.

Cahil kişilere yumuşak davranınız.

Mevki sahibi olduğunuzda bağışta bulununuz.

Kimsesizlerin gönlünü alınız.

Yetimlere merhamet ediniz.

Fakirlere bağışta bulununuz.

Mazluma yardım ediniz.

Byklenmekten kağınınız.

Savaşlarda zafer kazanınız.

İntikam almaktan vazgeçiniz.

İşinizde tevekkül ediniz.

Hikâye

Ufeyl bin Kays el-Kindî⁽¹⁾ şöyle diyor: "Cahiliye⁽²⁾ döneminde ıtır (güzel koku) ticaretiyle uğraşırdım. Ticarî seferlerimden birinde Mekke'de Abbâs⁽³⁾'in misafiri oldum. Bir gün Mescid-i Haram'da Abbas'ın yanına oturmuştum. Güneşin tam tepeye ulaştığı sırada, yüzü dolunay gibi nuranî olan bir genç mescide geldi; gökyüzüne baktı, sonra Kâbe'ye doğru namaz kılmaya başladı. Biraz sonra güzel yüzlü bir çocuk onun sağ tarafında namaza katıldı. Sonra örtülü bir kadın onların arkasında yer alarak namaza başladı. Ben o dönemde üç kişinin değişik bir şekilde ibadet ettikleri bu sahneyi görünce çok şaşırdım. Abbas'a: "Büyük bir olay" dedim. O da aynı cümleyi tekrarlayarak: "Bu üç kişiyi tanıyor musun?" diye sordu. "Hayır" dedim. "İlk olarak gelen, yeğenim Muhammed bin Abdullah, ikincisi diğer yeğenim Ali bin Ebî Talib, üçüncüsü ise Muhammed'in eşi Hatice'dir. O, kendi dininin Allah tarafından indiğini iddia ediyor. Şu anda dünyada bu üç kişiden başka hiç kimse bu dini yaşamıyor."⁽⁴⁾

1 Döneminin en meşhur insanlarından birisidir.

2 Cahiliye: Arapların İslâmiyetten önce putlara tapıkları dönem.

3 Abbâs: Hz. Muhammed'in amcasının adıdır.

4 İbn Ebi'l-Hadid, şerhu Nehci'l-Belâğa, c. 13, s. 226, Tahkik: Muhammed Ebulfazl İbrahim, birinci baskı, Kahire 1959.

Hikâye

Yaşlı bir Hıristiyan, ömrü boyunca çalışmıştı. Hiçbir birikimi yoktu, gözleri de görmez olmuştu. Yaşlılık, yoksulluk ve körlük bir arada toplanmış ve ona dilencilikten başka bir çare kalmamıştı. Yol kenarında durup dilenirdi. Halk ona acır ve sadaka olarak birşeyler verirdi. O da bu şekilde sıkıntılı bir hayat sürerdi.

Bir gün Hz. Ali (A.S.) oradan geçerken onu bu durumda gördü. Onun bu hale nasıl düştüğünü, ona bakacak bir çocuğunun bulunup bulunmadığını, onun ömrünün bu son yıllarını dilenmeden rahat bir şekilde geçirmesinin başka bir çaresi olup olmadığını öğrenmek için durumunu araştırmaya başladı. Yaşlı adamı tanıyanlar, onun Hıristiyan olduğunu, gücü yerindeyken gözü gördüğü sürece çalıştığını, şimdi ise hem yaşlı hem de kör olduğundan çalışmadığını, bir birikimi de olmadığından dilendiğini söylediler.

Hz. Ali: - Hayret! Gücü olduğu sürece onu çalıştırdınız, şimdi ise kendi haline mi bırakıyorsunuz?! Bu adamın geçmişi, elinden geldiği sürece çalıştığını gösteriyor. Bu yüzden hayatta olduğu sürece ona bakmak, hükümetin ve toplumun görevidir. Gidin, Beytülmal'dan ona maaş bağlayın, diye emretti.

Hikâye

Zırar bin Zamure el-Ken'anî⁽¹⁾, Muaviye'nin yanına vardığında Muaviye ona; "Ali'yi bana tavsif et" dedi. Zırar cevap olarak "Beni bu işten muaf et..." deyince, Muaviye; "Muaf etmem, söylemelisin" dedi. Bunun üzerine Zırar: "Söylemem gerekiyorsa o zaman bil ki, o şöyle birisi idi: Allah'a and olsun ki o, aklın algılayamayacağı kadar çok güçlü biriydi. Aydınlatıcı söz söylerdi, adaletle hükmederdi, ilim ve hikmet onun her yönünden kaynar ve coşardı. Dünya ve dünyanın süsünden nefret eder; gece ve gecenin karanlığında rahatlık hissederdi (ibadet etmekle huzur bulurdu).

Allah'a and olsun ki, o çok basiretli ve yüce fikirli birisi idi... (Alçakgönüllülüğünden dolayı) Kısa elbise ve katıksız yemeği severdi. Allah'a and olsun ki o, bizlerden birisi gibi idi; onun yanına gittiğimizde bizi kendine yaklaştırırdı; ondan bir şey istediğimizde icabet ederdi; bize bu kadar şefkatli ve yakın olmasına rağmen heybetinden dolayı onunla konuşmaya cesaret edemiyorduk⁽²⁾."

1 Döneminin en ünlü insanlarından birisidir.

2 Hilyetu'l-Evliya, c. I, s. 84.

Hikâye

Bir gün Harun Reşid⁽¹⁾ ve arkadaşları, avlanmak için Kufe'nin çöllere giderler, birkaç ceylanın orada bulunan bir tepeye sığındığını ve av köpeklerinin ise geri döndüğünü görürler. Harun Reşid, Abdullah adında bir kişiye şöyle der: "O tepeyi hemen araştır. Orası kutsal bir yer olabilir." Orayı araştırırken, Benî Esed (Esed Oğulları) kabilesinden yaşlı bir kişiyle karşılaşırlar. Onu, Harun Reşid'in yanına getirdiklerinde şöyle der:

"Babam babasından, Hz. Ali (A.S.)'nin kabrinin o tepede olduğunu nakletmiştir. Yüce Allah, orayı emniyetli bir harem kılmıştır."

Harun bunu duyunca su isteyip abdest alır, o tepenin yanına gidip orada namaz kılar, kendisini o toprağın üzerine atarak ağlar. Böylece Hz. Ali'nin kabri yaklaşık 130 yıl gizli kaldıktan sonra bulunmuş olur.

1 Harun Reşid: 786-809 yılları arasında halifelik yapmış bir Abbâsî halifesidir.

Hikâye

Peygamberimizin (S.A.V.) sahabelerinden Abdullah oğlu Cabir, rüyasında, büyük ineklerin küçük inekleri sağdığını, hastaların hasta olmayanları ziyaret ettiğini, kuru bir çay kenarında yemyeşil bahçeler bulunduğunu, minberde koca koca putlar durduğunu gördü. Bu, sıradan bir rüyaya benzemiyordu. Bunun önemli bir mesajı olmalıydı. Bu rüyayı ancak Hz. Ali (A.S.)'nin yorabileceğini düşündü. Peygamberin "İlim şehrinin kapısı" olarak adlandırdığı Hz. Ali ancak güvenilir bir açıklama getirebilirdi. Bu düşüncelerle rüyasının yorumunu sormak üzere Hz. Ali'ye başvurdu. Rüyasını bir bir anlattı ve ne anlama geldiğini yormasını rica etti. Hz. Ali "Yanlış yorumdan Allah korusun" diyerek söze başladı ve şöyle devam etti:

- Büyük ineklerin küçük inekleri sağması, yetki ve mevkilerini halkı soymak için kullanan görevlileri (amir ve memurları); hastaların hasta olmayanları ziyaret etmesi, yoksulların hallerini arz etmek için zenginlerin peşinde koşmasını; kuru çay kenarında bulunan yemyeşil bahçeler, uzaktan veya dışardan bakıldığında çok büyük sanılan ve öyle ünlenmiş ama aslında içleri kupkuru çölden ibaret olan ilim adamlarını; minberde duran koca koca putlar ise, layık olmadığı halde ilmin, dinin ve devletin yüce makamlarına yükselmiş kimseleri ifade eder.

Hikâye

Bir gün sahabeler Peygamberimiz (S.A.V.)'e Hz. Ali (A.S.)'yi niçin çok sevdiğini sordular. Peygamber o anda mecliste bulunmayan Hz. Ali'yi çağırılmaya adam gönderdi ve orada bulunanlara sordu.

-Birisine iyilik etseniz, o da size kötülük etse ne yapardınız?

-Yine iyilik ederiz, diye cevap verdiler.

-Yine kötülük yapsa ?

- Biz yine iyilik ederiz ?

- Yine kötülük yapsa ?

Sahabeler cevap vermedi, başlarını öne eğdiler. Bunun anlamı kötülüğe kötülükle karşılık vermesek bile iyilik yapmaya devam etmeyiz, demektir.

Bu sırada Hz. Ali o meclise geldi. Peygamber, Hz. Ali'ye:Ya Ali, iyilik ettiğin biri sana kötülük ederse ne yapardın ? diye sordu.

- Yine iyilik ederdim, şeklinde cevap verdi.

- Yine kötülük yaparsa ?

- Yine iyilik ederdim.

Peygamber soruyu tam yedi defa tekrarladı. Hz. Ali, yedi defasında da “yine iyilik ederdim” diye cevap verdi.

Sahabeler Peygambere:

- Ali’yi çok sevmenizin sebebini şimdi anladık, dediler.

Hikâye

Hz. Ali (A.S.)’nin halifeliği sırasında, Kûfe’de zırhı kayboldu. Bir süre sonra bir Hıristiyan’ın yanında ortaya çıktı. Hz. Ali onu hâkimin huzuruna götürdü.

-Bu zırh benim malımdır; onu ne sattım, ne de birine bağışladım; şimdi onu, bu adamın yanında buldum, diye iddia etti.

Hâkim: -Halife iddiasını söyledi, sen ne dersin? diye Hıristiyan’a sordu.

Hıristiyan, bu zırhın kendine ait olduğunu, ama aynı zamanda halifenin sözünü yalanlamadığını söyledi.

Hâkim Hz. Ali’ye dönerek: - Sen iddia ettin, bu şahıs inkâr ediyor. Bu durumda iddian için şahit getirmelisin, deyince Hz. Ali güldü ve :

-Hâkim doğru söylüyor, şahit getirmeliyim, ama hiç bir şahidim yok, dedi.

Hâkim, iddia edenin şahidinin olmamasına dayanarak, Hıristiyan’ın lehine karar verdi. O da zırhı alıp gitti.

Ancak, zırhın kime ait olduğunu çok iyi bilen Hıristiyan, bir kaç adım yürüdüktan sonra geri döndü ve:

-Böylesine bir yönetim ve davranış şekli ancak peygamberlerin yönetim tarzıdır, dedi ve:

-Zırh Ali’nindir, diye itiraf etti.

Kısa bir zaman sonra, onu, Müslüman olarak Hz. Ali’nin sancağı altında, Nehrivan savaşında, savaşırken gördüler.

Bilmek, kalbin nurudur.

Hz. Ali (A.S.)

Veciz Sözlür

Akıl

Kişinin cahil olduğunu itiraf etmesi, onun akıllı olduğunu gösterir.

Akıllı kişi, günahlardan uzaklaşan ve kusurlardan arınan kişidir.

Sustuğunda düşünen, konuştuğunda zikreden ve baktığında
ibret alan kişi akıllıdır.

En güzel süs, akıl; en üstün meziyet, bilimdir.

İnsanın üstünlüğü, akıl ile mümkündür.

Akıl, keskin bir kılıçtır.

Akıl, beğenilen bir arkadaştır.

En akıllı insan, akıl sahiplerinin yolundan gidendir.

Akıl sahibi; yarınını düşünen, kendi özgürlüğü için mücadele eden ve yapılması
kaçınılmaz olan şeyleri yerine getiren kişidir.

Akıllı kişinin zenginliği, ilmi ve amel^(*)indedir.

Allah'ın en güzel bağışı, akıldır.

Akıllı insanın görüşü, kurtarıcıdır.

Bir akıllının düşmanlığı, bir cahilin dostluğundan daha hayırlıdır.

Herkesin değeri, akı ile ölçülür.

Edep, ancak akıl ile birlikte olursa faydalıdır.

Düşünce, akıl sahiplerinin bahçesidir.

*Kaçın, arkadaş olma bilgisizle sen
Bilgini bilgisizdir ölüme götüren*

*Yücelik, erdem, bilgine yaraşır ancak;
Tanrı yolunu gösteren de bilgin olacak*

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Adalet

Gücü ve yönetimi her zaman elinde bulundurmak istiyorsan, adaletli davran.

Adalet, dünyayı düzene koyar.

Karakterlerin en üstünü adalettir.

Halk, ancak adaletle düzene sokulur.

Dosta ve düşmana karşı adaletli davran, fakirlik ve zenginlik
anında ölçülü ol.

Halkı ayakta tutan şey, adalettir.

Yöneticilerin en üstünü, adaletli olan ve bu adaletini bütün insanlara yayabilen
kişidir.

Bereketler adaletle çoğalır.

Adalet, yönetimin süsüdür.

Adaletle aykırı davranan kişi, iyi bir yönetici olamaz.

Herkesle karşı adaletli ol, her zaman ölçülü davran.

Adaletli davranan kişinin makamı yüce olur.

Adalet, haksızlıkları ortadan kaldırmaktır.

Yüce Allah; adaleti ve iyiliği emretmiş, kötülük ve zulme karşı uyarmıştır.

*Yalancıdan, düzenciden kaçın, kendini sakın
Bir dost bulamazsın olursan yalancıya yakın*

*Ey oğlum öğütlerimi tutarsan yararı çoktur,
Ancak öğütten ucuz bir nesne de yoktur*

*Neler gelecek başımıza görür gibiyim,
Kerbela'da savaşta çocuklarımın, benim*

İhlâs (*) - Hoşgörü

En üstün insan; güç sahibi iken hoşgörülü olan, zengin iken fakir gibi yaşayan ve insafli davranan kişidir.

İhlâs, kurtuluştur.

İhlâs, büyük kişilerin karakteridir.

İmanın en üst mertebesi, ihlâstır.

İmanınızda ihlâslı olun. Çünkü cennete giden ve ateşten kurtaran yol, ihlâstır.

İhlâs gerçekleşince, basiret nurlu olur.

İşlerin başarılı olması, niyetlerin ihlâslı oluşuna bağlıdır.

Ancak amel(**)ini ihlâsla yapanlar sevap kazanır.

Samimiyet, iç güzelliği gösterir.

İyi insanlar, gerçek samimiyetleriyle tanınırlar.

Bağlılık, çok güzel bir ahlaktır.

Sözünde durmak, büyüklüktür.

Hoşgörü, ahlakın süsüdür.

Efendiliğin esası, hoşgörüdür.

İnsanların en güzel ahlâkı, hoşgörüdür.

Saygı görmek istiyorsan, anlayışlı ol.

Anlayış ve hoşgörü, imanlı kişinin yaşam şeklidir.

Anlayışlı insan; eziyet gördüğünde sabreden, zulme uğradığında ise başıslayan kişidir.

Hoşgörü sâyesinde dostlar çoğalır.

Bilgi, ancak hoşgörü ile birlikte olursa faydalı olur.

İhlâs içinde dua et. Çünkü böyle bir dua kabul edilmeye daha çok lâyıktır.

Akıllı insan, kendini tanıyan ve işlerini ihlâsla yapan kişidir.

* İhlâs: Her şeyi, Allah'ın hoşnutluğunu göz önüne alarak yapmak.

** Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Ahlâk

Güzel ahlâk konusunda birbirinizle rekabet edin ki ödülünüz büyük olsun.

Güzel ahlâktan daha iyi bir davranış olamaz.

Ahlâkı güzel olanın, sevenleri çok olur.

Bütün iyiliklerin esası güzel ahlâktır.

Ahlâkı kötü olan insandan, ailesi bile usanır.

Ahlâkı kötü olan kişi, kendine azap verir.

Kötü ahlâk, insanın hayatını karartır ve ruhuna azap verir.

Kötü ahlâk; akrabaları korkutur, yabancıları ürkütür.

Kötü ahlâk, cehâletin ürünüdür.

İnsanların en soylusu, en güzel ahlâklısıdır.

İmanlı insan, yumuşak huylu ve iyi ahlâklı olur.

En güzel ahlâk, takvâ(*) ve iffettir.

* Takvâ: Günahtan sakınmak.

Asalet

Başkalarına karşı sergilediğin soylu bir davranış, kendine yaptığın bir iyilik gibidir. Kendine yaptığın böyle bir iyilik için başkalarından karşılık bekleme.

Asalet, iyiliklerin kaynağıdır.

Soylu insan, en ufak bir şey için şükreder.

Asalet, büyük bir gayretin ürünüdür.

Soylu insan, söz verirse yerine getirir; haksızlığa uğrarsa bağışlar.

Asil insan, haram şeylerden uzaklaşıp kusurlarından arınan kişidir.

Asil insan, kendisini kusurlardan arındırır ve komşularına iyi davranır.

Asil insan; sana muhtaç olursa, ihtiyacını gizler; sen ona muhtaç olursan, sana yardımda bulunur.

Güzel davranışlar, soylu insanların alışkanlığıdır.

Soylu bir insanın fakirliği, alçak bir insanın zenginliğinden daha iyidir.

Her şeyin bir üstünlüğü vardır. Soylu kişilerin üstünlüğü de insanlara iyilik yapmaktır.

İntikam almada acele davranmak, soylu kişilerin karakteri değildir.

Sevgi ve şefkat, soyluluk ve büyüklükten kaynaklanır.

Soylu bir insanın düşmanlığı, alçak bir insanın dostluğundan daha iyidir.

Asil insanlar, bağışta bulununca; aşağılık insanlar ise ceza verince mutlu olurlar.

*Ne güzeldir Tanrı yolunda görülen işler,
“Böyle yapanların ataları da erdemli” demişler*

*Durumun nedir diye sormayın dostlarım,
Zamanın bütün olaylarına katlanırım*

*Dostuna verdiğin sözü yerine getir,
Sözünde durmak kişiyi yüceltir.*

Yaşam

Ömür, sayılı bir kaç nefesten ibarettir.

Yüce Allah'ın insanoğlunu mazur görüp ikaz ettiği yaş, altmıştır.

İnsanın en güçlü olduğu yaş, kırktır.

Doğrusu, ömrünün geçen kısmı, tükenmiş bir zamandır; gelecek kısmı, bir umuttan ibarettir; içinde bulunduğun an ise çalışma zamanıdır.

Sayılı olan her şey eksilir.

Ölmek, sefalet içinde yaşamaktan daha iyidir.

Hayatın acı ve tatlı yönleri vardır.

*Yiyecek, giyecek bir de yatacak yer,
Yaşadığın sürece sana yeter*

*Özveride bulunursan, yaşamın esen olur,
Özverin sana güç kazandırır, seni korur*

Doğruluk

En çok güveneceğin insan, en fazla doğru söyleyen kişi olmalıdır.

Tercihin, doğruluktan yana olmalı; çünkü doğruluk, en iyi arkadaştır.
Doğru söylemek, dilin güvenilirliğidir.

En iyi söz, doğru sözdür.

Doğru söyleyen insan, saygı görür ve yücelik kazanır.

Doğruluk, dinin ve imanın esasıdır.

Doğru söylemek, kurtuluş ve asalettir.

Koraksan bile, doğru söylemekle kurtulabilirsin.

Doğruluk ve dürüstlüğe bağlı ol. Çünkü bunlar, iyi kişilerin karakteridir.

En yüce şey, doğruluktur.

Sözlerin en güzeli, doğru olanıdır.

Doğru sözlü ol.

Sözler, doğrulukla güzel olur.

İman, doğruluk ve dürüstlüğün temeli üzerine kurulmuştur.
Sözü doğru olanın değeri artar.

Kişinin mertliği, sözünün doğruluğuyla ölçülür.

Delili doğruluk olan, yenilgiye uğramaz.

Dürüst davranmak, selâmet getirir; yanlış yapmak, kınanmaya neden olur; acele etmek ise, pişmanlığa yol açar.

*Beni ne baskı, ne acı söyletebilir,
Söylersem dost üzülür, düşman sevinir*

*Doğru söyler "bilgisizlik suçtur" diyen,
Ancak alçaklık daha kötüdür derim ben*

Dostluk

Gerçek dost; kusur yaptığında seni uyaran, gıyabında ise seni koruyan kişidir.

Seninle nasıl dost olmalarını istiyorsan sen de öyle dost ol; hem onlar sana karşı güvencede olurlar, hem de sen onlara karşı güvencede olursun.

Kalpler, iyi kişilerle dost olmakla imar edilir.

Akıl sahipleriyle arkadaşlık kurmak, ruha hayat verir.

Dünya malına çok değer veren kişilerle arkadaşlık etme; fakir olursan hor görürler, zengin olursan kıskanırlar.

En iyi dostun; seni doğru yola sevkeden, takvâ(*)ya yönlendiren ve arzulara tutsak olmaktan alıkoyan kişidir.

Dostluk eskidikçe, sevgi artar.

Kendi selâmetini istiyorsan, cahil kişilerin arkadaşlığından uzak dur.

Arkadaşlık, iyi geçinmekle devam eder.

İnsanlarla öyle içli dışlı olun ki, ölürseniz size ağlasınlar, onlardan uzak kalırsanız sizi özlesinler.

Kötü arkadaş, bir ateş parçası gibidir.

Ahmaklarla arkadaşlık kurmak, ruha azap verir.

Kötülerle arkadaşlık kurmak, iyiler hakkında kötü düşünmeye neden olur.

İyilerle içli dışlı olmak, insana şeref verir.

Dost, akrabaların en yakınıdır.

Dostuna bütün sevgini ver, ama bütün güvenini verme; onunla her konuda yardımlaş ama bütün sırlarını anlatma.

Dostun düşmanıyla dostluk kurmak, dosta düşmanlık etmektir.

Her şeyin yenisi iyidir. Dostluk ise, eskidikçe değerlenir.

Erdemli insanlarla kaynaşmak, kalbe hayat verir.

*Bilgisizle arkadaş olmaktan sakın,
Sözünü bilmeyenden uzak ol, kaçın*

* Takvâ: Günahtan sakınmak.

Cesaret - Güven

Kişinin cesareti, gayreti ölçüsünde olur.

Gruplandırarak olursak; doğruluk cesaretin, yalan ise korkaklığın yanında yer alır.

İnsanların en cesuru, en cömert olanıdır.

En cesur insan; cehaleti, hoşgörü ile yenen kişidir.

Suçsuz kişi, cesur; şüpheli kişi ise korkak olur.

Akıllı düşmanına, cahil dostundan daha çok güven.

Sana güvenen kişiye hile yapman, ihanettir.

İnsanın nefesine güvenmesi, şeytan için büyük bir fırsattır.

Acizlik, insanın kendine olan güvenini kaybetmesidir.

Alçak bir insana güvenmekten sakın. Çünkü o, kendisine güvenen herkesi alçaltır.

Dünya

Dünya, birisinin elinde ebedî kalsaydı, ona sahip olma sırası size gelmezdi.

Dünya ile ilgilenen, ahiret için nasıl çalışsın?

Dünyaya, ahiretten daha fazla bağlanan ve dünya işlerine, ahiret işlerinden daha fazla önem veren kişi, fani dünya karşılığında ahiretini satmış, ebedî mekânı geçici mekânla değiştirmiş, kendini yok olmaya terketmiş, geçici şeylere razı olmuş ve doğru yoldan sapmış olur.

Dünya felâketlerle doludur. İnsanların kapılarını çalarak dert ve facialar getirir.

Felâketlerin ve bahtsızlıkların en büyüğü, dünyaya sevgi beslemektir.

Dünyada elde ettiklerine fazla sevinme, kaybettiklerine de üzülme.

Dünya geçicidir, ahiret ebedîdir.

Ahiretin geçidi dünyadır.

İnsanların her birisinin nasıl farklı bir şekilde günlerini geçirdiğini görmüyor musunuz? Birisi ölür, ona ağlarlar, öbürü hayatta kalır, ona başsağlığı dilerler, birisi hasta yatağında yatar, öbürü onu ziyarete gelir, bir diğeri can çekişir, kimisinin eceli yakın olduğu halde dünya peşinde koşar, kimisi ise çevresi belâlarla dolu olduğu halde gaflet içinde yaşar ve bu şekilde hayatta olanlar, geçip gidenlerin peşinden koşarlar.

Dünya, geçen bir gün ve biten bir ay gibidir.

Dünya; aldatmalarıyla süslendi, süslemeleriyle aldattı.

Gönlünde aşırı dünya sevgisi olan kişide; sürekli üzüntü, atamayacağı bir hırs ve elde edemeyeceği bir arzu olur.

Dünyanın hilelerini bilen, onun hayallerine aldanmaz.

Size ne oluyor da, dünyada kazandığınız az bir şeye seviniyor, ahirette kaybettiğiniz birçok şeye üzölmüyorsunuz?

Ey dünyaya kulluk edenler ve onun için çalışanlar! Gündüzleri alışveriş yapan, geceleri yataklarınıza uzanıp yatan ve bu arada ahiretten habersiz olup amellerinizi erteleyen sizler; ne zaman doğru yola girmeyi düşünecek, azık hazırlayacak ve ahiretle ilgileneceksiniz?

Dünyadan hiç kimseye, ahiret için harcadığından başka bir şey kalmaz.

Dünya, fânidir.

*Dünya tarlasında ekin gibiyiz,
Sarardık, olgunlaştık, biçilmeliyiz.*

Sevgi - Şefkat

Şefkatli olabilmenin yolu, gönlünde bütün insanlara karşı sevgi beslemektir.

En faydalı hazine, gönüllerdeki sevgidir.

Yumuşaklık, barışa yol açar ve sevgiyi doğurur.

Güçsüzlere yardım etmede âciz kalırsan, onlara şefkatle sarıl yeter.

Zayıflara karşı şefkatli olan, Allah'ın merhametini kazanır.

Şefkat görmek için, şefkatli ol.

İnsanlara karşı sevgi beslemek, bir çeşit akrabalıktır.

Sevgi, kutsaldır.

Seversen, ölçüyü kaçırma.

Cömertlik, insana sevgi kazandırır ve ahlâkını güzelleştirir.

Kendine şefkatli davranan, başkasına zulmetmez.

Şefkatli ama cahil birisine danışmak tehlikelidir.

İmanlı kişi, hoşgörülü ve şefkatli olur.

Bir bakışla kalbe giren nice sevgiler vardır.

Edep - Onur

İnsanların, altın ve gümüşten çok, edebe ihtiyaçları vardır.

Babaların, çocuklarına bırakacakları en iyi miras terbiyedir.

Edep, yeni elbiseye benzer.

Alışkanlıkların en iyisi edeptir.

Akıl sahiplerinin edebe ihtiyacı, ekinin yağmura ihtiyacı gibidir.

Şeref; mal ve soy ile değil, akıl ve edep ile elde edilir.

Terbiyenin meyvesi, iyi ahlaktır.

Ahlâkı temiz tutmanın çaresi, iyi terbiyedir.

Edep arayan, altın arayandan daha tedbirlidir.

Terbiye, şerefin süsüdür; terbiyeli olmaya çalış.

Terbiyeli olmak, soylu olmaktan daha iyidir.

Her şeyin akla, aklın ise edebe ihtiyacı vardır.

Edep gibi miras yoktur.

Dili kötü olanın, terbiyesi olmaz.

Terbiyesi olmayanın, akli olmaz.

Akrabalara yardım etmek ve iyi davranmak, onurdur.

Onurlu insanın şefkati ve sevgisi çok olur.

Onurlu insan, kimseye eziyet etmez.

Onur, ancak bağış ve alçakgönüllülükle mükemmel olur.

*Çalış, varlıklı ol, yüksel işinde
Yerin olsun, Tanrının sevdiği içinde*

Efendilik - Karar

Kardeşlerini kendisinden başkasına muhtaç bırakan kişi, efendi değildir.

Kardeşlerinin ağır yükünü yüklenen ve komşularına iyi davranan kişi efendidir.

Bağışta bulunan, efendiliğin hakkını eda etmiş olur.

Efendilik, şereftir.

İhtiyaç sahiplerinin yükünü yüklenmedikçe ve başkalarına iyilik yapmadıkça, efendilik tam sayılmaz.

İnsanlar, eli açıklıkla efendi olurlar.

Fedakârlık, en iyi ibadet ve en büyük efendiliktir.

Karar vermeden önce danış, başlamadan önce düşün.

Kararın esas tedbir, semeresi ise zaferdir.

Acizliğe, kararlılıkla karşı koyunuz.

İyilik kararı, kötülüğün ateşini söndürür.

Karar, gücünü tedbirden alır.

En sağlam düşünce, kararlılıktır.

İffet

Namysluluk, en güzel karakterdir.

Namysluluk, insanın nefsini korur ve pisluklerden arındırır.

Namysluluğu kendinize prensip ediniz.

İffetli olmaya bak; çünkü o, iyi insanların en güzel karakteridir.

Huyların en iyisi; cömertlik, iffet ve sükûnettir.

İffetin meyvesi kanaattir.

Takvâ(*) sahipleri; kanaatkâr, temiz ve iffetli olurlar.

İffet, bütün güzelliklerin başıdır.

İffeti prensip edinen ve elindekileriyle yetinen kişiye ne mutlu.

* Takvâ: Günahdan sakınmak.

Sağlık

Hayatın tadı, afiyette saklıdır.

Sağlığımızın değerini, ancak hastalanınca anlarız.

Sihhat olursa, hayatın tadı olur.

En güzel bağış ve kismet, afiyetin devam etmesidir.

Sağlık nimettir, değerini bil.

Sağlık, ancak diyet yapmakla elde edilir.

Az yemek, insanın sağlıklı olmasını sağlar.

Bilim

Bilim, maldan daha hayırlıdır; bilim seni korur, malı ise sen korursun.

Âlime, ilminden dolayı; yaşlıya, yaşından dolayı; iyilik sahibine, iyiliğinden dolayı; yöneticiye ise yöneticiliğinden dolayı saygı gösterilir.

İnsanlar; mal ve soy ile değil, ilim ve akıl ile üstünlük elde eder.

Âlim kişi, öldükten sonra da canlı sayılır.

Bilim; cana can katar, aklı aydınlatır ve cehaleti yok eder.

İlmin güzelliği, onu yaymak; meyvesi, onu uygulamak; ilmi muhafaza etmek ise, onu lâayık olan kişilere emanet etmektir.

İlmin en iyisini alın. Çünkü arılar, çiçeklerin en güzel kısımlarını yerler. Böylece iki değerli cevher ortaya çıkar: Birincisi insanlara şifa verir, diğeri aydınlatır.

En yüksek derece, bilginlerin derecesidir.

Ancak ilim öğrenmekle marifet kazanılır.

Kişinin değeri, ilim ve aklı ile anlaşılır.

Yüce Allah, kendisini seven ve sevmeyen kişilere mal bağışlar; bilimi ise, sadece kendisini sevenlere bahşeder.

İnsanların yöneticileri, bilginler olmalıdır.

Bilim, tükenmeyen büyük bir hazinedir.

Bilginler, bilim öğrenmekten usanmayan kişilerdir.

Bilim; zenginler için süs, fakirler için ise zenginliktir.

Bilim; insanın gönlünü canlandırır, aklını aydınlatır ve cehâleti öldürür.

Bilginler, bilimden doymayan kişilerdir.

Suç işleyen bir bilgin, insanlar için bir felâkettir.

Bir bilgin görürsen, ona hizmet et.

Bilim öğrendiğiniz ve bilgi öğrettiğiniz kişilere karşı alçakgönüllü davranınız.

Bilim öğrenirken, sükûneti ve yumuşak davranmayı da öğreniniz.

Bilimin en güzeli, faydalı olanıdır.

Her şey harcadıkça azalır; bilim ise harcadıkça çoğalır.

Yücelmek için bilim yeterlidir.

Bilimin peşinde koşan; dünyada yücelir, ahirette kazanır.

Bereket; mal ve çocukların değil, ilim ve alçakgönüllülüğün artması demektir.

Bilimi gizleyen kişi, cahilden farklı değildir.

Bilginlere saygı göstermek, kutsal bir görevdir.

Bilimin son aşamasına ulaştığını iddia eden kişi, cehâletin en üst mertebesinde olduğunu kanıtlamış olur.

Bir bilgiyi ebedileştiren, ölümsüzleşir.

En hayırlı arkadaş, inanç ve bilimdir.

İnanç, bilim için güzel bir yol göstericidir.

Bilim, eşsiz bir yatırımdır.

*Dünya malı kalmaz çok olsa da,
Bilim kalıcıdır, yok olmaz dünyada*

Bilmek

Bilmeyenler, öğrenmekten çekinmesin. Çünkü insanın değeri,
bilgisi ölçüsünde olur.

Bilmek için öğren, saygı görmek için saygılı davran.

Bilmediklerini, bilenlerden öğren; bildiklerini ise bilmeyenlere öğret.

Bilmeyenler, öğrenmekten çekinmemelidir.

Öğrenmek için sor.

Bilmek, kalbin nurudur.

Bilgin, kendi değerini bilen kişidir.

*İstekle, dilekle bilgi sağlansa
Bilgisiz kimse kalmazdı dünyada*

Bilgelik

Bilgeler; en şerefli, en sabırlı, en çabuk bağışlayan ve en geniş ahlâka sahip olan kişilerdir.

Arif kişi, talepte bulunanlara derman olur ve bilgeliğiyle ihsanda bulunur.

Prensibin, bilgelik; giysin ise sükûnet olsun. Çünkü bu ikisi, iyi kişilerin süsüdür.

Bilgi sahibi olmaya çalış. Çünkü o, değerli bir giyecek gibidir.

Akıllı kişinin zenginliği, bilgeliği ile; yüceliği ise kanaati ile ölçülür.

Hikmetten nasibini alan, hiçbir zaman mutluluğu kaybetmez.

Hikmete rağbet eden, kendini yüceltmış olur.

Hikmet sahipleriyle oturmak; akıl ve düşünceye hayat, ruha ise şifa verir.

Bir bilge için en zor durum, bir aptalla konuşmaktır.

*Sevenlerle, sayanlarla arkadaş olmaya bak
Onlardır bilgelikle donatılmış ancak*

Araştırma - Danışmak

Araştırma kadar güzel iş yoktur.

Araştırmazsız gayret fayda etmez.

Araştırmadan daha üstün bir yöntem yoktur.

Eğitim ve ilim araştırmaları, âlimler için büyük bir zevktir.

Danışmak, doğru yolu bulmak demektir.

Bir işe girişirken, danış.

Şefkatli bir tedbir sahibine danışmak, başarıdır.

Akıl sahiplerine danış, yanlış yapmaktan ve pişman olmaktan kurtulursun.

Danışan, kaybolmaz.

Bilmeyene danışma.

Yalancıya danışma. Çünkü o, seraba benzer; uzağı yakın, yakını uzak gösterir.

Danışarak yolunu arayan, doğru yolu bulur.

Konuşma - Belâgat

İnsanın iki üstünlüğü vardır: Akıl ve söz. Akıldan kendisi faydalanır. Sözü ile başkalarına faydalı olur.

Fazla konuşmak, usandırır.

Kınanmamak için az konuş.

Altın ve parayı nasıl saklıyorsan, dilini de öyle sakla.

Dil, hedefini şaşırın bir oktur. Ondandır sakının.

Yöntemini bilmediğiniz ve gerçeğini anlamadığınız konularda konuşmaktan sakının. Çünkü konuşmanız, sizin zekânınızı ve bilginizi gösterir. Sözüünüzü fazla uzatmamaya çalışın ve konuşmanızı güzel sözlerle özetleyin. Bu şekilde davranmak, üstün olduğunuzu gösterir.

En güzel sözler bir kulaktan girip öbüründen çıkmayan ve anlaşılması güç olmayan sözlerdir.

Tanınmak için konuşun. Çünkü kişi, dilinin altında gizlidir.

Dil, kılıçtan daha keskindir.

Bazı durumlarda susmak, konuşmaktan daha iyidir.

Bir sözden kaynaklanan nice savaşlar vardır.

Dilini güzel sözlere alıştı, kınanmaktan kurtulursun.

İnsanın üstünlüğü, sözünden anlaşılır.

Az konuşmak, kusurları gizler ve yanlışları azaltır.

Söyleyene değil, söylenene bak.

Doğru cevap vermek, fazilet ve üstünlüğün göstergesidir.

Belâgat; cevap verirken yavaş davranmamak ve hata yapmadan doğru söylemek demektir.

Belâgat; anlatmada kolaylık, anlamada çeviklik demektir.

Belâgatlerin en iyisi, anlam bakımından doğru, kısalık bakımından güzel olanıdır.

*"Dil yarası onulmaz" diye bir söz var;
Kimi sözcüklerin açtığı yaradan kan damlar*

Görüş - Fikir

Tedbir, görüş ile; görüş ise düşünceyle elde edilir.

Görüşleri karşılaştırın, doğruyu bulursunuz.

Kişinin görüşü, aklının ölçüsünü gösterir.

Yanlış görüş, hedefi saptırır.

Görüşü kıt olanın, düşmanları güçlü olur.

Kişinin görüşü, tecrübesi ölçüsünde olur.

İleri görüşlü insan, zamanını değerlendiren kişidir.

Akıllı düşmanına danış, cahil dostunun görüşünden ise uzak dur.

Fikri doğrultusunda hareket eden, kazanır.

Doğru görüş, hata yapmaktan alıkoyar.

Duymak - Dinlemek - Haber

Açık sözlü bir bilgin değilsen, iyi bir dinleyici ol.

Bir dertlinin derdini sabırla dinlemek, büyüklüktür.

Söylenmemesi gerekeni söyleyen, duymaktan hoşlanmadığı sözleri duyar.

Dinle, öğrenirsin; sus, kurtulursun.

Kötü söz dinlemek, onu söylemek gibidir.

Allah'ın zikrini dinleyen, O'nu zikretmiş olur.

İyi dinleyen, faydasını hemen görür.

Haber, gözle ispatlanmadıkça doğru sayılmaz.

Haberi duymak, haberi görmek gibi değildir.

Emin olmadıkça haber nakletme. Çünkü yanlış nakledersen, yalancı olursun.

Yalancılık da alçaklık demektir.

Bilmediğin şey hakkında haber verme.

İnsanların sevmediği bir haberi iletmede acele etme, yoksa senin hakkında olur olmaz şeyler söylerler.

Sağduyulu olmak - Konukseverlik

Sağduyulu ve kararlılık sahibi insan, bugünün işini yarına bırakmaz.

İş işten geçmeden, sağduyulu olmak gerekir.

Sağduyulu insan, uyanık; gaflete düşen kişi ise uykudadır.

Sağduyulu olmak, bir hünerdir.

İnsan, sabırla sağduyulu ve erdemli olabilir.

Sağduyulu insan, herkesle anlaşabilen kişidir.

Seni övmelerini istiyorsan, sağduyulu ol ve ilim öğren.

Sağduyulu olmaksızın, kararsızca yapılan çalışmalarda hayır yoktur.

Mertliğin esası konukseverliktir.

Hakir olsa da konuğuna değer ver; devlet başkanı olsan da baban ve öğretmenini saygıyla karşıla.

Birisine yemek verirsen, doyur.

Yediklerin kaybolur, yedirdiklerin ise güzel koku gibi her yere yayılır.

Arzu - İstek

Arzu ve isteklere aldanmayın. Bir günü arzulayıp o günü yaşayamayan, bina yaptırıp o binada oturamayan, mal toplayıp onu harcayamayan, üstelik o mal haram bir şekilde elde edilmişse, günahını da üzerine alarak onu yiyemeyen nice insanlar vardır.

Arzularına güvenerek amel(*)lerini az yapan insanlar cahildir.

İnsanın nefsi, ölünceye kadar arzu ve isteklerden vazgeçmez.

İsteklerin az olması, amacın gerçekleşmesine yardımcı olur.

Size ne oluyor da elde edemeyeceğiniz şeyi arzuluyorsunuz, yiyemeyeceğiniz malı topluyorsunuz ve oturamayacağınız binayı yapıyorsunuz?

İnsanı aldatmak için arzu ve istekler yeterlidir.

Arzuların gerçekleştiği nâdir görülmüştür.

İsteklere boyun eğmek, ameli bozar.

Arzu ve isteklerini azaltıp, zamanını değerlendiren kişiye ne mutlu!

Ölümlle sonuçlanan nice arzular vardır.

Cennet; emel^(**) ile değil, amel ile elde edilir.

Dünyanın aldatıcı arzularına ve yalancı oyunlarına gönül bağladığı halde imanlı olduğunu iddia eden kişi, yalan söyler.

Bir çok kişi umutla bir şeyi aradığı halde elde edemez; bazıları ise rızıklarını aramadan bulurlar.

İsterken ölçülü davranın. Aşırı istekte bulunan, zarar eder.

İnsanların elindekini isteyen kişi, küçük düşer.

Dünya malını istemede aşırı davranan, hayatının sonuna kadar yoksulluk içinde kalır.

Olmayacak bir şeyi isteyen kişinin arayışı boşuna olur.

Aşağılık kişilerden istekte bulunan biri, mahrumiyete razı olmuş demektir.

Olgunluk ; felâketlere karşı sabırlı olmak, isteklerde ölçülü davranmak ve isteklerin gerçekleşmesi için gayret etmektir

Israrla istekte bulunsa bile, dilenciye geri çevirme ve onu mahrum etme.

Allah'tan başkasından istekte bulunan, mahrumiyetle karşılaşır.

Haddinden fazla istekte bulunan, mahrumiyet ve ümitsizliği hakeder.

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

** Emel: Gerçekleştirilmesi zamana bağlı istek.

Umut

En iyi umut, Allah'ın rahmetine bağlanan umuttur.

Gerçek bilgin, Allah'ın rahmetinden insanların umudunu kırmayan ve O'nun şefkatinden ümitsiz kılmayan kişidir.

Bütün beklentileriniz Allah'tan olsun.

Belâların en büyüğü, umutların yok olmasıdır.

Allah'a umut bağlarsanız, arzuunuza ulaşırsınız; başkasına umut bağlarsanız, ümitsiz olursunuz.

İnsanların senden beklenti içinde olması, korku içinde olmasından daha iyidir.

Sana umut bağlayanı, ümitsiz kılma.

Kınanmana neden olacak bir şey için umut bağlama.

Umutların, ümitsizlik ve mahrumiyete dönüştüğü de olur.

*Şunu sakın unutma, sanma yalan,
Ya umduğuna, ya korktuğuna kuldür insan*

İnsaf

Kişinin kendisine kötülük edene iyilik etmesi ve insafı davranması, yüceliktir.

İnsaf, huzurdur.

İnsafı davranan kişi, yücedir.

İnsaf, büyüklüğün alâmetidir.

İnsaf, yöneticinin süsüdür.

İnsaf, en güzel karakterdir.

İmanlı kişi, kendisine insafı davranmayan kişiye de insafı davranır.

İnsaf; düşmanlığı yok eder, dostluğa yol açar.

Başkalarına insafı davranmadan, onlardan insafı davranış beklemek
kötü bir huydur.

Sevgi, insafın temeli üzerine kök salar.

İnsafın en üst mertebesi, kişinin kendine insafı davranmasıdır.

Anne - Baba - Çocuk

En büyük görev, anne ve babaya iyi davranmaktır.

Evlatlarınızın size iyi davranması için siz de babalarınıza iyi davranın.

En kötü evlat, söz dinlemeyen evlattır.

Evlat acısı, yürek yakar.

Babanın ölümü, insanın belini kırar.

Kötü evlat, ailenin şerefini bozar ve geçmişlere leke sürer.

Söz dinlemeyen çocuk, sıkıntı ve uğursuzluk getirir.

Hayırsız evlat, büyük bir felâkettir.

*Annene, babana saygılı davran
Kaçınma yakınlarına iyilik yapmaktan*

*Baba sözü dinle, yerine getir öğüdünü
Yıkım görmez acı çekmez tutan baba sözünü*

Akrabalık - Komşuluk

Akrabalarına değer ver. Çünkü onlar, senin kanadın, kolun ve aslındır.

Ailenin ve dostlarının senin gözünde değersiz olması doğru değildir.

Kendi ailesine hayrı dokunmayan insandan bir şey beklemek yanlıştır.

Akrabalara iyilik etmek bir görevdir.

Bazı akrabalar yabancılardan daha uzaktır.

Bazı yabancılar akrabalardan daha yakındır.

Akrabalarından koparsan, kimse sana değer vermez.

Akrabalarına eziyet eden, kendi kişiliğine leke sürmüş olur.

Ev alma, komşu al.

Komşuluk ilişkileri iyi olanın komşuları çok olur.

En büyük belâ, kötü bir komşuya sahip olmaktır.

Komşularını alçaltan kişi yücelmez.

Komşuya saygı duymak, sözünü yerine getirmek, iyiliğe sarılmak, kötülüğe karşı çıkmak gibi güzel özelliklere bağlı kalın ve iyi ahlâk sahibi olun.

Başarı

Akıl ve bilgi sahibi insanlara danışan, başarıya ulaşır.

Başarı, insanı mutlu eder.

Başarı, bir rahmettir.

Başarı, yumuşak huyluluğun anahtarıdır.

Gölge, cismin nasıl ayrılmaz bir parçası ise; başarı da imanın ayrılmaz bir parçasıdır.

Kötülüğü seven ve iyi sözlerden yüz çeviren kişiler başarılı olamaz.

Başarı olmadan, bilim fayda etmez.

İyilikleri yaymada acele etmek, başarıdır.

Alçaklık ve rezilliklerden hoşlanan kişi hayatta başarılı olamaz.

Başarı, tedbirde; tedbir ise tecrübededir.

Ceza vermek, başarıya leke sürer.

Bilgeliğin meyvesi başarıdır.

Gayret - Çalışkanlık

Gayret eden, amacına ulaşır.

Gayret derecelerini kateden kişiyi herkes yüceltir.

Kurtulmak istiyorsanız, gaflet ve oyalanmayı bırakın, gayret edin.

Şansın yardım etmese de gayret etmen gerekir.

Gayret eden, mutlu olur.

Gayreti zayıf olanın düşmanı güçlü olur.

İnsan, gayret ettiği ölçüde cesur olur.

Gayreti az olanın, fazileti düşük olur.

Gayreti çok olanın, ideali büyük olur.

Zenginliğinden dolayı arkadaşı kıskanmak, gayretsizliğin belirtisidir.

Gayret etmeyen kişi, mert değildir.

Sevap, gayret etmekle kazanılır.

Çocukluk - Gençlik - Yaşlılık

Yaşlanmadan önce, gençliğini; hastalanmadan önce, sağlığını ganimet bil.

Akıllı insan yaşlandıkça, zihni gençleşir.

Gençlerin cehâleti hoşgörülebilir.

Gençlik ve sağlığın değerini, ancak onları kaybedenler bilir.

Saçın ağarması, yaşlılığın habercisidir.

Yaşlılık, ömrün azaldığını hatırlatır.

Çocukluğunda gayret etmeyen, büyüdüğünde yücelmez.

Çocukluğunda soru soran, büyüdüğünde cevap verebilir.

Cahil insan yaşlandıkça, cehaleti gençleşir.

*Dünya satağında gençlik satılsa,
Hepsini almak isterdim, elimde olsa*

*Yaşanmamış gibi gençlik günleri gitti
Yaşlılık günleri geçmeyecekmiş gibi geldi*

İyilik

Yaptığı iyiliği unutan kişiden iyilik bekle; yapacağın iyiliği unutmayacak kişiye iyilik yap.

En güzel iyilik, hak eden insanlara yapılmış olanıdır.

Sana iyilikte bulunanı ödüllendirmeye çalış; buna gücün yetmezse, en azından ona teşekkür et.

İnsanların en hayırlısı, kötülüğe iyilikle karşılık veren kişidir.

Bir iyiliği telâfi etmeye karar veren kişi, onu yapmış gibidir.

İyilik eken, sevap biçer.

İyiliği ertelemek, büyük insanların özelliği değildir.

Cezayı ertelemek, olgunluğun göstergesidir.

İmanlı kişinin huyu iyilik, karakteri ise öfkesini dindirmektir.

İyiliğin değerini bilen muhtaç bir insan görürsen, bunu fırsat bilip ona yardım et, gün gelir öyle birini ararsın da bulamazsın.

İyilik, bir hazinedir; kime emanet edeceğini düşün.

İyilik, ancak üç şekilde tamamlanır: Onu küçük saymak, acele yapmak ve gizli tutmak. Çünkü onu küçük görürsen, iyilik ettiğin kişinin gözünde onu büyütmiş olursun; acele yaparsan, ona güzellik ve tat vermiş olursun; gizli yaparsan, onu tamamlamış olursun.

Sana bir iyilik yapılırsa, onu yay.

İyiliği heba etmek, onu hak etmeyen insanlara yapmaktır.

İyilik yapan insanın davranışı takdir edilir.

İyilik yapan kişinin ayağı kaymaz, kaysa bile dayanacak yeri vardır.

İyilik ve ihsanda bulunmak, nimetleri artırır ve belâları defeder.

İyilik ve ihsan dışında hiçbir şeyde aşırılık makbul değildir.

İnsan, iyiliğin kölesidir.

Hayır işleyen insan, ölse de diridir.

İnsanlara ihsanda bulunarak ahirete azık hazırlayanlara ne mutlu.

İyilik ve kötülük edenleri aynı kefeye koyma. Yoksa iyilik edeni küçük düşürmüş, kötülük edeni ise yüceltmış olursun.

Yüce Allah, iyilikleri size emretmiş, kötülükleri yasaklamıştır.

Kötülük

Kötü insanlar, kimse hakkında iyi düşünmezler. Çünkü herkesi kendileri gibi sanırlar.

Kendine kötülük yapan kişiden hayır beklenmez.

Kötülük, pişmanlık getirir ve utanç verir.

Kötülüğü doğuran haslet(*)ler; yalan, cimrilik, zulüm ve cehâlettir.

En cahil insan, kötülük etmeyi alışkanlık edinen kişidir.

Kötülük edersen, kendini alçaltmış ve aldatmış olursun.

Kötülük, helâk olmanın başlangıcıdır.

Kötülük, günahları beraberinde getirir.

Kötülük, insanı kusurlu kılar ve rezil eder.

*Sana kötülük edenleri tanrıya sal
Uğradığın kötülüğün ödülünü tanrıdan al*

* Haslet: İnsanın yaratılışından gelen özellik.

Mutluluk

Mutluluk anlarını kaçırmamak gerekir.

Mutluluk, insanın içini açar ve hareketli kılar.

İbadetini ihlâs(*)la yapan kişi mutludur.

Kişinin saadeti, kanaat etmede ve Allah'ın rızasını kazanmasında gizlidir.

Uğursuzluğun acısını görmeden, mutluluğun değeri anlaşılmaz.

Herkesle anlaşmak, insana mutluluk verir.

En büyük mutluluk, sağlıktır.

İstedliğini elde etmek, insana mutluluk verir.

Uygun bir eş, huzurun bir parçasıdır.

Gönül rahatlığını temenni etmek, huzurun bir parçasıdır.

Kin, kıskançlık ve kötü ahlâka sahip olanlar, hayatta mutlu değildir.

* İhlâs: Her şeyi, Allah'ın hoşnutluğunu göz önüne alarak yapmak.

Kıskançlık

Kıskançlık kötü bir karakterdir, insanı rencide eder.

Haset, kötü bir hastalıktır.

Haset, kini doğurur.

Kıskançlık büyük bir kusurdur, ondan uzak dur.

Hasetle iman bir arada olmaz.

Kıskanç insan, sürekli hastadır.

Kıskançlık, hayatı insana zindan eder.

Kıskanç insanla dostluk kurulmaz.

Haset, şeytanın büyük tuzağıdır.

Kıskanç insan; başkalarının kötülüklerine sevinir, mutluluklarına üzülür.

Arkadaşların en kötüsü, kıskanç olanıdır.

Kederin sebebi hasettir.

Kıskanç, üzüntülü olur.

Güzellik - İç güzellik

Dış güzellik, yüz güzelliğidir; iç güzellik, huy güzelliğidir.

Güzel yüz, mutluluk verir.

İç yüzü iyi olan, hiç kimseden korkmaz.

İnançlı bir insanın yüz güzelliği, Allah'ın ona bir lütfudur.

Asalet olmadıktan sonra, dış güzellik fayda etmez.

İç güzellik, dış güzellikten daha iyidir.

İnsanın dışının samimî, içinin ise ikiyüzlü olması çok kötüdür.

İçi iyi olanın, dışı iyi olur.

Öfke

Öfke, yanan bir ateştir. Öfkesini gizleyen, o ateşi söndürür; öfkesini açığa çıkaran ise, o ateşte önce kendisi yanar.

Öfkeye yumuşaklıkla karşı gelmek, büyüklüğün işaretidir.

Öfke, düşmandır; onu kendine musallat etme.

Hışım, akıllı insanları bozar ve doğru yoldan çıkarır.

Öfke, sahibini rezil eder ve kusurlarını açığa çıkarır.

Öfkeye karşı kendinizi koruyunuz. Çünkü o, yakıcı bir ateştir.

Öfkeli olmaktan sakın. Çünkü onun başlangıcı delilik, sonu ise pişmanlıktır.

Öfkesi aşırı olan kişinin hoşnutluğuna güven olmaz.

Öfkenin olduğu yerde, edep olmaz.

İnsanların en üstünü, öfkesini dindiren ve ılımlı davranandır.

Kalp

Bilgelik, kalpte yeşerip dilde meyve veren bir ağaçtır.

Ağlamak, kalbi ferahlatır ve insana huzur verir.

Cömertlik, günahları siler ve kalplere sevgi doldurur.

Kalpler gaflet içinde olursa, gözlerin uyanıklığı hiçbir fayda etmez.

İnsanın kişiliği kalbi ve dilinde gizlidir. Savaşır, yürekli bir şekilde savaşır;
konuşursa, açık bir dil ile konuşur.

En büyük uzaklık, kalplerin birbirinden uzak olmasıdır.

Kalplerin en güzeli, anlayışlı olanıdır.

Kalplere düşen en kötü şey, ihanettir.

Allah, temiz kalpli kullarına bakar.

Can kulağı olmayan kalp, sağırdır.

Allah'tan korkmayan kalpte, gözyaşı dökmeyen gözde ve fayda etmeyen ilimde
hayır yoktur.

Aşırı mal, kalpleri karartır ve günahlara sebep olur.

Kibir, öldürücü zehir gibi kalplere egemen olur.

Öfke, kalplerdeki ateştir.

Kalp dikkatsiz olursa, kulağın duyması fayda etmez.

Kin, bir kalp hastalığıdır.

Kin

Kini içinden söküp atan kişinin gönlü ve kalbi rahat olur.

Kin besleyen kişinin huzuru olmaz.

Kin besleyen kişiyle dostluk kurulmaz.

Cimrilik, kin, öfke ve kıskançlıktan uzak durun ve bunların her birisi ile mücadele etmek için hazırlıklı olun.

Gönlünde kin tohumu eken, sıkıntı biçer.

Kin beslemek, kötü bir huydur.

Kin, iyilikleri yok eder.

Hata yapan birisinden intikam alan kişi, yüceliğini kaybeder.

İntikam almada acele davranmak, adî insanların üslûbudur.

Öfkesini dindiren kişi, kinini öldürendir.

İnsanların en akıllısı, kalbinden kini söküp atan kişidir.

Büyük insanlar kin beslemezler.

Sır - İfşâ etmek

Kendi sırrımı koruyamıyorsam, başkalarının onu açığa çıkarmasını kınamaya hakkım yoktur.

Dedikodu yapanlara ve ahmak kişilere sır emanet edilmez.

Emrinin altındaki kişiye sırrını söylersen, sen onun emrinin altına girersin.

Sırrın, gizli olduğu sürece senin tutsağındır; açığa çıkarırsan, sen onun tutsağı olursun.

Sana emanet edilen sırrı açığa çıkarma. Çünkü sırları ifşâ etmek, ihanettir.

Sır saklayan kişi, vefalı ve güvenilir bir insandır.

Sırdaşlar çoğaldıkça, sırların açığa çıkması tehlikesi artar.

Akıl sahibi insan, başkalarının sırrını ifşâ eden kişiye sır açıklamaz.

Emanete ihanet edenlere sırrını söyleme.

Bir kötülüğü yayan, o kötülüğü yapmış sayılır.

Dedikodu peşinde koşan ve sır ifşâ eden kişilerden olmayınız.

Hatırlama

Hatırlamak, sevgilinin yanında oturmak demektir.

Allah'ı hatırlamakla, insanın gönlü açılır.

İyi anı ve hatıra, hayatın bir parçasıdır.

Anılmaya en çok layık olan kişi, seni unutmamandır.

Tatlı dil, devamlı hatırlamaya alışıktır.

Hatırlamak, dostluğun anahtarıdır.

Allah'ı hatırlamak, takvâ(*) sahiplerinin huyudur.

*Seni düşündükçe, andıkça üzülürüm,
Bu yüzden gözyaşı döker iki gözüm*

* Takvâ: Günahtan sakınmak.

Güleryüzlülük

Samimî dostuna nasihat et; akrabalarına yardımcı ol; diğer insanlara ise güleryüzlü davran.

İnsanların sevgisini kazanmak için onlarla iyi geçin; onların sana kin beslememeleri için güleryüzlü ol.

Güleryüzlülük, sevgiye yol açar.

Gülmenin en iyi şekli, tebessümdür.

İnsanın yersiz gülmesi, cahil olduğunun bir göstergesidir.

Aşırı gülen, rezil olur ve alçalır.

Güleryüzlülük, hoş; asık suratlılık ise çirkin bir harekettir.

Güzelliğin başlangıcı, güleryüzlülüktür.

Güleryüzlülük, düşmanlığı ortadan kaldırır.

Güleryüzlülük, başarının göstergesidir.

*Bugün yoksulu güldüren, yarın güler
Düşküne yardım eden, dileğine erer*

Utanma

Hayâ, bütün iyiliklerin anahtarıdır.

Hayâ ve utanma, güzel bir huydur.

Hayâ ve utanma, iffet ve namusla iç içedir.

Alçak insan, utanma diye bir şey bilmez.

Aptallık, insanın utanması için yeterli bir sebeptir.

Kişinin, bilmediği bir şeyi öğrenmekten utanmaması gerekir. Çünkü her kişinin değeri, bilgisi ile ölçülür.

Hastalıktan ve yoksul akrabadan utanmamak gerekir.

Yalancı kişi utanmaz.

Açgözlü insanın utanması olmaz.

Kötü ve utanmaz bir insanla uzlaşmak zordur.

Kötü sözlü kişiden daha utanmaz kimse yoktur.

Alçakgönüllülük

Amacına ulaştığın an, Allah'a karşı olan alçakgönüllülüğünü artır.

Yüce bir insanın alçakgönüllü davranması, zengin bir insanın bağış yapmasına benzer.

Alçakgönüllülük, ibadetin süsüdür.

Dua ve alçakgönüllülük, iyi birer yardımcıdır.

Alçakgönüllülük, şerefliğin belirtisidir.

Alçakgönüllülük, aklın; kibir ise, cehâletin esasıdır.

Yücelmek için alçakgönüllü ol.

Kibire, alçakgönüllülükle karşı çıkınız.

Mertlik, nezâketle birlikte olursa, mükemmel olur.

Dostluk, nezâketle devam eder.

Kabalık ve nezâket bir arada olmaz.

Müslümanlar, alçakgönüllü insanlardır.

Ağırbaşlılık

Ağırbaşlılık, insanı yumuşak huylu yapar.

Ağırbaşlılık, soyluluğu gösterir.

Ağırbaşlı olursan, yücelirsin.

İlmin son mertebesi, ağırbaşlılık ve huzurdur.

Ağırbaşlılık, güzel bir karakterdir.

Ağırbaşlılığu huy edin; çünkü kabalık, insanı alçaltır.

İnsanın ağırbaşlılığu, aydınlık ve güzelliğidir.

*Ağırbaşlı, dengeli kişiler
Acıya katlanır, gönüle esenlik verirler*

*Komşularımnda benim çoluğuum çocuğuum
Evleri evimin yanında onlara yakın olurum*

Yumuşaklık

İnsanlara karşı yumuşaklıkla davran ve mütevazi ol ki, Allah da seni yüceltsin.

Kuşkusuz cennet halkı, yumuşak huylu ve şefkatli insanlardan oluşur.

Sert insanlar da yumuşak huylu olabilir.

Sana kaba davranan kişiye yumuşaklıkla davran ki, o da sana karşı yumuşasın.

Huyu yumuşak olanın sevgisi vacip olur.

Elinin altındaki kişilere yumuşaklıkla davranman gerekir.

Yumuşaklık, büyüklüğün göstergesidir.

Akrabalara nazik davranmak, akıl sahiplerinin huyudur.

Yumuşak huyluluk, zoru kolaylaştırır.

İnsan, yumuşak huylu olmakla hedeflerine ulaşır.

En güzel davranış, yumuşak huyluluktur.

Yumuşak huylu olan ve cömert davranan insanı, düşmanları bile sever.

Sükût

Bazı sözlerin cevabı, sadece cevapsız bırakmaktır.

Bazı durumlarda sükût, sözden daha etkilidir.

Aptala verilecek en güzel cevap, sükûttur.

Sessizlik, ağırbaşlılıktır; yersiz konuşmak ise utanç vericidir.

Sükût, insana ağırbaşlılık kazandırır.

Öfkeyi, susmakla; şehveti ise akıl yoluyla tedavi ediniz.

*"Söz gümüşse, susmak altındır" bil
Konuşmak, susmaktan güzel değil*

*Sakla sırrını, kimseye açma içini
Öğütün en iyisi budur: tut dilini*

*Yersiz konuşma toplantıda
Aklın süsüdür susmak, unutma*

Kanaat

İstediyini elde edemezsen, elde ettiğini iste.

Kanaat, yoksunluğu giderir.

Köle, kanaat ettiği sürece hür; hür ise tamah ettiği sürece köledir.

Kanaat, körelmeyen bir kılıçtır.

Kanaatle yetinen kişi zengindir.

Kanaat eden kişi, tamahlar âfetinden kurtulur.

İnsanların en hayırlısı, ümitsizliği yok ederek kanaat ve takvâ(*)ya bağlı kalan; hırs ve tamahtan uzaklaşan kişidir. Doğrusu tamah ve hırs gerçek bir fakirlik; kanaat ise açıkça görünen bir zenginliktir.

Kanaat ederseniz, zenginliğe sahip olursunuz ve üzerinizdeki güçlükler azalır.

Yoksulluk anında, bulduklarınla kanaat et.

Dünyanın bütün güçlükleri, kanaat eden insanlara basit gelir.

Azla yetinmeyen kişi, kendini nasıl düzeltebilir?

Kanaat etmeyen kişinin gözü mala doymaz.

En güzel huy, kanaatla süslenmektir.

İnsanın az mal ile yetinerek çoğunu dağıtması ne kadar güzeldir.

Kanaat gibi hiçbir hazine yoktur.

İnsanlar iki türlüdür: Birisi ister, bulamaz; öbürü bulur, yetinmez.

Dünyadan sana yetecek kadarını al, seni azıtacak olan büyük kısmını bırak.

Kanaat, üzüntüyü yok eder.

Kanaatin esası, rıza göstermek ve hoşnut olmaktır.

*Darlığa düşsen de eliaçık olmaya bak
Olanla yetinsen de varlığın artacak*

*Çalış, kendini azla yetinmeye alıştır
Yeterinden çoğunu istemek yanlışdır*

* Takvâ: Gûnahtan sakınmak.

Sınav

İnsanların bilgisi sınavda belli olur.

Dostlarını sınavarak seç. Çünkü sınav, iyilerle kötülerini ayıran bir ölçüdür.

Sınavdan önce umut bağlamak, pişmanlığa yol açabilir.

Henüz keşfetmediğin kişinin dostluğuna rağbet etme.

Bir işi denemeden, ona başlama.

Denemeden önce, arkadaşına güvenme.

Kişi; sözü ile değil, hareketi ile sınanır.

Sınavdan önce birisine umut vermek doğru değildir.

Savaş - Barış

İnsanlarla barış halinde yaşarsan, düzenli bir hayatın olur.

İnsanlarla barış içinde yaşa, kurtulursun; âhiret için çalış, kazanırsın.

İnsanlarla barış içinde yaşayanın dostları çok, düşmanları az olur.

Sözünü yerine getiren ve yönetici olduğunda âdil davranan kişinin barışı fayda getirir.

İnsanlarla barış içinde yaşayan, onların fitne ve fesatlarından kurtulur.

Dine zarar vermeyecekse, barış savaştan daha faydalıdır.

Bazı savaşlar, barıştan daha faydalı olabilir.

Düşmanlarıyla iyi geçinen, savaştan kurtulur.

İnsanlarla barış içinde yaşayan, kendi kusurlarını örtmüştür.

*Nice barış, nice savaş gördüm
Hepsinin yalan olduğunu düşündüm*

Bağışlama

İki şeyin sevabı ölçüye sığmaz: Af ve adalet.

En güzel iyilik, bağışlamaktır.

Affetmek, büyüklüğün alâmetidir.

En güzel karakter, görmezlikten gelmektir.

Bağışlamak, iyi insanların huylarındandır.

Bağışlanmak için bağışla.

Hakkını bağışlaman, onu elde etmekten daha iyidir.

En güzel davranış; zenginin bağışlaması, fakirin ise cömert davranmasıdır.

Yaptığın hiçbir af için pişmanlık duyma, verdiğin hiçbir ceza ile övünme.

Mağfiret(*) dilemek, günahların silinmesine yol açar.

Mağfiret, günahların ilacıdır.

Kötülük yaptığında af dileyen, günah işlediğinde ise pişman olan kişi akıllıdır.

Mağfiret gibi bir kurtuluş vesilesine sahip oldukları halde Allah'tan umutlarını kesenlere şaşarım.

* Mağfiret: Af dilemek.

Suçlama - Suçsuzluk

Kötü yola giren, suçlanır.

Alçaklarla yakınlık kuran, suçlanır.

Doğru zan, akıllı kişilerin karakteridir.

Suçsuz kişi, sağlıklı; şüpheli kişi ise hastadır.

Suçsuz kişi, cüretkâr olur.

Yersiz kıskançlıklardan sakın. Çünkü bu durum sağlam insanı hasta eder ve suçsuz kişiyi şüpheli kılar.

Suçsuz olduğu halde kınanan nice kişiler vardır.

Suçsuz kişiden daha cesur kimse yoktur.

Suçsuz insan, cesur; suçlu ise korkak olur.

Servet

En temiz mal, helâl yoldan kazanılan maldır.

En güzel mal, ahiret için harcanan maldır.

Ahiret için harcadığın mal, senin; sakladığın mal ise, mirasçılarınındır.

Biriktirilen mal ölçüsünde, üzüntüler de artar.

En kötü mal, insanın yerilmesine sebep olandır.

En kötü mal, sahibine fayda etmeyen maldır.

En kötü mal, Allah'ın yolunda harcanmayan ve zekâtı verilmeyen maldır.

Malını sadece hayırlı işler için harca.

Zenginlik ve fakirlik, insanların özlerini ve karakterlerini ortaya çıkarır.

Nice zenginler, fakirlerden daha fakirdir.

Nice zenginler, miras olarak kalıcı bir fakirlik bırakırlar.

Zenginlik ve kudretin değerini ancak onları kaybedenler bilir.

Zenginliği kaybetmek; akıllı kişiler için ganimet, ahmaklar için ise üzüntüdür.

Zengin, fakire karşı cimri davranmaması gerekir.

Zenginlik ve bolluğa sevinme, fakirlik ve felâketlere üzülmeye. Çünkü altın, ateşle;
imanlı kişi ise felâketlerle denenir.

Bir zengin, ihtiyaç sahibini geri çevirmesi kadar büyük günah yoktur.

Zenginliğin zekâtı, insafî davranmaktır.

Topladıklarınızı kazanmaktan çok, kazandıklarınızı harcamaya
ihtiyacınız var.

*Mal eksilmiş bunun önemi yoktur
Gönüldeştan ayrılmanın acısı, yıkımı çoktur*

*İnsan dünyayı sever, kazanca tutkundur,
Bu yüzden mutluluk dilerken mutsuz olur.*

Çokluk - Azlık

Senin sahip olduğun az, başkasının sahip olduğu çoktan daha iyidir.

İşe yarayan azlık, fayda etmeyen çokluktan daha iyidir.

Sonu övülen bir az, sonu zarar getiren bir çoktan daha iyidir.

Kurtaran az, yok eden çoktan daha iyidir.

Çok oyalanan kişinin aklı az olur.

Bolluk ve refah zamanında, darlık zamanın için hazırlık yap.

Bazı şeyler toplu olduğunda çok, dağınık olduğunda ise azdır.

Her çokluğun bir azlığı vardır.

Güvenilir insanlar azdır, hainler ise çoktur.

*Kazancın oranında vergi vermeyi bil,
Verdiğin vergi gelirinden çok değil*

Fedakârlık

Fedakârlık erdemdir.

Fedakârlık, iyi kişilerin huyudur.

İnsanların en hayırlısı, zor anında bile fedakâr ve sabırlı olan kişidir.

İnsanlığın en üstün özelliği fedakârlıktır.

Fedakârlık, yüceliğin en üst mertebesi ve huyların en güzelidir.

Fedakârlık, iyiliklerin en güzeli ve iman mertebelerinin en yükseğidir.

Fedakârlık, iyilerin karakteri ve seçkinlerin huyudur.

Fedakârlık yaparak herkesi kendine bağlayabilirsin.

Soylu kişilerin cevherleri, fedakârlıkta bulunurken ortaya çıkar.

Malıyla sana fedakârlıkta bulunan kişi, seni kendisine tercih etmiş demektir.

Kitap

Kitaplar, bilginlerin bahçeleridir.

Kitap, niyetleri ortaya çıkarır.

Kitap, bir konuşmacıdır.

Kitaplarla teselli olan bir kişi, hiçbir teselliyi kaçırmaz.

Doğurduklarınız, toprağa; inşâ ettikleriniz, yıkıma; topladıklarınız da harcanmaya mahkumdur. Amel(*)leriniz ise, hesap günü için bir kitapta toplanmıştır.

*Okursan Kur'ân'ı, ne güzel sözler bulursun
Cennetin niteliklerini öğrenir, mutlu olursun*

*Okumaya çalış özenle tanrının kitabını
Olgun kişilerle yaşa, uygula tanrı yargılarını*

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Siyaset

Yöneticilik, siyasettir.

Siyasî güçsüzlük, liderler için felâkettir.

Siyaseti iyi bilen, yönetimi elinde tutar.

En güzel siyaset, ülkeyi ayakta tutabilmektir.

Tedbirli davranmak ve israftan kaçınmak, güzel bir siyasettir.

Güzel siyaset, yönetimin sürmesine olanak sağlar.

Siyasetin esası, iyi geçinmektir.

Yönetimin kusursuz oluşu, siyasetin güzel oluşuna bağlıdır.

Yöneticiyi duygulandırmak, öfkeli insanların kinini dindirmek, toplumdan dışlanan kişileri cezbetmek, zor işleri başarmak ve kötülükleri defetmek için hediye gibi hiçbir şey yoktur.

Ordu - Başkanlık - Güvenlik

Ordu, halkın kalesidir.

Askerler, dinin şerefi ve yöneticilerin kalesidir.

Komutanlarla anlaşmazlık, ordu için zararlıdır.

Askerlerini alçaltan, düşmanlarına yardım etmiş olur.

Başkanlığın sermâyesi sabırdır.

Başkan olma arzusu, bilginler için âfettir.

Başkanlık makamını elde eden bir kişinin, yöneticiliğin ıstıraplarına karşı sabırlı olması gerekir.

Büyük insanların yönetici olması, en büyük kazançtır.

Kötü kişilerin yönetimi, iyi kişileri alçaltır.

Emniyetten daha güzel bir nimet yoktur.

Hayatın refahı, emniyettedir.

Korkan birisini emniyete alan kişiyi, Allah kendi azabından korur.

Gerçek

Gerçek, keskin bir kılıçtır.

Gerçekle amel eden, kazanır.

Gerçeğin acılığına tahammül et, gerçek dışı şeylerin tatlılığına sakın aldanma.

Yüce Allah'a en çok yakın olanlar, kendi aleyhine de olsa gerçeği söyleyenler ve hoşlarına gitmese bile onunla amel(*) edenlerdir.

En iyi amel, gerçeğe bağlılıktır.

Gerçeğe bağlı kalmak, gerçek dışı şeylerden uzaklaşmak ve gayret etmek, insanı mutluluğa götürür.

Gerçeği gizlemede ve gerçek dışı şeylerden bahsetmede hayır yoktur.

Gerçekle gerçek dışı bir arada olmaz.

*İnsanlar görünüşte birbirinin dostudur,
Gerçekte hepsinin içi akreple doludur.*

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

İhanet

Sır ifşâ etmekle ihanet etmek aynı şeydir.

Hain kişi, vefalı olmaz.

İhanet etmekten sakın. Çünkü o, en büyük günahdır ve hainler cehennemde ihanetlerinin cezasını çekeceklerdir.

Huyların en kötüsü ihanettir.

İhanet eden, emanete zulmetmiş olur.

Sana ihanet etmiş olsa bile, sana emanet verene ihanet etme.

En büyük ihanet, emanete ihanet etmektir.

İhanetle kardeşlik bir arada olmaz.

Bir hainin şahitliğinden hayır gelmez.

Kuşku

Kuşku, töhmete yol açar.

Kuşkulu insan, sürekli hastadır.

Şüphe, huzursuzluğa yol açar.

Kuşku ile inanç bir arada olmaz.

Şüphe, imana zarar verir.

Zan, cehaletin ürünüdür.

Şüphe, kalbin nurunu yok eder.

Şüphe, şirk(*)e yol açar.

Allah'ın varlığı konusunda kuşkulu olan,
O'nun varlığına inanmamış demektir.

* Şirk: Allah'ın birden çok olduğunu söylemek.

Hata

Hata, pişmanlığa sebep olur.

Kendi hatalarını gören, başkalarının hatalarını büyütmez.

Hataların çok olması, cehâletin arttığını gösterir.

Birisinin hatasıyla alay ederek onu dile düşüren kişiyi, başkaları alaya alıp dile düşürür.

Dostunun hatasına tahammül etmeyen, dostsuz kalır.

Ölçüyü kaçıran, hata eder.

Tecrübesi çok olan, az hata yapar.

Hatalı olmadıktan sonra, söylediğin sözlerle övün.

Sözünü ölçerek söyleyen, daha az hata yapar.

Danışan, hatalardan uzaklaşır ve başarıya ulaşır.

Allah'ın katında yücelmek ve O'nun rahmetini kazanmak için, başkalarının hatalarını bağışla.

Arkadaşının hatasını bağışla ki düşmanın senin temiz olduğunu anlasın.

Dert - Belâ

Bazı dermanların sonu, dert; bazı dertlerin sonu ise derman olur.

Her canlının bir derdi vardır.

Tabip, hastalığını gizleyen kişinin dermanını bulamaz.

Tedavinin acılarına katlanmayan kişinin dert ve acıları devam eder.

En büyük felâket, beden hastalığının sürekli oluşudur.

Kuşkusuz acıların da sonu vardır. Bir felâkete düştüğünüzde, ondan kurtuluncaya kadar sabrediniz. Aksi takdirde acılarınıza acı katmış olursunuz.

Her an bir âfetin ortaya çıkması mümkündür.

Büyük sevaplar, büyük belâlarla içiçedir. Allah, sevdiği kullarını belâlara maruz bırakır.

Allah'ın sana arka arkaya belâlar gönderdiğini görürsen, şükret.

Nice kişiler belâ yoluyla nimetler kazanmıştır.

İnsanın sabrını kaybetmesi, büyük bir felâkettir.

Felâketler, insanlar arasında eşit olarak dağılmıştır.

Pişmanlık

Yaptığın kötülükten dolayı pişman ol, ama işlediğin hayır nedeniyle pişman olma.

Dünya bir rüyadır; ona aldanmak, pişmanlık getirir.

Pişmanlık, mağfiret(*) dilemektir.

Bir günahdan dolayı pişmanlık duymak, onun silinmesine yol açar.

Pişmanlık, tövbenin bir parçasıdır.

Pişmanlık getiren bir lezzette ve acı doğuran bir şehvete hayır yoktur.

Cahillik, ayağı kaydırır ve pişmanlık getirir.

* Mağfiret: Af dilemek.

Davranış

Süs; kıyafette değil, davranışta olur.

İyi davranış, iç güzelliği gösterir.

İnsanlara kötü davranan birisinin ölümüne herkes sevinir.

Kötü davranan, hiçbir zaman güvende olmaz.

Kötü davranan, zulüm eden, büyülenen ve düşmanlık besleyenlerin
vay haline!

Kişilerin cevheri, mevkileri değiştiği zaman anlaşılır.

En güzel yatırım, bağış; en güzel davranış ise cömertliktir.

En güzel davranış, insanlarla iyi geçinmektir.

Anlayışsızlık, dalâlete yol açar.

Soylu davranış, en güzel karakterdir.

*İnsanın özü, soyu gizli kalır
Yalnızca davranışlarından anlaşılır*

Kabalık

Kabalıklarından dolayı alçalan nice makam sahibi insanlar vardır.

Kabalık kadar kötü bir karakter yoktur.

İnsanlara kaba davranmak, akılsızlığın esasıdır.

Kaba davranmaya yeltenen, pişman olur.

En kötü alışkanlık, kaba davranmaktır.

Kabalık, cahilliktir.

*Kişi iyiliğinin karşılığını bulur
İyilik edenler ödüle değer olur*

İftira - Dedikodu

Başkasının sözünü sana taşıyan, senin sözünü de başkasına taşır.

Akıllı insan, kimsenin gıyabında konuşmaz.

Dedikodu yapan; anlattığı kişiye yalan söylemiş, hakkında konuştuğu kişiye ise zulüm etmiş olur.

Doğru da olsa, yalan da olsa, dedikoduya inanma.

İnsanların en kötüsü, iyiliği unutup insanlar arasında dedikodu yapan kişidir.

İftira, imansız kişilerin karakteridir.

İftira, affedilmeyecek bir suçtur.

İftira etmekten sakın; çünkü iftira, kişinin kalbini kinle doldurur ve onu insanlardan uzaklaştırır.

İftira eden kişiyle akrabalar geçinemez, yabancılar ise düşmanlık besler.

Birisinin gıyabında konuşanları dinleyen, o kişinin gıyabında konuşmuş gibidir.

İftira etmek, münafıklığın belirtisidir.

Gıyapta konuşmak, aciz kişilerin huyudur.

Allah'ın nezdinde en sevilmeyen insan, başkalarının
gıyabında konuşan kişidir.

Şüphe, utanç vericidir; gıyapta konuşmak ise, ateş azabı verir.

Gıyapta konuşmaya hırslı olan, kınanır.

Gıyapta konuşanı dinleyenler de onun ortağıdır.

*İyiliksever, açarsan içini gizlice
Söylemez başkasına saklar kendince*

Şaka

Her şeyin bir tohumu vardır, düşmanlığın tohumu ise aşağılayıcı şakadır.

Aşırı şaka, büyüklüğe gölge düşürür.

Aşırı mizah, düşmanlığa yol açar.

Aşırı derecede şaka yapanın düşmanları çok olur ve küçümsenir.

Olgun insan; ciddiyeti, şakasına üstün gelen kişidir.

İnsanların en akıllısı; ciddiyeti, şakasına üstün gelen ve arzularını akıyla yenen kişidir.

Aşırı şaka, ciddiyeti bozar.

Aşırı şaka, cehaletin alâmetidir.

Şakayı alışkanlık edinen kişi, ciddiye alınmaz.

Mizah, ayrılığa sebep olur ve kine yol açar.

Övgü

Sahip olmadığın bir özelliğinden dolayı seni öven kişi, sahip olmadığın bir özelliğinden dolayı da seni yerebilir.

Övgüde aşırı davranmak, kibire neden olur ve övülen kişiyi aldatır.

Başkalarının seni aşırı övmesine karşı tedbirli olun.

Sakın birisini, sahip olmadığı özelliğinden dolayı övme.
Çünkü onun davranışları, sahip olduğu özelliklerini ortaya çıkarır ve sonuçta sen yalancı olursun.

İnsanın kendi kendini övmesi doğru değildir.

Övmeye ve yermeye aşırı davranmak, ahmaklıktır.

Övgüde bulunursan, sözünü kısa tut.

En iyi övgü, iyi kişilerin ağzından çıkan övgüdür.

En kötü övgü, kötü kişilerin ağzından çıkan övgüdür.

Hakedilmeyen övgüyü beklemek akılsızlıktır.

En büyük kötülüklerden birisi, alçak kişileri övmektir.

Övgüyü hak etmeyen birisini övmek, onunla alay etmektir.

Yakîn (*)

Yakîn, dinin en yüksek mertebesidir; inancınızı onunla güçlendiriniz.

Yakîn, nurdur.

Yakîn, inancın dayanağıdır.

Yakîn, şüpheyi ortadan kaldırır.

Yakîn sahibi ol, güçlenirsin.

Gerçekten yakîn sahibi olsaydın, fânî dünyayı ebedî dünyaya değişmez ve dünyanın değersiz lezzetleri karşılığında Cenneti satmazdın.

Yakîn sahibi olan, kurtulur.

Yakîni güçlü olan, kuşkuya düşmez.

İbadeti yerine getirmek için yakîn sahibi olmak yeterlidir.

Yakîn sahibi olan, azimle çalışır.

İmanınızı yakînle güçlendiriniz.

Yakîn sahibi ol ve şüpheden uzak dur.

*Yakîn : Bir şeyi iyice, kesinlikle bilmek

Fırsat

Eline fırsat geçerse yakalamaya çalış. Çünkü fırsatları kaçırmak
üzüntü verir.

Fırsatlar ganimettir.

Fırsatlar, rüzgar gibi geçer.

Fırsatlar üzüntüye dönüşmeden yakalamaya çalış.

Her fırsat yakalanacak diye bir şey yoktur.

Geçmişin mazide kaldı, geleceğin belirsizdir; içinde bulunduğun an ise ganimettir.

Eline geçen fırsatları değerlendir ve sakın zamana güvenme.

Gece çok uyuyan kişi, gündüz telâfi edemeyeceği bir işi elinden geçirir.

Fırsatları değerlendiren, üzüntülere karşı güven içinde olur.

En büyük üzüntü, fırsatları kaçırmaktır.

İnsanın imkânı olduğu halde fırsatları kaçırması aptallıktır.

Şükretmek

İnsanların en hayırlısı; kendisine başta bulunulduğunda şükreden, belâya düştüğünde sabreden, haksızlığa uğradığında ise bağışlayan kişidir.

Her zaman şükrediniz ve sabırlı olunuz. Böylece, nimetleriniz artar ve acılarınız azalır.

Şükretmek farzdır.

Şükür, nimetlerin sürmesini sağlar.

Sana iyilik edene teşekkür et.

Allah size bir nimet verirse, şükredin.

İnsanın hem mutlu, hem de mutsuz anlarında şükretmesi gerekir.

İyiliğe karşı şükretmeyen, mahrumiyetle karşılaşır.

Bir nimet için sevineceğine, o nimet için şükret.

Şükür, iyilik yapmaktan daha değerlidir. Çünkü şükür kalıcıdır, iyilik ise geçici.

Kaynaşmak - Uzlaşmak

Yumuşak huylu olmak için, yumuşak huylu insanlarla içli dışlı olunuz.

Bilginlerle içli dışlı olursanız, mutlu olursunuz.

İyi insanlarla arkadaşlık kurmak, bir nimettir.

Kötü insanlarla içli dışlı olmak, kişiye azap verir.

Akıl sahibi ve bilgili insanlarla kaynaş. Böylece cahil isen, bilgili olursun;
bilgili isen, bilgin artar.

Fesadın olduğu yerde uzlaşma olmaz.

Düşmanlarıyla uzlaşan, hedefine ulaşır.

İnsanlarla kaynaşan, sevilir.

İmanlı kişi, herkesle kaynaşır ve insanlara sevgi besler.

*Güzel huylu, tatlı dillilerle yakınlık kur,
Onlarla söyleşmek gönüle süs olur*

*İşi düşene yardımcı ol, güler yüz göster
Güzel söyle, kendini sevdirmeyi becer*

Özür dilemek

Özür dileyenin özrünü kabul etmek gerekir.

Özür kabul etmek, akıllılığın belirtisidir.

Suç işlersen, özür dile.

Şaşkın insanları mazur görmek gerekir.

Yerinde özür dileyen kişi, bağışlanmaya layıktır.

Tedbir - Tevekkül

İşe başlamadan önce tedbir almak, pişmanlığı önler.

Tedbirli davranan, doğruyu bulur; acele eden, hata edebilir.

Hiçbir şeyde acele etme, elinden geldiği kadar tedbirli ve dikkatli ol.

Tedbirsizlik, felâkete yol açar.

Tedbirli davranan, başarıya ulaşır.

Tedbir bereket getirir, tedbirsizlik ise nimetleri yok eder.

Deneyim kazanan, tedbirini artırır.

İnsanın Allah'a tevekkül etmesi kâfidir.

Kaza ve kadere karşı Allah'a tevekkül etmek, insana huzur verir.

Kalbin güç kaynağı, Allah'a tevekkül etmektir.

En güçlü imana sahip olanlar, Allah'a en çok tevekkül edenlerdir.

Tevekkülü dürüst olmayan kişi, hırs eziyetinden nasıl kurtulur?

Tevekkül eden kişi, üzüntüye kapılmaz.

Allah'a tevekkül eden, başkalarına muhtaç olmaz.

Akıbet

İnsanların en akıllısı, işlerin akıbetini düşünen kişidir.

Akıbeti düşünerek, felâketten kurtulmak mümkündür.

Her şeyin acı veya tatlı bir sonu vardır.

Akıbeti düşünen, güven içinde olur.

Barıştan daha güzel bir sonuç yoktur.

En kötü akıbet, insanın yolunu kaybetmesidir.

*Olaylar, kötülükler erince sona
Bir esenlik, bir açıklık gelir insana*

*Gerçek yaşam içinde bulunduğun durumdur;
Geçmişi bırak geleceğe bak doğrusu budur*

Zahitlik - Zikir

İmanlı insan; devamlı zikreder, nimetler için şükreder ve belâlara karşı sabreder.

Zahitlikte huzur vardır.

Zahitlik, ihlâs(*) sahibi insanların huyudur.

Züht, insanın arzularını kısıtlaması ve ihlâsla amel(**) etmesi demektir.

En güzel ibadet, zahitliktir.

Ahiretin değerini bilmeyen, dünyada nasıl zahit olabilir?

Kalplerdeki gaflet, ancak Allah'ı anmakla kaybolur.

Zikir, insanın kalbini ve fikrini aydınlatır.

Bunalıma karşı en iyi ilaç, zikirdir.

Zikir, ruhun gıdasıdır.

En iyi rehber, zikirdir.

* İhlâs: Her şeyi, Allah'ın hoşnutluğunu göz önüne alarak yapmak.

** Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Allah (CC)

Yüce Allah, gözlerle değil, kalplerin iman gücü ile idrak edilir.

Bütün sırlar, Allah'ın yanında âşikardır.

Yüce Allah dışında, bütün güçlüler zayıftır.

Allah ile kendi aranda başka bir velinimet bırakma.

Allah bir kulundan hoşnut olursa, onun kalbini kendi sevgisiyle doldurur.

Allah'a saygı gösterin, yasakladığı şeylerden uzak durun ve sevdiklerini sevin.

Allah'a inanan, O'na sığınır.

Allah'a, istekte bulunmakla; insanlara ise istekte bulunmamakla yaklaşabilirsiniz.

İnsanların en çok bileni, Allah'tan en çok istekte bulunanıdır.

Allah'tan mağfiret(*), sağlık ve başarı dileyiniz.

Sadece yüce Allah'tan istekte bulununuz. Çünkü O; size bağışta bulunursa, ihsan etmiş, isteğinizi yerine getirmese, bunu sizin iyiliğiniz için yapmış olur.

Allah'ın yücelttiği kişiyi hiç kimse alçaltamaz.

Allah bazı insanları dünyevî nimetlerle imtihan eder.

* Mağfiret: Af dilemek.

İslâm

En aydınlık yol, islâmdır.

İslâm, Allah'a teslim olmak demektir. Allah'a teslim olmak, yakîn(*) ta kendisidir. Yakîn, tasdik etmek; tasdik etmek ise ikrardır,**) ikrar, edâ etmek; edâ etmek ise amel(***)dir.

Müslüman olabilmek için, kendine istediğin her şeyi başkaları için de iste.

İslâmdan daha güçlü bir sığınak yoktur.

Doğruluk, islâmın direği ve imanın dayanağıdır.

İslâmın, imana; imanın ise yakîne ve ihlâsa(****) ihtiyacı vardır.

*Çocukluğumdan beri islâma bağlandım,
Gönülden bu dine yöneldim, inandım*

* Yakîn: Bir şeyi iyice, kesinlikle bilmek.

** İkrar: Açıkça söylemek, benimsemek.

*** Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

**** İhlâs: Her şeyi, Allah'ın hoşnutluğunu göz önüne alarak yapmak.

İman - Mümin

İman, sönmeyen bir meşaledir.

Kurtuluş, imana bağlıdır.

Amaçların en üstünü imandır.

İman, başarılı bir şefaattir.

Allah'a iman edersen, ahirette güven içinde olursun.

İman ve amel(*), ayrılmaz bir bütündür.

İmanı olmayan kişiye güven olmaz.

İman eden, güven içinde olur.

İmanlı kişi; gördüğü her şeyden ibret alır, sükût anında düşünür, konuştuğunda zikreder, kendisine bir şey verildiğinde şükreder, belâyâ düştüğünde ise sabreder.

İmanlı kişi, kardeşi aç dururken kendi karnını doyurmaz.

Mümin, kalbini bütün alçaklıklardan arındıran kişidir.

İmanın esası, güzel ahlâk ve doğruluktur.

Müminin akıbeti cennettir.

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Cennet - Cehennem

Cennet, en hayırlı sondur.

Cennet, kurtulanların gideceği yerdir.

Cennet, iyilik yapan her imanlı kişinin ödülüdür.

Cenneti kazanmamıza neden olan her şey iyidir.

Cennet, temenni ile elde edilmez.

Sadece, kalpleri temiz ve niyetlerinde samimî olanlar cenneti kazanır.

Gürültüsü çok, alevi şiddetli ve azabı ebedî olan ateşten sakının.

Verilebilecek en büyük ceza, cehennem azabıdır.

Cehennem azabına yol açan her şey kötüdür.

Cehenneme giren, ebedî azap çeker.

Amel* etmeden cenneti istemek, ahmaklıktır.

Cehennemden kurtaran ve cenneti kazandıran amel, en güzel ameldir.

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Din

Din, ancak akılla bütünleşir.

Din ve edep, akıldan doğar.

Dindarlık, mutluluktur.

Din, nur ve aydınlık; inanç ise mutluluktur.

Din, yasaklardan alıkoyar.

Din, en güçlü dayanaktır.

Üç şey, dini tamamlar: İhlâs(*), inanç ve kanaat.

Kişinin dini altı şeyle ölçülür: Din gücü, inanç doğruluğu, takvâ(**) gücü, arzularını yenmek, aşırı istekte bulunmamak ve ölçülü istemek.

Halis ibadet; kişinin sadece Allah'a umut bağlaması ve günahattan sakınması demektir.

Mutluluğun elde edilmesi, ibadetin devam etmesine bağlıdır.

Büyüklerin fazilet ve üstünlüğü, ibadetin güzelliğine bağlıdır.

* İhlâs: Her şeyi, Allah'ın hoşnutluğunu göz önüne alarak yapmak.

** Takvâ: Günahattan sakınmak.

Takvâ (*)

Takvâli insanların amel(**)leri temiz ve kalpleri Allah korkusuyla dolu olur.

Takvâ, gûnahtan sakınmak demektir.

Takvâ, bilginlerin karakteridir.

Takvânın esası, gûnahlardan uzaklaşmak ve haram şeylerden çekinmektir.

Nefislerinizi takvâ ile terbiye ediniz.

En güzel dost, takvâ; en kötü yoldaş, aĝgözlülüktür.

Takvâdan daha güvenli bir sığınak yoktur.

Takvâ, iyiliklerin esasıdır.

Başarıya ulaşmak için takvâ sahibi ol.

Takvâyaya sahip olmayan kişi, nefsin isteklerine aldanır, kötü yollara düşer ve büyük belâlara maruz kalır.

Cennet ehlinin efendileri, takvâ sahibi ve temiz insanlardır.

Îlâhî takvâyaya sahip bir kulun yüzüne gökyüzü ve yeryüzü kapıları kapanmış olsa da, Allah o kula çıkış kapısı açarak rızkını verecektir.

* Takvâ: Gûnahtan sakınmak.

** Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Amel (*)

Dünyada çalışan insanlar iki gruptur: Birincisi; dünyada dünya için çalışır, ahiretini ihmal eder ve kendisi fakir olmadığı halde geriye bıraktığı kişilerin fakir olmalarından korkar. Böyle bir kişi, ömrünü başkalarının menfaati için telef eder. İkincisi; dünyada ahiret için çalışır. Böyle bir kişi hem dünyayı hem de ahireti kazanır.

İlim meyvesi; güzel sözle değil, güzel amelle elde edilir.

Amelsiz ilim, meyvesiz ağaca benzer.

İlmiyle amel etmeyen, bir şey öğrenememiş demektir.

Hayatın en iyi azığı, güzel ameldir.

Amel olmadan dua etmek, yay olmadan ok atmaya benzer.

Güzel amel, en iyi yatırımdır.

İnsanın bildikleri ile amel etmesi, bilmediklerini öğrenmesinden daha hayırlıdır.

Dünyada, amel; ahirette ise hesap var.

Ameli güzel olan, arzularına ulaşır.

Güzel söz, ancak güzel amelle bütünleşir.

Müminin ameli çok, hatası az olur.

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Tövbe

Günahtan uzak durmak, tövbe etmekten daha hayırlıdır.

Tövbe, rahmet kazandırır.

Tövbe, kalpleri temizler ve günahları siler.

Tövbe; insanın kalbiyle pişmanlık duyması, diliyle bağış dilemesi, bedeniyle günahları bırakması ve bu günahları tekrarlamayacağına dair içtenlikle karar vermesi demektir.

Tövbe, günahların bağışlanmasına yol açar.

Tövbe, Allah'ın rahmetini kazandırır.

Tövbe, insanın kalbini temizler.

Ecel gelmeden önce tövbe etmek isteyen yok mu?

Günah

Allah'a yakın olmanın bir şartı da günahlardan arınmaktır.

Günahlara yenik düşen bir kişi başarılı olamaz.

Cennet, günahlardan arınmakla elde edilir.

Sana günah kazandıracak bir şeyde ısrar etme.

Günah işlemek, kişiyi alçaltır.

Şüphesiz günahkârlar, zulüm edenlerdir.

Günahkârlardan gücünüz yettiği kadar kaçın.

Günah işleyenlerden kopmak, ganimettir.

En büyük günah, günah işlemekten dolayı mutlu olmaktır.

Sadece kendi günahından kork.

Kendini beğenmek

Kendini beğenmek, helâk olmak demektir.

En kötü insan, kendini en iyi sanan kişidir.

Kendini beğenmek, cehâletin esasıdır.

Kendini beğenmek, kişinin şerefine leke sürer.

Kendini beğenen kişiyle alay edilir.

İyiliklere zarar veren en büyük şey, kendini beğenmektir.

En büyük kusur, kibirdir.

Kibirli insanın dostu olmaz.

Büyüklenen insan, bilgi öğrenemez.

Kibirlenen kişinin işi rast gitmez.

İnsanın kendi kendini övmesinden daha büyük bir ahmaklık yoktur.

*Yardımsever değildir malla, görevle öğrenen,
Arkadaşlarına karşı büyük görünmeyi seven*

Açgözlülük

Hırs ve tamahkârlıktan uzak durunuz. Çünkü bunlar kötülüğün esasıdır; nefsi alçaltır ve bedeni rencide eder.

Tamahkârlık, insana zarar verir ve onu alçaltır.

Açgözlü insan her zaman hakir olur.

Açgözlülüğü prensip edinen kişi, kendini helâk etmiş demektir.

İşlerin en hayırlısı, tamahkârlıktan arınmış olanıdır.

Hırs ve açgözlülüğü bırak, dürüstlük ve takvâ(*)ya sarıl.

Tamahkârlık, inancın bozulmasına neden olur.

Açgözlülüğün tutsağı olanlar, hiçbir zaman özgürlüğe kavuşamazlar.

Kurtarıcı bir takvâ, yok edici bir tamahtan daha hayırlıdır.

İnsanı yücelten bir takvâ, onu alçaltan bir tamahtan daha iyidir.

Hak etmediğin bir şeye tamah etme.

Duyduğun her şeye tamah etmen, cahilliktir.

Takvâ ile tamah bir arada olmaz.

Açgözlü insan, yorgun olur.

Açgözlü insan, hoşnut olmaz.

İnsanların en hayırlısı; hırsı, kalbinden söküp atan ve heveslerine yenik düşmeden
Allah'a itaat eden kişidir.

Hırsları yüzünden hayatlarını kaybeden nice kişiler vardır.

Her açgözlü insan, muhtaçtır.

Hırsı çok olanın mertebesi düşük olur.

Hırsınız, sabrınızı aşmasın.

Hırs ve kanaat bir arada olmaz.

* Takvâ: Gûnahtan sakınmak.

Zulüm

İnanç sahibi bir insan, başkalarının eziyetine katlanır ama kimseye eziyet etmez.

Eziyet etmekten vazgeçmek, düşmanların bakış açısını değiştirir.

Yetim çocuklara ve dul kadınlara zulmetmek, nimetlerin kesilmesine ve ilâhî azabın gerçekleşmesine yol açar.

Zulüm, vahim sonuçlar doğurur.

En incitici davranış, zulümdür.

Zulüm, zulmedeni rezil eder.

Zulüm, bağışlanmayacak bir suçtur.

Zalimlerin muhalifleri ve düşmanları çok olur.

Zulümden uzak durunuz. Çünkü o, suçların ve günahların en büyüğüdür.

Zulmetmekten sakınınız. Çünkü zalimlerin sonu kötü olur.

En zalim insan, kendisine insafli davrananlara zulmeden kişidir.

Teslim olan birisine zulmetmek, insanlık dışı bir davranıştır.

En kötü insan, mazluma karşı zalime yardım eden kişidir.

Zulmedenler pişman olacaktır.

Zalimin üç belirtisi vardır: Kendisinden üstün olanlara isyan ederek, kendisinden düşük olanlara eziyet ederek, diğer zalimlere ise yardım ederek zulüm yapar.

Zulmetmekten sakın. Çünkü zalimler cennete girmez.

Devlet başkanının zulmünden daha büyük bir felâket yoktur.

Senin zulmünden korkan kişi, senin ölmeni temenni eder.

Üzüntü - Sıkıntı

Dünya sevgisiyle sıkıntılar iç içedir.

Üzüntü, bedeni güçsüzleştirir.

Üzüntü, ruh bozukluğuna sebep olur.

Üzüntüler, insanın kalbinde bir çeşit hastalıktır.

Hiçbir şeyi üzüntü ve sabırsızlıkla geri getiremeyiz.

Elinden bir şeyi kaybedersen üzülme, birine iyilik edersen karşılık bekleme.

Her üzüntünün bir ferahlığı vardır.

Kim fitnenin ateşini tutuşturursa, onun ilk yakıtı kendisi olur.

Sıkıntılarınızı sadece Allah'a şikâyet ediniz.

Bir amel(*)in sevabı, o amel için çekilen zorluk ve sıkıntı ölçüsünde olur.

Her sıkıntının bir çıkış yolu vardır.

Üzüntüye neden olan nice bakışlar vardır.

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Kusur

İnsanı kusurlu yapan özellikler; cimrilik, yalan, hırs ve kötü ahlâktır.

Ahlâkça kusurlu olan, kendi kusurunu görmezlikten gelir.

Başkalarının kusurlarını arayan kişilerle dostluk kurmaktan çekininiz. Çünkü bu kişilerin dostları da onların şerrinden kurtulamayacaktır.

En nefret edilen insan, başkalarının kusurunu arayan kişidir.

En büyük ayıp, senin de sahip olduğun bir kusur için başkalarını ayıplamandır.

En akıllı insan, kendi kusurunu görüp başkalarının kusurunu görmeyendir.

İnsanları düzeltmeye gayret edeceksen, kendinden başla. Çünkü, kendin kusurlu olduğun halde başkalarını düzeltmeye çalışman, en büyük ayıptır.

Kusurlarını sana açıkça söyleyip dostça davrandığı için dosta dost denmiştir.
Böyle bir kişiye güven; çünkü gerçek dost budur.

Kişinin kendi kusurlarını görmesi, zeki olduğunu gösterir.

Ayıplanmana neden olacak bir işi yapmaktan sakın.

Kendi ayıplarını gören, dostunun ayıplarını gizler.

Yalan

Yalan, rezil edici bir kusurdur.

Yalan, birçok şeyin bozulmasına neden olur.

Yalan ve ihanet, büyük kişilerin huyu değildir.

Yalan; bu dünyada utanç verir, öbür dünyada azap çektirir.

Yalancıyla dost olmaktan sakın; çünkü uzağı sana yaklaştırır,
yakını senden uzaklaştırır.

En kötü alışkanlık, yalandır.

Doğruya en uzak olan kişiler, yalancı ve ikiyüzlü insanlardır.

Yalan, güzelliği bozar.

Elçinin yalan söylemesi; fesat doğurur, hedefi şaşırır, tedbiri yok eder
ve kararı bozar.

Yalancılıkla tanınan kişiye duyulan güven az olur.

Yalancıların sözünde hayır yoktur.

İnsan ancak güç durumunda kalınca yalan söyleyebilir.

Anlaşmazlık

Savaşlar, anlaşmazlıktan ileri gelir.

Anlaşmazlık, düzenli işleri bozar.

Anlaşmazlıkla uyuşma sağlanamaz.

İşlerin yavaşlaması, anlaşmazlıktan kaynaklanır.

Kavga, kötülüğün tohumudur.

Kavganın sonu, düşmanlıktır.

Düşmanlığın sebebi, aşırı çekişmedir.

Kavga ve çekişmeyi alışkanlık edinen kişi, doğruyu göremez.

Aşırı çekişmede, sevginin yeri olmaz.

Düşmanlık

Düşmanlık etmek, kişinin akılsız olduğunu ortaya çıkarır,
ona herhangi bir hak vermez.

Düşmana karşı tedbir almayan kişinin malları yağmalanır.

Düşmanın karşısında sessiz kalan, yenilir.

Akrabaların düşmanlık beslemesi, akreplerin sokmasından daha acıdır.

İyilere düşmanlık etmek, kötülerin âdetidir.

İnsanlarla çekişen kişinin düşmanları çoğalır.

İnsanlara karşı düşmanlık besleyen, pişman olur.

Düşmanlarını yola getiren, amacına ulaşır.

Bir amacı elde etmek için düşmanından yardım isteyen,
o amaçtan daha da uzaklaşır.

Güçsüz de olsa, hiçbir düşmanını küçümseme.

İnsanlara düşmanca davranan, onların öfkelerine maruz kalır.

Dostlarını hafife alan, düşmanlarının kendisini ezmesine sebep olur.

Allah'ın size bahsettiği nimetler sebebiyle birbirinize düşman olmayın.

Alçaklık

Kendi kötülüklerini açığa çıkaran kişi, alçaklığı kabul etmiş demektir.

Layık olmayan kişiye izzet veren, alçalır.

İnsanların en akıllısı, alçaklıklardan uzak olanıdır.

Alçak bir insanı, aziz bir insana üstün tutma.

En kötü huy, alçaklıklarla süslenmektir.

Adî insanların başa geçmesiyle umutlar yıkılır.

Aşağılık kişilerin başa geçmesiyle devletler yok olur.

Başta kimsenin olmaması, adî kişilerin başa geçmesinden daha iyidir.

Adî kişilerle oturup kalkmak, insanı hasta eder.

Alçak insan, iyilik yaptığında kin besler, iyilik gördüğünde inkâr eder.

Alçak insan, sana muhtaç olursa eziyet eder; sen ona muhtaç olursan, seni zahmete sokar.

Alçak insanların arasına düşersen, hemen kalkmak için bahane bul.

Adî bir insana iyilik edersen, iyiliğine karşı seni azarlayacaktır.

Adî insanların huyu, nankörlüktür.

Alçak bir insan, ancak umut ya da korkudan dolayı birisine karşı dürüst davranır.
Umut ya da korku ortadan kalkınca, o da eski haline döner.

En büyük adîlik, nefret edilen kişileri övmektir.

Vefasızlık, alçak insanların karakteridir.

Aptallık - Ahmaklık

Ahmaklık, amansız bir hastalıktır.

Aptal kişi, vatanında bile yabancıdır.

Ahmak kişiden sakın. Çünkü onu idare etmek, sana sıkıntı verir; ona uymak, seni mahveder; ona muhalefet etmek, seni rencide eder; onun yolunda gitmek, sana azap çektirir.

Aptalın dostluğundan kaçın. Çünkü sana faydalı olduğunu düşünerek zarar verir; seni mutlu ettiğini düşünerek kötülük yapar.

Ahmaklık, ilacı olmayan bir hastalıktır.

En aptal kişi, insanların en akıllısı olduğunu sanan kişidir.

İnsanların en aptalı, iyiliği önlediği halde teşekkür bekleyen, kötülük yaptığı halde ödül verilmesini arzulayan kişidir.

Ahmakın uzak olması, yakın olmasından; susması ise konuşmasından daha hayırlıdır.

Kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşmak, kendisine sorulmadan cevap vermek ve işlere düşüncesizce girişmek aptallığın belirtisidir.

Ahmakların dostluğu sis gibi görünür, serap gibi kaybolur.

Aptallarla dost olmayı fırsat bilenler, küçümsenmeye lâyıktırlar.

Bir aptala verilecek en doğru cevap, ona cevap vermemektir.

Bir aptalla tartışan, akılsızdır.

Cahillik

Cehalet, en azılı düşmandır.

Cehalet, bütün kötülüklerin anasıdır.

Cahil kişi, yolundan dönmez.

Cahil kişi, diri de olsa ölüdür.

Cehalet, ebedî mutsuzluğa yol açar.

İnsanların en bedbahtı, cahil olanıdır.

Cehalet, zengini alçaltır; bilgi, fakiri yüceltir.

Cahil kişilere itaat etmek, cehaletin göstergesidir.

Çalışıp didinmeden yükselmeyi istemek, cahilliktir.

En büyük cehalet, kişinin cahilliğiyle övünmesidir.

Cahil kişi, her bakımdan zarardadır.

Cehaletin üstün gelmesi, en büyük felâketlerden birisidir.

Bilmediğiniz şeylere karşı düşmanlık beslemeyin, çünkü bilginin çoğu bilmediklerinizde gizlidir.

Aşırı cahil olan kişi, ancak zor kullanılarak yola getirilebilir.

Hile

Dünya seni aldatmadı, kendin aldandın.

Hikmetin esası, aldatmalardan uzak durmaktır.

Büyük insanlar da aldanabilir.

Aldatan kişinin imanı olmaz.

Hile, kınanmaya sebep olur.

Hilekâr insan, şeytanın ta kendisidir.

Hile ve kin, kişiyi imandan uzaklaştırır.

Hilekâr insana güven olmaz.

Kandırmak, adî insanların huyudur.

Aldatan kişinin dili tatlı, yüreği katı olur.

En kötü insan, insanları kandıran kişidir.

Arkadaşı aldatmak ve sözünde durmamak, ihanet sayılır.

Kendini aldatan, başkasını haydi haydi aldatır.

Deneyim

Tecrübelerle önem vermeyen, işlerinin sonunu göremez.

Deneyim, saygınlık doğurur.

Akıllı kişi, tecrübelerden öğüt alır.

Deneyimli kişi, bilgi sahibinden üstündür.

İnsanın terbiyesi için, tecrübeler yeter de artar.

Deneyimi az olan, aldanır.

Tecrübelerle önem verenin işi sağlam olur.

Danışacağın en iyi kişiler; akıl, ilim,
tecrübe ve tedbir sahipleridir.

Basiret

İnsanların en basiretlisi, kendi kusurlarını görüp günahlarından arınan kişidir.

Kör olmak, basiretsiz olmaktan daha iyidir.

İstekler, basireti köreltir.

Gizli şeyler, basiret sahiplerinin karşısında aşikâr olur.

Basiret olmadıktan sonra, göz fayda etmez.

Basireti olmayanın bilgisi olmaz.

Duyduğunda düşünen, gördüğünde ibret alan kişi basiret sahibidir.

Sürekli dikkatsizlik, basireti köreltir.

İtaat

İtaati çok olan kişinin kerâmet ve değeri artar.

İtaat, insanı kurtarır; isyan ise onu helâk eder.

Allah'ın rahmetine en lââyık olanlar, O'na itaat etmede en samimî olanlardır.

En mutlu insan, kalbinde Allah'a itaat etme isteği bulunan kişidir.

Allah'a itaat etmek, her şeyin anahtarıdır.

Allah'a itaat eden, yücelir ve güçlü olur.

Kanaat ve itaat, zenginlik ve yüceliğe yol açar.

En sağlam dayanak, itaattir.

En güzel amel itaat etmektir.

İtaate karşı gelmek, âfet getirir.

Cömertlik

Cömertlik, mutluluğun bir parçasıdır.

Cömertlik; kendi malında bağışlayıcı olman, başkalarının malından sakınman demektir.

Cömertlik, insanın süsüdür.

Cömertlik, peygamberlerin huyudur.

Cömertlik, samimiyet doğurur.

Cömertlik, kusurları örter.

Cömertlik, övgü kazandırır.

Cömertlik, aklın meyvesi; kanaat ise büyüklüğün işaretidir.

İnsanların en hayırlısı, varlıklı anında cömert davranarak şükreden kişidir.

Cömert olmaya bak; çünkü cömertlik aklın meyvesidir.

Büyüklerin huyu; cömertlik, öfkelerine hâkim olmak, bağışlamak ve yumuşak davranmaktır.

Ayıpların örtüsü, cömertlik ve iffettir.

Aşırı cömertlik; dostları artırır, düşmanları yola getirir.

Karakterin, cömertlik ve bağışlamak olsun.

Hiçbir şey cömertlik, nezâket ve iyi ahlâk gibi sevgi kazandıramaz.

Cömert insan; dünyada övülür, ahirette ise mutlu olur.

Zor günlerde eli açık olmak ne kadar da güzeldir!

Mertlik, kanaat ve tahammülden ibarettir.

Mertlik, insanı iyi şeylere teşvik eder.

Mertlik üç şeyde toplanır: Kendisinden istenmediği halde bağışta bulunmak, söz vermediği halde vefalı olmak ve darlık anında bile cömert davranmaktır.

*Yardımsever yakınmaz yıkım görse de,
Gizler üzüntüsünü yatağa düşse de*

*Tanrının bağışdır iyilik, mutluluk bana,
Kötülük görürsem suç bulmam başkasına*

Cimrilik

İnsanların en fakiri, varlıklı olduğu halde kendine cimrilik eden ve malını miras olarak başkalarına bırakan kişidir.

Varlıklarının bir kısmını bile kendilerine çok gören cimriler, bu varlıkların tamamını başkalarına miras olarak bırakır.

Malını şükredenlerden saklayan, şükretmeyenlere miras bırakır.

Cimrilik, sövülmeye ve kınanmaya neden olur.

Cimrilik, insanı küçük düşürür.

Cimri kişi, dostlarının gözünde küçük düşer.

Cimri; dünyada kınanır ve kötülenir, ahirette ise azap çeker.

Cimri ile dostluk kurmaktan sakın. Çünkü ona şiddetle ihtiyaç duyduğun an senden uzaklaşır.

Cimrilikten uzak durun. Çünkü cimriden yabancılar kaçır, akrabalar ise nefret eder.

İmanlı kişinin kalbinde kötü ahlâk ve cimrilikten eser olmaz.

Aşırı cimrilik, kişiliğe leke sürer ve kardeşliği bozar.

Akıllı insan, iyilik yaparken cimri davranmaz.

(Malını vermemek için) sık sık bahaneler bulmak, cimriliğin belirtisidir.

Helâl - Rızık - Bereket

Kazançların en güzeli, helâl olanıdır.

Rızık seni bulur, müsterih ol.

Helâl kazanmaya çalış, ailene iyi davran ve her durumda Allah'ı hatırla.

Sana verilen rızıkla yetinirsen, zengin yaşarsın.

Ecel gibi rızık da herkes için mukadderdir.

Senin rızıkını hiç kimse elinden alamaz.

Rızık, zorla elde edilmez.

Suçlar yayılınca, bereket kaybolur.

İsraf, bereketi kaçıır.

Şükür, bereketi artırır; sabır ise felâketi azaltır.

Açlık - Yemek

Aç kalmak, minnet etmek(*)ten daha iyidir.

Azığın açlık, edebin kanaat olsun.

Açlık, kötü alışkanlıklardan kurtulmada iyi bir yardımcıdır.

Açlık, takvâ(**)nın iyi bir yardımcıdır.

Az yemek, bedeni birçok hastalığa karşı korur.

Oburluk, hırstan kaynaklanır; hırs ise en büyük kusurdur.

Aşırı yemek ve fazla uyku, bedene zarar verir ve onu harap eder.

*Açlıktan belime yapışsa karnım
El açmam, aç yatar, aç kalkarım*

*Komşun açken, sana yakışmaz tatlı uyku
Utanmayı bilende olur böyle duygu*

* Minnet etmek: Boyun eğip yalvarmak.

** Gunahtan sakınmak.

Acele

İnsanlar, iyilik yapmak için acele edenleri daha çok önemserler.

Kötülüğü bertaraf etmek dışında, hiçbir işte acele etmemek gerekir.

Acele etmekten sakının, çünkü pişmanlığa yol açabilir.

Olanakların oluşmasını beklemeden acele hareket etmek,
üzüntüye yol açabilir.

Hayır işlerini bir an önce uygulamak, büyüklüğün göstergesidir.

İmkânlar doğmadan önce acele davranmamak gerekir.

Sabretmek, zafer; acele etmek ise tehlikedir.

Hayır işlemede acele edenler, istediklerini daha çabuk elde ederler.

*Gel dinle sözüümü, ivediye kapılma,
Tanrı için sözün doğrusu budur, yanılma*

Yardıml - Sadaka

İyiliklerin en güzeli, gizlice verilen sadakadır.

Hiçbir şey, bir mazlumun imdadına yetişmek kadar sevap kazandırmaz.

Dostuna yardım etmede duyarsız olan, düşmanın darbesiyle uyanır.

Kardeşin, güçlük anında sana yardım eden kişidir.

Dostlara yardım etmek, kişinin asaletini gösterir.

Kardeşlik, yardımlaşmakla muhafaza edilir.

Allah, kendisinden yardım isteyenlere yardım eder.

Yardım görmek için yardım et.

Adalet, zulme uğramış kişiye yardım etmektir.

Zalime karşı mazluma yardımcı ol.

Yardım etmeyene, kimse yardımcı olmaz.

Sana yardım edebilecek kişiye şikâyetle bulun.

İyiliklerin en güzeli sadakadır.

Sadaka, insanı kötülüklerden korur.

İsraf - Savurganlık

Yoksulluğun sebebi israftır.

İsraf etme. Çünkü israf edenin ne bağışı takdir edilir,
ne de yoksulluğuna acınır.

Aşırı israf, yıkım getirir.

İhtiyaçtan fazla harcamak, israftır.

İsraf etmiş olsa da, çaresiz ve yoksula yardım et.

Savurganlık, yoksulluğun başlangıcıdır.

İnsanın malını yersiz harcaması, savurganlık ve iflastır.

Savurganlık, cömertliğe leke sürer.

Savurganlığıyla övünen, yoksulluğa maruz kalır ve aşağılanır.

Savurganlık kadar büyük bir cehâlet yoktur.

İhtiyaç - Çaresizlik

Israrlı da davransa, ihtiyaç sahibini geri çevirme.

En büyük erdem; bağışta bulunmak, ihtiyaç sahiplerine yardım etmek ve işlerde ölçülü davranmaktır.

Allah'ın rahmeti; haramlardan uzaklaşan, ihtiyaç sahiplerinin borçlarını üstlenen ve büyük ganimetler elde etmek için diğerleriyle rekabet edenlerin üzerine olsun.

Kim korunmaya ihtiyacı olan birisini barındırırsa, Allah onu kendi azabından korur.

En âciz insan, kendi kusurlarını düzeltmekten âciz olandır.

Açmakta âciz kalacağın bir kapıyı kapatma.

Hayattaki çaresizlikler, insanı tehlikeye sevkedebilir.

Acizlik, felâkete yol açabilir.

Acizlik, düşmanların aç gözlü olmasına yol açar.

En âciz insan, kendisini ıslah edemeyen insandır.

Çalışanların âciz olması, işin bozulmasına neden olur..

Âciz olacağını düşündüğün bir işe girişme.

En âciz insan, dua etmekten âciz olan kişidir.

Bağışta bulunmak

Nimetler, bağış yapmakla devam eder.

Sahip olduğun nimetlerin zekâtı, bağış yaparak verilir.

Çok bağışta bulunmak, alçak gönüllülük ve olgunluğun göstergesidir.

Hayırla anılmak isteyen, malını bağışlasın.

İnsan, bağış yapmakla ün kazanır.

Bilgi sahibi olmak, senin üstün olduğunu; bağış yapmak ise, erdemli olduğunu gösterir.

Güçlü olmak için bağışta bulun.

Bağış yapmaya en lâyık kişi, kendisinden istekte bulunulmadan bağışta bulunan kişidir.

Mahrum ettiği kişiye bağışta bulunan, koptuğu kişiye yeniden bağlanan ve zulmettiği kişiyi bağışlayan kimseye yüce Allah yardım eder.

Bağışın az olması, hiç olmamasından daha iyidir.

Bahşedersen, hizmet görürsün.

Cömertliğin esası, bağışta bulunmada çabuk davranmaktır.

Ayıplar, bağış yapmakla örtülür.

Küfür - Sövmek

Nimete karşı küfreden kişi, hem yaratıcının, hem de yaratılmışların gözünde hor görülür.

İslâmda sövmenin yeri yoktur.

Küfreden insan, cahil bir suçludur.

İman, küfrü yok eder.

Küfre, imanla karşı çıkınız.

Küfrün olduğu yerde nimet olmaz.

Sövmekten ve yalan söylemekten sakın. Çünkü bunların ikisi de, söyleyeni ayıplı kılar.

Büyük insanlar hiçbir zaman sövmezler.

Yumuşak huylu insanlar sövmezler.

Minnet (Gönül borcu)-Borç

Borçlanmak, kölelik; borcu ödemek ise özgürlüktür.

Tekrar tekrar minnet etmek(*), iyiliğe leke sürer.

En iyi bağış, minnetsiz yapılan bağıştır.

Nimetleri minnetle karartmak büyüklük değildir.

Minnetin olduğu yerde, iyilik olmaz.

En kötü madalya, borç madalyasıdır.

Aşırı borç, doğru söyleyeni, yalancı; sözünde duranı ise vefasız yapar.

* Minnet etmek: Boyun eğip yalvarmak.

Niyet

İşin esası niyettir.

Niyet bozuk olursa, belâ ortaya çıkar.

İstekler, iyi niyetle gerçekleşir.

Güzel niyet, iç güzellik demektir.

Amel(*)den daha faydalı niyetler vardır.

Kötü niyet, gizli bir hastalıktır.

İşin sağlamlığı, niyetin sağlamlığına bağlıdır.

Niyeti bozuk olanın sonu kötü olur.

Kötü niyetli olan, arzusuna ulaşamaz.

Duanın kabul edilmesinin gecikmesi, seni ümitsizliğe düşürmesin.
Bağışlar, niyetler ölçüsünde olur. Belki de bu gecikme, isteyen kişinin
ödülünün büyük, icabet edenin bağışının ise çok olması içindir.

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Nasihah

Nasihahların en iyisi, kişinin kendine ettiği nasihattir.

Rezaleti umursamayan kişiye nasihat fayda etmez.

Kusurunu sana söyleyen kişi, sana nasihat etmiş demektir.

Sana nasihat eden kişi, sana yardım etmiş demektir.

Sana nasihat eden kişi, sana şefkatli davranmış demektir.

Nasihati kabul eden kişi, rezil olmaktan kurtulur.

Kendisine nasihat edene karşı çıkan kişi, düşmanına yardım etmiş sayılır.

Nasihatin acılığı, aldanmanın tatlılığından daha faydalıdır.

Nasihah etmeyen ve nasihat edilmesini sevmeyen insanlarda hayır yoktur.

Nasihahler, kalbe hayat verir.

En faydalı nasihat, insanı kötü işten alıkoyandır.

Kendisi nasihat dinlemeyip kötü iş yaptığı halde nasihatte bulunan nice kişiler vardır.

Akıllı insan için her şeyde bir nasihat vardır.

Sana nasihat eden kişiyi ürkütme.

Sana öğüt veren, sana iyilik yapmış demektir.

Kötülüklerin en büyüğü, insanın, şefkatli birisinin acı nasihatini hafife alıp,
düşmanın tatlı övgüsüne aldanmasıdır.

Düşmanlarından nasihat alan, cahildir.

Cahil kişi, ne kusurunu bilir, ne de nasihat kabul eder.

Her tecrübede bir nasihat gizlidir.

*Dinle oğlum, tanrının öğütlerini iyice,
Saygı sağlar, mutlu olursun böylece*

*Kimiler diyor bana "yakışmaz sana çalışmak"
Ben derim ki daha yakışsızdır boş durmak*

Kınamak

Kınamayı tekrar etmekten sakın; çünkü bu durum, kişiyi suça teşvik eder ve kınamanın değerini düşürür.

Aşırılıktan kaçının, çünkü kınanmanıza sebep olur.

Çok kınanan kişinin ayıp ve kusurları çok olur.

Kınama, dayaktan daha acıdır.

Cahil kişiyi kınarsan, düşmanın; akıllı kişiyi kınarsan, dostun olur.

Fitneye maruz kalan herkesi kınamak doğru değildir.

Kendini töhmet altında bırakan kişi, kendisi hakkında kötü konuşanları kınamamalıdır.

Hırsın kökü tamahkârlık, meyvesi ise kınamadır.

Yalanın sonu, kınama ve pişmanlıktır.

*Azık için kimseyi kınama, suçlama,
Zamanı gelince, azığın erişir sana*

Tembellik

Başarının âfeti, tembelliktir.

Sevap; tembellikle değil, çalışmakla elde edilir.

İşi ertelemek, tembelliğe işârettir.

İşi erteleyen kişi, onu önlemiş sayılır.

Tembelliği devam edenin arzusu boşa gider.

İşlerinde, tembel bir insana güvenme.

Tembellik, ömrü kaybetmek demektir.

Tembellik, fırsatları kaçırmak demektir.

Tembelliği alışkanlık edinen, pişman olur.

Tembellik; dünyada kaybetmek, ahirette ise hayıflanmak demektir.

İnatçılık - Israrcılık

İnatçılık, felâkettir.

İnatçılığın sonu zarar ve ziyandır.

İnatçılık; hem dünyada, hem de ahirette büyük zararlar verir.

İnatçılık, hesapta olmayan şeyleri doğurur.

Hiçbir yerde inatçıyla tartışma.

Israrcılık, mahrumiyete neden olur.

İsrar eden, usandırır.

İsterken ısrarcı davranan, kötülenir.

Kınamada aşırı davranmak, inatçılığı tutuşturur.

Tahammül - Sabır

Gerçeğin acılığına, ancak onun ötesindeki tatlılığa inananlar sabredebilir.

İmanlı kişi; bolluk ve ferah anında şükreder, belâlar karşısında sabreder.

Sabır ve tahammül, insanın değerini artırır.

Başkalarına tahammül etmek, güzel bir huydur.

Yumuşak huylu insanlar, sabır ve tahammülleri ile tanınırlar.

Tahammül eden, yücelir.

Sabır, zafer; sabırsızlık ise tehlikedir.

Sabır, imanın meyvesidir.

Sabır, kötülükleri defeder.

Belâlara, sabırla karşı konulur.

Sabır, başarıya götürür.

Sabır, her konuda bir yardımcıdır.

En güzel Allah vergisi, felâketlere karşı sabretmektir.

Sıkıntılar, sabırla azalır.

Dikkatsizlik - Dalâlet (*)

Yol gösterenin dalâlet içinde olması, yol arayanın helâk olmasına neden olur.

Gaflet ve dikkatsizlik, uğursuzlukların başlaması demektir.

Gaflete, uyanıklıkla karşı koyunuz.

Rehber dikkatsiz olursa, kaybolan kişi nasıl yolunu bulur?

Gaflete düşen, bilgisiz kalır.

Gaflete yenik düşen kişinin kalbi duygusuz olur.

En zararlı düşman, dikkatsizliktir.

Dalâletin devam etmesi, helâk edicidir.

Dalâlete düşürmesinden endişe ettiğin bir yola girme.

* Dalâlet: Doğru yoldan çıkmak; sapkınlık.

İkiyüzlülük

İkiyüzlünün teşekkürü sözde kalır.

İkiyüzlünün takvâsı^(*), sadece sözde olur.

İkiyüzlülük, ahlâk eksikliği demektir.

İkiyüzlülük, imanı bozar.

İkiyüzlülük, yalanın temeli üzerine kurulmuştur.

İkiyüzlü kişi; hilekâr, zararlı ve kötü düşünceli olur.

İkiyüzlü kişinin dili mutlu eder, kalbi ise zarar verir.

İnsanın ikiyüzlülüğü, kendi içinden kaynaklanan bir alçaklıktır.

*Niceleri var sözü tatlı, yüzü güleç,
Görenleri şaşırır; iyi düşün, iyiyi seç*

* Takvâ: Gûnahtan sakınmak.

İbret almak

İbret, insanı kötülüklerden alıkoyar.

İbret, doğru yola sevkeder.

Günahlardan uzaklaşmak için ibret al.

Hayatta kalanlar, göçüp gidenlerden ibret almalıdır.

Kaza ve kaderde, akıl sahipleri için ibretler vardır.

İbret almayı, alışkanlık; tedbirli davranmayı ise prensip edinen kişi kazanır.

Geçmişten ibret alan, gelecekte de ibret almış demektir.

Her bakışta bir ibret vardır.

Nasihat kabul etmek, ibret almak demektir.

Haram

Haram kazanç sağlayan bir kişi, kendisine günah depolamış olur.

Haram, pisliktir.

Haramlardan uzaklaşmak, bilginlerin üslubu ve iyi kişilerin karakteridir.

Haramlara yaklaşımdan sakın. Çünkü bu; günahkârların, kötü kişilerin ve yolunu kaybetmişlerin huyudur.

Takvâ(*) sahibi olmak istiyorsan, haramlardan uzaklaş.

En kötü yiyecek, haram olanıdır.

En kötü kazanç, haram olanıdır.

Yüce Allah, haram şeyleri yasaklamamış da olsa, akıllı bir insanın onlardan uzaklaşması gerekir.

Cehennemden ateşinden korkan, haramlardan uzaklaşır.

Haram şeyler biriktirmek, bedbahtlıktır.

Haramlardan uzak durmak, mertliğin şartlarından birisidir.

Haramlardan sakınan, cenneti kazanır.

* Takvâ: Gunahtan sakınmak.

Nefis

Nefsinizle devamlı mücadele ederek onu hükmünüz altına alın.

Nefsini, kendinle başkası arasında bir ölçü yap. Kendi nefsin için istediğini, o kişi için de iste; kendi nefsin için istemediğini, onun için de isteme. Sana nasıl davranılmasını istiyorsan, sen de öyle davran; zulme uğramak istemiyorsan, sen de zulmetme.

En güçlü insan, nefesine karşı güçlü olan kişidir.

Nefsine sahip olan, yücelir.

Nefsine tutsak olan, alçalır.

Nefsini tanıyan, onunla mücadele eder.

Hükümdarların en iyisi, kendi nefesine hükmedenidir.

En yakın düşmanın, nefsidir.

Nefsin isyanına karşı mücadele eden kişi, Allah'ın huzurunda şehit mertebesindedir.

Nefsiyle mücadele etmeyen, mutluluğa erişemez.

Nefisleriyle mücadele edenler cennete girebilir.

Nefisle mücadele etmek, büyüklüğün alâmetidir.

Nefisle mücadele etmek, bilginlerin karakteridir.

Ceza - Karşılık

Ceza, suç ölçüsünde olur.

Kişi ne yaparsa, onu bulur; nasıl amel(*) ederse, onun karşılığını alır.

Cezaya inanan, sadece iyilik yapar.

Ancak kötülük yapanlar, kötü karşılık görürler.

Ancak iyilik yapanlar, iyi karşılık görürler.

İyiliğe daha büyük iyilikle karşılık veren, ödül vermiş olur.

Kötülüğe iyilikle karşılık vermeyen, cömert değildir.

Kendisi güçlü olduğu halde dilenciye mahrum eden,
mahrumiyetle cezalandırılır.

*İnsanlara saygı gösteren, saygı görür
Kötülük eyleyen, karşılığını bulur*

*Bütün insanlar sorguya çekilecek,
Kişi, yaptığıının karşılığını verecek*

* Amel: Bir kimsenin, dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

Bâtıl (Asılsız)

Bâtıl inançlar, insanı yanlış yola sürükler.

Bâtılın üstün olmasına yardımcı olmak, ihânettir.

Bâtıla yardım eden, kaybeder.

Bâtıla güvenen kişinin ayağı kayar.

Senin yararın için asılsız şahitlik yapan, senin zararın için de
asılsız şahitlik yapar.

Bâtıla yardım eden, pişman olur.

Asılsız şeylerle hoşnut olan birisinin hoşnutsuzluğuna üzülmeysin.

Asılsız şeylere sığınan, yücelmez.

Şirk (*)

En zararlı şey, şirktir.

Şirk, inancı bozar.

Şirk, insanı helâk eder.

Kendi inancında kuşkusu olan, şirk koşmuş demektir.

Riyâ(**), şirk koşmak(***) demektir.

*Bilmemek, bilmenin yerine geçmiş,
Tanrıya ortak koşmak, yerleşmiş*

* Şirk: Allah'ın birden çok olduğunu söylemek
** Riyâ : Kişinin inandığı gibi davranmaması; ikiyüzlülük
*** Şirk koşmak : Allah'ın birden çok olduğuna inanmak

Son yolculuk

İnsanın aldığı her nefes, ölüme doğru attığı bir adımdır.

En yakın şey eceldir.

Ecel gelince, arzuların boş olduğu anlaşılır.

Her anda bir ecel vardır.

Gelecek olan her şey yakındır.

Saatlerin ilerlemesi, ölüm anının yaklaştığını bildirir.

Muhtaç birine yardım etmeyi yarına erteleme. Yarın senin veya onun başına ne geleceğini bilemezsin.

Ecel görünseydi bütün arzular kaybolurdu.

Ölüm, ahiretin kapısıdır.

Ölüm, geçici dünyadan ayrılıp kalıcı dünyaya göç etmek demektir.

Ölmeden önce, uykusundan uyanmak isteyen yok mu?

Toprağın üzerinde yaşayan herkes, toprağın içinde de yatacaktır.

Ölüm; sevilmeyen bir ziyaretçi,
istenmeyen bir yıkıcı ve yenilmeyen bir rakiptir.

Peşinde ölüm olduğu halde gaflet içinde yaşayanlara şaşarım.

Ölümde ya mutluluk ya da pişmanlık vardır.

Ölümde, iyi kişiler için huzur vardır.

Ölümsüzlük satın alınabilseydi, zenginler onu alırdı.

Uyku, dertleri unutturur; ölüm ise, uykuya benzer.

Ölümden sonra, insanın ölmeden önce imar ettiği evden başka evi yoktur.

*Ölü değil, mutluluğa ermişse ölen
Gerçek ölüdür, yaşadığını bilmeyen*

*Ölümden sonra yine dirilmek var
Kıyâmet günü başlayacak yargılamalar*

*Hz. Ali (A.S.)'nin
ailesi ve yakınları*

Hz. Fâtıma

Hz. Fâtıma, Peygamberin kızı olup dünya kadınlarının efendisidir. Annesinin adı Hatice'dir.

Peygamberin çocuklarının en küçüğü olan Fâtıma, onun soyunu devam ettiren tek kızıdır.

Doğum tarihi hakkında çeşitli rivâyetler vardır. Bir rivâyete göre Hz. Muhammed (S.A.V.)'e peygamberlik görevi verilmeden beş yıl önce dünyaya gelmiştir.

Hz. Fâtıma; Zehrâ⁽¹⁾, Betül⁽²⁾, Râziye (Allah'tan razı olan), Marziye (Allah'ın razı olduğu), Sıddıka (Doğru sözlü), Mübâreke (Kutlu) ve Tâhire (Temiz) lakaplarıyla anılmıştır.

Rivâyetlere göre Fâtıma'nın simâsı ay gibi parlaktı ve Hz. Peygambere en çok benzeyen kişiydi.

Peygamberin şöyle buyurduğu nakledilmiştir: "Fâtıma benim ciğerimin parçasıdır. Onu öfkeliendiren, beni öfkeliendirmiş olur."

Rivâyetlere göre Peygamber savaş ya da yolculuktan dönünce, mescide giderek iki rekat namaz kılar ve Hz. Fâtıma'ya dua ederdi. Peygamber yolculuğa çıkarken vedalaştığı en son kişi Fâtıma idi. Yolculuktan dönüşte ise kucakladığı ilk kişi yine Fâtıma olurdu.

Hz. Ali (A.S.), Fâtıma'yı istediğinde, Peygamber, kızının görüşünü aldıktan sonra, onunla evlenmesini uygun görmüş ve 2 Safer 624 tarihinde Mescid-i Nebevî'de nikah kıyılmıştır.

Hz. Ali'nin Hz. Fâtıma'dan Hasan ve Hüseyin adlı erkek, Zeyneb ve Ümmü Gülsüm adlı kız çocukları dünyaya gelmiştir.

Hz. Muhammed'in vefatı, Hz. Fâtıma'yı çok incitmiştir. Herhangi bir hastalığı olmayan Hz. Fâtıma, babasının vefatı üzerine rahatsızlanmış ve kısa bir süre sonra o da vefat etmiştir.

Hız. Fâtıma'nın vefat etmeden önce Hz. Ali'ye "Beni geceleyin kefeneye koy ve gizlice toprağı ver." şeklinde vasiyette bulunduğı rivâyet edilmektedir.

Babasının vefatından ne kadar sonra vefat ettiğı konusunda kesin bir bilgi yoktur. Rivâyetlere göre bu süre, 40 gün ile 8 ay arasındadır.

Hız. Fâtıma'nın kaç yaşında vefat ettiğı konusunda da ihtilaflar vardır. Rivâyetlerin büyük bir kısmı 28 yaşında vefât ettiğı doğrultusundadır.

Hız. Fâtıma vefat ettiğinde, Hz. Ali, onun vâsiyeti üzerine, kimseye haber vermeden gizlice yıkayıp kefenledi ve sadece Selmân-ı Farsî, Ebûzer el-Gıfârî⁽³⁾ ve Mikdâd bin Esved el-Kindî⁽⁴⁾ gibi birkaç sahâbenin yardımıyla gizlice toprağı verdi. Kabrinin yerinin bilinmemesi için çeşitli yerlerde kırk tane sembolik kabir yaptırdı.

Not: Hız Fâtıma'ya ait bir gömlek Topkapı Sarayı Müzesinde bulunmaktadır.

1 Zehra: Yüzü çok beyaz ve parlak kadın için kullanılır.

2 Betûl: Bâkire, eşi ve benzeri bulunmayan kadın anlamında kullanılır.

3 Cundub bin Cunâde olarak da tanınır. İlk Müslümanlardan biri olup Peygamberin en yakın sahâbelerinden ve Hz. Ali'nin en yakın dostlarından. Takvâsi ile şöhet bulmuş ve birçok hadis rivâyet etmiştir. Peygamberin vefâtından sonra Şam'da yaşamaya başlamış, ancak Şam Valisi Muaviye'yi Müslümanların malını gaspetmekle suçladığı için tekrar Medine'ye iade edilmiş, oradan da halife Osman tarafından Rebeze'ye sürgün edilmiş ve orada 652 yılında vefât etmiştir. İleride Ebûzer el-Gıfârî hakkında da bir kitap hazırlamayı tasarlıyoruz.

4 İslamiyete giren ilk yedi kişiden birisidir. Peygamberin en yakın sahâbelerinden ve Hz. Ali'nin en yakın dostlarından. Bedir ve Uhud savaşlarında büyük kahramanlıklar sergilemiştir. 653 yılında Medine'de vefât etmiştir.

İmam Hasan

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in torunu olup, Hz. Ali (A.S.) ile Hz. Fâtıma'nın büyük oğludur. Hicretin 3. yılının şaban ayında (Ocak-şubat 625) Medine'de doğmuştur.

İslamiyet'ten önce Araplar arasında Hasan ismi kullanılmamaktaydı. Hz. Ali, Harun Peygamberin oğlu şebber adından esinlenerek ona Hasan adını koymuştur. "Hasan", "güzel" anlamına gelmektedir. İmam Hasan'ın güzel yüzlü ve yakışıklı olduğu rivâyet edilmektedir.

Hz. Ali halifelîğe geldikten sonra, İmam Hasan, Kûfelilerin biat etmelerini sağlamak üzere Ammâr bin Yâsir ile birlikte Kûfe'ye gitmiştir. Cemel ve Sıffin savaşlarında da babasının yanında yer alarak kardeşi İmam Hüseyin'le birlikte büyük fedakârlık ve kahramanlıklar göstermiştir.

Hz. Ali'nin şehâdetinden sonra, siyasî ve sosyal durumlar kendisinin aleyhinde olduğu halde yönetimi üstlenmiştir. İmam Hasan, on iki imamın ikincisi olup, Hz. Ali tarafından tayin edilmiştir.

İmam Hasan'a ilk biat eden kişi, Kays bin Sa'd bin Ubade el-Ensari'dir.

İmam Hasan'ın halifelîğe getirildiğini öğrenen Ebu Süfyan'ın oğlu Muaviye, Kûfelileri kendi tarafına çekmek için büyük bir çaba göstermiş ve onunla savaşmak için büyük bir ordu hazırlamıştır.

İmam Hasan, savaşa karşı olduğunu söyleyerek Medâin'e gitmek üzere hareket etmiştir. Ancak yolda Emevîler ve Haricîlerin saldırılarına uğramış ve Cerrâh bin Sinan adlı bir Haricî tarafından yaralanmıştır. Kendisine ve taraftarlarına yapılan suikast ve saldırıların artması üzerine Muaviye ile barışmak zorunda kalan İmam Hasan'ın barış için ileri sürdüğü şartlardan bazıları şunlardır:

1. İntikam için Kûfelilerden hiç kimse tutuklanmayacaktır.
2. Milliyeti ne olursa olsun, herkes emniyet içinde olacaktır.
3. Ümeyyeoğlları'na gösterilen ilgi, Hâşimoğulları'na da gösterilecektir.
4. Hz. Ali'ye sövülmeyecek ve hakaret edilmeyecektir.
5. Muaviye, kendisinden sonra yerine hiç kimseyi tayin etmeyecek; hilâfet, Müslümanların şûrâsı ile belirlenecektir.

Bu şartların Muaviye tarafından kabul edilmesi üzerine, İmam Hasan daha sonra ailesiyle birlikte Medine'ye giderek hayatının geri kalan kısmını orada geçirmiştir.

Bir rivayete göre, Muaviye tarafından, oğlu Yezid'le evlendirilmevaadiyle kandırılan Ca'de adındaki eği tarafından zehirlenmiğ ve 28 Safer 49 (7 Nisan 669) tarihinde Őhit olmuğuur.

İmam Hasan'ın soyunun, Hasan ve Zeyd adlı çocuklarıyla devam ettiği rivâyet edilmektedir. İmam Hasan'ın soyundan gelenlere "Őerîf" (Şerefli, soylu) ünvanı verilmiğuur.

Günümüzde 28 Safer günü İmam Hasan'ın Şehâdeti nedeniyle Müslümanlar tarafından dinî törenler yapılmaktadır.⁽¹⁾

İmam Hasan'ın lâkapları Şunlardır:

- 1- "Müctebâ" (Őeđkin),
- 2- "Takî" (takvâ sahibi)
- 3- "Zekî" (temiz)
- 4- "Sibt" (torun)

1 Müslümanlarda dinî törenler, Hicrî takvime göre yapılmaktadır.

İmam Hüseyin (Seyyidü's-şühedâ)

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in torunu olup, Hz. Ali (A.S.) ile Hz. Fâtıma'nın en küçük oğludur. Hicretin 4. yılında, 2 şaban (10 Ocak 626) tarihinde Medine'de doğmuştur.

İslamiyet'ten önce Araplar arasında Hüseyin ismi kullanılmamaktaydı. Hz. Ali, Harun Peygamberin oğlu şebîr (şubeyir) adından esinlenerek ona Hüseyin adını koymuştur.

Hz. Ali halifelğe geldikten sonra, kendisine biat etmeyen Ayşe ve Muaviye ile yaptığı Cemel ve Sıffin savaşlarında babasının yanında yer alan İmam Hüseyin, büyük kardeşi İmam Hasan ile birlikte büyük fedakârlıklar ve kahramanlıklar göstermiştir.

İmam Hasan'ın şehâdetinden sonra, İmam Hüseyin'in Yezid'e biat etmeyip Mekke'ye gittiğini duyan Kûfeliler, onu hilâfete getirmek için Kûfe'ye çağırdılar. Bunun üzerine İmam Hüseyin, durumu öğrenmek için amcasının oğlu Muslim bin Akîl'i Kûfe'ye göndermiştir.

Muslim bin Akîl, Kûfe'ye varır varmaz İmam Hüseyin adına biat almaya başladı. İlk başta otuz bin kişinin biat ettiği rivâyet edilmektedir.

Muslim bin Akîl'in Kûfelilerden biat aldığını İmam Hüseyin'e mektupla bildirmesi üzerine, İmam Hüseyin, ailesini ve yakınlarını alarak Kûfe'ye doğru yola çıkmıştır.

Yezid'in bu durumdan haberdar olması üzerine, Kûfe Valisi Nu'man bin Beşîr el-Ensârî'yi görevden alarak yerine Basra Valisi Ubeydullah bin Ziyâd'ı tayin etmiş ve Muslim bin Akîl'i öldürmesini emretmiştir.

Yeni vali, Kûfeliler'i tehdit ederek İmam Hüseyin'e biat etmekten caydırdı ve Muslim bin Akîl'i öldürdü.

Bu durumdan habersiz olan İmam Hüseyin Kûfe'ye yaklaşınca, valinin emriyle susuz ve savunmasız bir yerde konaklamaya mecbur edildi. Ömer bin Sa'd aracılığıyla İmam Hüseyin'e, ailesiyle birlikte Yezîd'e biat etmeleri haberi gönderildi. Biat etmeyi kabul etmeyen İmam Hüseyin ve ailesi, Kerbelâ'da günlerce susuzluğa mahkûm edildi. Daha sonra Ömer bin Sa'd, Ehl-i Beyt'e saldırarak savaşı başlattı. Savunmasız olan Ehl-i Beyt'ten birçok kişi şehit edildi. Bu arada büyük bir cesaretle savaşan İmam Hüseyin'e her taraftan saldırıldı. Sinân bin Enes en-Nehâî önce İmam Hüseyin'i hançerle yaraladı, daha sonra başını bedeninden ayırdı. Hicrî 10 Muharrem 61 (Miladî 10 Ekim 680).

Kerbelâ şehitlerinin cesetleri, bir gün sonra, Benî Esed (Esed Oğulları Kabilesi) mensuplarının ikâmet ettiği Gâdiriye köylüleri tarafından toprağa verildi.

Başta İmam Hüseyin'in kız kardeşi Hz. Zeyneb olmak üzere katliamdan kurtulan çocukları ve diğer akrabalarından oluşan Ehl-i Beyt mensupları esir alınarak, İmam Hüseyin'in kesik başı ile birlikte şam'a, Yezid'in yanına gönderildi.

Ehl-i Beyt esirleri şam'da birkaç gün tutulduktan sonra Medine'ye gönderildi. İmam Hüseyin'in kesik başının nereye gömüldüğü konusunda ise ihtilaflar vardır. Medine, Necef, Kûfe, Kerbelâ, Mısır veya şam'da gömüldüğüne dair çeşitli rivayetler vardır.

İmam Hüseyin; **"Seyyidü's-şühedâ"** (şehitlerin efendisi) lâkabıyla anılmıştır ve anılacaktır.

İmam Hüseyin'in Ali el-Ekber, Cafer, Abdullah, Ali Zeynelabidîn⁽¹⁾, Ali el-Eşğar adlı erkek çocukları ile Fâtıma ve Sekîne adlı iki de kız çocuğu vardır. Çocuklarından Ali el-Ekber ve Ali el-Eşğar onunla birlikte Kerbelâ'da şehit olmuştur.

İmam Hüseyin'in Ali Zeynelabidîn adlı oğlundan devam eden soyundan gelenlere **"Seyyid"** (efendi) ünvanı verilmiştir. Hem annesi, hem babası Seyyid olan kişilere Musevî⁽²⁾ adı verilir.

Günümüzde 10 Muharrem günü İmam Hüseyin'in şehâdeti nedeniyle şi'îler ve pek çok Sünnî⁽³⁾ Müslüman tarafından "Âşûrâ" adıyla dinî törenler yapılmakta ve on çeşit malzemedен oluşan aşure pişirilmektedir. O günün anısına, aç ve susuz insanlara su, yemek verilmekte ve çeşitli ihsanlarda bulunmaktadır. Ayrıca Muharrem ayında doğan erkek çocuklara, İmam Hüseyin'e olan sevgi ve saygıdan dolayı Hüseyin veya Muharrem ismi verilmektedir.

İmam Hüseyin'in Kerbelâ'da siyasî amaçlar uğruna hunharca şehit edilişi, Müslümanların vicdanında derin yaralar açmış ve o günden zamanımıza kadar konuyla ilgili olarak "Maktelu'l-Huseyin" adı altında çok sayıda eser yazılmıştır. İmam Hüseyin'in şehid edilmesini anlatan bu eserler özellikle Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında önemli bir yer teşkil etmektedir.

İmam Hüseyin'in Kerbelâ'daki türbesi her gün onbinlerce Müslüman tarafından ziyaret edilmektedir. Kanunî Sultan Süleyman başta olmak üzere Osmanlı padişahlarının birçoğu Necef ve Kerbelâ'yı defalarca ziyaret etmişlerdir. İmam Hüseyin'in sarığı ve cübbesi hâlen Topkapı Sarayı Müzesi'nde korunmaktadır.

1 İmam Hüseyin tarafından kendisinden sonra imam olarak seçilen Zeynelabidîn, Caferî mezhebinin dördüncü imamıdır.

2 Bu ismi Hz. Musa'nın ümmetine verilen Musevilikle karıştırmamak gerekir. Müslümanlarda, özellikle şi'îlerde Musevi kelimesi soyadı olarak kullanılmaktadır. Oysa Yahudilerde hiç bir zaman Musevî kelimesi soyadı olarak kullanılmaz.

3 Sünnilik: Hz. Muhammed'in söz, davranış ve uygulamalarına uymayı ilke edinen İslâm mezhebidir. Başlangıçta Eş'ariye ve Maturdiye olarak ikiye ayrılan bu mezhep, sonraları birçok kola ayrılmış, günümüzde ise Hanefilik, şafîlik, Malikilik ve Hanbelilik olmak üzere dört ana mezhep tarafından temsil edilmektedir. H. 1111 yılında dünyaya gelen ve 1143 yılında Vahhabilik mezhebinin kuran şeyh Muhammed Abdulvahhab, 1207 yılında ölmüştür. Bu mezhepten olanlar, mezar ve türbe yapımını Allah'a şirk koşmak ve haram saymışlardır. H. 1216'da Kerbelâ'ya saldırarak yağmalayan Vahhabiler, H.1223-1225 yıllarında Necef'e, H.1343 yılında ise Mekke'ye saldırmışlardır.

Kerbela olayı

İmam Hasan'ın şehâdetinden sonra Kûfe halkı İmam Hüseyin'e haber göndererek kendisine biat etmek istediklerini bildirirler. Bunun üzerine Kûfe'ye gitmeye hazırlanan İmam Hüseyin'e, Kûfelilerin, babasına ve kardeşine yaptıkları hatırlatılarak Mekke'ye gitmesi tavsiye edilir. İmam Hüseyin, bütün Ehl-i Beyt'ini toplayarak 8 Mayıs 680 günü Mekke'ye doğru yola çıkar ve 27 gün sonra Mekke'ye varır. Mekke halkı büyük bir sevgi ve coşkuyla İmam Hüseyin'i karşılar ve ona biat ederler. Mekke halkı İmam Hüseyin'e sıkı bir şekilde bağlanınca, Mekke Valisi Sa'd bin Âs, şam'a, Yezid'in yanına kaçar.

Bunu duyan Kûfe halkı, İmam Hüseyin'e sürekli haberler göndererek ona biat etmek istediklerini bildirirler. Bunun üzerine İmam Hüseyin, durumu öğrenmek için amcasının oğlu Muslim bin Akîl'i Kûfe'ye gönderir.

Muslim bin Akîl, Kûfe'ye varır varmaz İmam Hüseyin adına biat almaya başlar. İlk başta otuz bin kişinin biat ettiği rivâyet edilmektedir.

Muslim bin Akîl'in Kûfelilerden biat aldığını İmam Hüseyin'e mektupla bildirmesi üzerine, İmam Hüseyin, Ehl-i Beyt'ini ve yakınlarını alarak Kûfe'ye doğru yola çıkar.

Bu durumdan haberdar olan Yezid, Kûfe Valisi Nu'man bin Beşîr el-Ensârî'yi görevden alarak yerine Basra Valisi Ubeydullah bin Ziyâd'ı tayin eder ve Muslim bin Akîl'i öldürmesini emreder.

Yeni vali, Muslim bin Akîl'i öldürür ve Kûfeliler'i tehdit ederek İmam Hüseyin'e biat etmekten caydırır.

Bu durumdan habersiz olan İmam Hüseyin Kûfe'ye yaklaşınca, valinin emriyle susuz ve savunmasız bir yerde konaklamaya mecbur edilir. Ömer bin Sa'd aracılığıyla İmam Hüseyin'e, ailesiyle birlikte Yezîd'e biat etmeleri haberi gönderilir. Biat etmeyi kabul etmeyen İmam Hüseyin ve ailesi, Mekke'ye dönmeye karar verir. Dönerken, Kerb u Belâ'ya (Üzüntü ve belâ) vardığında şöyle buyurmuştur: "Dostlarım, evlatlarım! Bu yerin bizlere zulüm ve belâ deryası olacağını Cebraîl, dedem Muhammed'e söylerken duymuştum. Dostlarım! Ben bu topraklarda babama ve dedeme kavuşacağım."

Ehl-i Beyt orada günlerce kuşatılır ve susuzluğa mahkûm edilir. Daha sonra Ömer bin Sa'd, Ehl-i Beyt'e saldırarak savaşı başlatır. Savunmasız olan Ehl-i Beyt'ten birçok kişi şehit düşer. İmam Hüseyin; çocuklarının, kardeşlerinin ve yeğenlerinin çoğunu kaybeder.

İmam Hüseyin'in savaş meydanında yaralı hâli

Tasua günü (Muharrem'in dokuzuncu günü), İmam Hüseyin, geri dönmek isteyenlerin o gece dönmelerini, kalmak isteyenlerin ise ertesi gün şehit olacaklarını söyler. Herkes onun yanında kalmaya karar verir. Ertesi gün, büyük bir cesaretle savaşan İmam Hüseyin'e her taraftan saldırılır. Hicrî 10 Muharrem 61 (Miladî 10 Ekim 680) tarihinde, Sinân bin Enes en-Nehâî önce İmam Hüseyin'i hançerle yaralar, daha sonra başını bedeninden ayırır. İmam Hüseyin'le birlikte 72 kişi daha şehit olur. Bunların en yaşlısı Habib bin Muzâhir olup 72 yaşında şehit olmuştur. Onun mezarı da Kerbelâ'da İmam Hüseyin'in türbesinin içindedir. Bu şehitler arasında Ehl-i Beyt mensubu olanların sayısının 20 olduğu rivâyet edilmektedir.

Kerbelâ şehitlerinin cesetleri, bir gün sonra, Benî Esed (Esed Oğulları) kabilesi mensuplarının ikâmet ettiği Gâdiriye köylüleri tarafından toprağa verilir.

Başta İmam Hüseyin'in kız kardeşi Hz. Zeyneb olmak üzere katliamdan kurtulan çocukları ve diğer akrabalarından oluşan Ehl-i Beyt mensupları esir alınarak, İmam Hüseyin'in kesik başı ile birlikte şam'a, Yezid'in yanına gönderilir. Bu esirlerin yönetimini ve başkanlığını Hz. Zeynep yapmıştır. Ehl-i Beyt esirleri Şam'da birkaç gün tutulduktan sonra Medine'ye gönderilir. İmam Hüseyin'in kesik başının nereye gömüldüğü konusunda ise ihtilaflar bulunmakla birlikte, Medine, Necef, Kûfe, Kerbelâ veya şam'da gömüldüğüne dair çeşitli rivayetler vardır. İmam Hüseyin'in başı için birkaç türbe bulunmaktadır. Kanımızca Şam'da bulunması daha mantıklıdır.

Hz. Zeyneb ⁽¹⁾ (İslâmiyetin İlk Kadın Kahramanı)

Hz. Ali (A.S.)'nin Hz. Fâtıma'dan olan kızı. Tarihin şahit olduğu en erdemli, en bilgili ve en cesur kadınlardan biridir. Zeyneb-i Kübrâ diye de anılır.

İmam Hüseyin'in şehâdetinden sonra Ehl-i Beyt'in liderliğini üstlenmiş ve o zamanlar hasta olan İmam Zeynelabidin'in velâyet makamını korumayı üzerine almıştı. Esâretin ağır ve güç şartları altında bu görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmişti.

Hz. Zeyneb, Abdullah bin Ca'fer bin Ebî Tâlib ile evlenmiştir. Kardeşi İmam Hüseyin Irak'a gittiğinde, Abdullah'ın izin ve rızası ile onunla birlikte gitmiştir. Abdullah'tan; Ali, Avn, Muhammed, Abbas ve Ümmü Gülsüm adlarında beş çocuk dünyaya getirmiştir. Ümmü Gülsüm'ü Muaviye, oğlu Yezid için isteyince, İmam Hüseyin onu hemen amcasının oğlu Kasım bin Muhammed bin Ca'fer ile evlendirmiştir. Muhammed ve Avn ise İmam Hüseyin'le birlikte Kerbela'da şehit olmuştur.

Seyyid bin Tavus'un rivâyet ettiğine göre Ehl-i Beyt esirleri Kerbelâ'dan Kûfe'ye girince, Kûfe halkı seyretmek amacıyla şehir kalesinin girişinde toplanmıştı. Peygamberin ailesini bu durumda gören halk, inleyip ağlamaya başlamış.

Kûfelilerin ağladığını gören İmam Zeynelabidin, "Siz bizim için mi ağlıyorsunuz! Öyleyse bizi öldürenler kimlerdi? Hangi şehrin halkı bizi öldürmeye kalkıştı?" diye buyurmuştur.

Beşîr bin Huzeym Esedî şöyle demektedir: "Hz. Ali'nin kızı Zeyneb'i esirler arasında gördüm. Allah'a yemin ederim ki hiç bir kadını böyle görkemli, cesur ve açık sözlü görmemişim. Kûfe halkının yanına yaklaşıncaya, onlara susmalarını işaret etti. O kalabalıkta büyük bir sessizlik hâkim olunca, büyük bir cesaret ve metânetle şu şekilde söze başladı":

"Allah'a hamd, Muhammed (S.A.V.)'e ve onun temiz ve seçkin ailesine salât olsun. Ey Kûfe halkı, ey hilekâr ve vefâsız halk, ağlıyor musunuz?"

Evet, çok ağlayıp az gülmelisiniz. Kendinizi o kadar arsızlaştırmışsınız ki, bu arsızlığınızı temizlemeniz mümkün değildir. Peygamberin torununu öldürmekle yaptığınız arsızlığı nasıl temizleyeceksiniz?"

Daha sonra Hz. Zeyneb, diğer Ehl-i Beyt mensupları ve kardeşi İmam Hüseyin'in kesilmiş kafası ile birlikte şam'a, görkemli bir sarayda bulunan Muaviye'nin oğlu Yezid'in huzuruna esir olarak çıkarılınca⁽²⁾, Yezid'e dönerek şöyle bağırıştır:

“Ey Yezid! şimdi yeryüzünü ve gökyüzünü bize dar etmiş ve bizi esirler gibi bir yerden bir yere sürüklüyorsun. Allah’ın katında bizim alçaldığımızı ve senin yüceldiğini mi sanıyorsun? Herkes senin emrine uymuş ve her şey gönlünün istediği gibi oluyor diye mi seviniyorsun? Allah sana böyle bir mühlet vermişse, Kur’ân-ı Kerim’de şöyle buyurduğunu da unutma: “İnkâr edenler sanmasınlar ki, kendilerine mühlet vermemiz onlar için daha hayırlıdır. Onlara ancak günahlarını arttırmaları için fırsat veriyoruz. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır.” (Kur’an-ı Kerîm, Âl-i İmrân sûresi, âyet: 178) Kendi kadınlarını ve cariyelerini haremde oturtup peygamberin kızlarını, erkeklerini kaybetmiş ve hiç bir sığınakları olmadığı halde, örtülerini açman, ve bütün insanların onlara hakaret gözüyle bakması için şehirden şehire dolaştırman adalet midir? Bize düşman gözüyle bakan birisine nasıl umut bağlanabilir?

Allahım! Bize zulmeden kişiden hakkımızı al, intikamımızı al! Kanımızı döken ve dayanağımızı öldüren kişiye gazabınla muamele et.

Ey Muaviyenin oğlu! Allah’a yemin ederim ki, sen aslında sadece kendi bedenine eziyet ettin. Kısa bir süre sonra yüce Allah seni peygamberinin yanına gönderecek ki, çocuklarının kanınını dökmek ve kadınlarına zulmetmekten dolayı işlediğin suçun cezasını versin ve haklarını senden alsın.

Hız. Zeyneb, Ehl-i Beyt’in diğer mensuplarıyla birlikte şam’dan Medine’ye gönderilmiştir. Ancak halkın Ehl-i Beyt’e bağlandığını duyan Yezid, onu Medine’den Mısır’a sürgün etmiştir. Hicretin 62. yılının Receb ayında (Mart-Nisan 682) vefat ettiği rivâyet edilen Hız. Zeyneb’in nerede toprağa verildiği konusunda ihtilaflar vardır. Hem Mısır’da hem de şam’da türbeleri vardır. Ancak şam’daki türbesi daha büyüktür ve büyük bir çoğunluk, onun buraya defnedildiğine inanmaktadır. Türbesi hergün binlerce Müslüman tarafından ziyâret edilmektedir.

1 Bu isim, Türkçede ses uyumu nedeniyle “Zeynep” şeklinde kullanılmaktadır. Ancak biz, bütün isimleri orijinaline uygun şekilde kullanmaya özen gösterdik.

2 Kûfe’den şam’a kadar yaklaşık 500 km yol vardır ve Ehl-i Beyt mensupları bu yolu esir olarak katetmişlerdir.

Ebulfadl (el-Abbâs) (1)

(İslâm Dünyasının En Fedakâr İnsanı)

Hız. Fâtıma'nın vefatından sonra Hız. Ali (A.S.) yeniden evlenmiştir. Ebulfadl el-Abbâs da Hız. Ali'nin Ummu'l-Benîn'den olan dört erkek çocuğun en büyüğüdür.

Asıl adı Abbâs olup, Ebulfadl el-Abbâs onun künyesidir. Hicretin 24. yılının şaban ayının dördüncü gecesi Medine'de doğmuştur (4 Haziran 645). şehadeti ise Aşura günü, 10 Muharrem 61 (9 Ekim 680) tarihinde Kerbelâ'da olmuştur. Diğer üç kardeşi de kendisinden önce Kerbelâ'da İmam Hüseyin'in yolunda şehit olmuştur.

Babasının himayesi altında yetişen Ebulfadl el-Abbâs; Hız. Ali ile Muaviye arasında meydana gelen ve Malik el-Eşter'in kumandanlığını yaptığı Sıffin savaşına katıldığında henüz onbeş yaşındaydı.

Bilim ve fazilette yüksek bir mevki elde etmiştir. Tek bir kadınla evlenen Ebulfadl el-Abbâs, Ubeyd bin Abbas bin Abdulmuttalib'in (babasının amcasının oğlu) kızı Lübabe'yi kendisine eş olarak seçmiştir.

Ebulfadl el-Abbâs'ın; Ubeydullah, Muhammed, Fadl, Kasım ve Hasan adlarında beş erkek çocuğu olmuştur. Oğlu Fadl'dan dolayı Ebulfadl künyesi ile anılmaktadır. Araplar, kişiyi, büyük oğlunun adıyla çağırırlar. Ebulfadl, "Fadl'ın babası" demektir. Bu isim, Eba el-Fadl ya da Eba Fâdil'dan değişerek bu şekilde kalıplaşmıştır. Sonraları, birçok Müslüman ülkede, bu kahramandan esinlenerek, mertliğin simgesi olarak Ebu'l-Fadl el-Abbâs adı kullanılmaktadır.

Kerbelâ'da Ehl-i Beyt'in yardımına koşan, susuzluk anlarında onlara su getiren ve savaşta büyük cesaret sergileyen Ebulfadl el-Abbâs, bu özelliklerinden dolayı birçok lakapla anılmıştır.

Ebulfadl el-Abbâs, hayatı boyunca yaptığı fedakârlıklar sayesinde imâm olmadığı halde imamlar seviyesinde saygı görmektedir. Sorunu olan herkes onu hacet kapısı olarak görerek ona başvururdu. Bu yüzden Bâbu'l-Havâic (Hacet kapısı) lakabıyla anılmıştır. Fedakârlık ve cömertlikleri nedeniyle günümüzde babası Hız. Ali kadar değer görmektedir.

Ehl-i Beyt, Kerbelâ'da düşmanlar tarafından kuşatılarak susuzluğa mahkûm edildiğinde; Ebulfadl el-Abbâs, Ömer bin Sa'd'a dönerek:

“Ey Sa’d’ın oğlu! Dostlarını ve Ehl-i Beyt’ini öldürdüğün bu Hüseyin, peygamberin torunudur. şimdi ailesi ve çocukları susuzdur. Onlara su veriniz. Çünkü susuzluk, onların ciğerlerini yakmıştır.” dediğinde Ömer bin Sa’d’ın ordusunu sessizlik bürümüş ve hepsi utançlarından başlarını öne eğmişler.

Bu arada şimr bin Zi’l-Cûşen şöyle bağırır: “Ey Ebu Tûrab’ın oğlu! Bütün yeryüzü su olsa ve bu su bizim emrimizde olsa da, Yezid’e biat etmediğiniz sürece size bir damla bile vermezdik.”

Şimr, Ehl-i Beyt’e böyle davrandığından dolayı 14 asırdır Muharrem ayında Müslümanlar tarafından lanetlenmektedir.

Bu durum karşısında Ebulfadl, canını tehlikeye atarak ve büyük cesaretler sergileyerek Ehl-i Beyt için Fırat nehrinden su getirmeye başladı. Daha sonra kısa ama çok tehlikeli bir yol bularak Alkame nehrinden su taşımaya başladı. Düşmanlar onu engellemek için iki kolunu da kesmişlerdir Ancak o, iki kolunun kesilmesine rağmen iradesini kaybetmemiş ve şehadetine kadar, kardeşi İmam Hüseyin’i ve Ehl-i Beyt’in bütün fertlerini koruyacağına dair and içmiştir.

İki kolu kesildikten sonra, su tulumunu dişleriyle taşımaya çalışmıştır. Son olarak Alkame nehrinden su getirirken pusuya yatan düşmanlardan Hâni bin Sebî Hadramî’nin saldırısına uğramış ve başına bir okun isabet etmesi sonucu, bu nehrin kenarında şehit olmuştur. Türbesi Kerbelâ’da olup hergün onbinlerce Müslüman tarafından 24 saat boyunca ziyaret edilmektedir. şehit olduğu için türbesinin üzerinde kırmızı bayrak dalgalanmaktadır.

1 Burada ve diğer isimlerde geçen “el” takısı, Arapça’da tek başına herhangi bir anlam ifade etmeyen, sadece ismi belirli yapan bir takıdır. Arapça gramer kurallarına göre “ul” veya “il” şeklinde de kullanılabilir.

Ebulfadl (el-Abbâs)'ın bazı lâkapları

Ebulfadl'in anıldığı lâkapların bazıları şunlardır:

Kamer-i Benî Hâşim (Hâşim Oğullarının Kameri): Ebulfadl; temiz, güzel ve ay gibi parlak bir yüze sahip olduğu için bu lâkapla anılmıştır.

Bâbu'l-Havâic (İhtiyaçlar Kapısı): Ehl-i Beyt'in ihtiyaçlarını karşıladığı için kendisine bu lâkap verilmiştir.

Şehîd: Şehâdet makamını, şehit olmadan önce benimsediği için bu lâkapla anılmıştır.

Sakâ: Kerbela'da Ehl-i Beyt'in su ve diğer ihtiyaçlarını karşılamada büyük fedakârlıklar gösterdiğinden dolayı kendisine bu lâkap verilmiştir.

Livâ (Sipehsâlâr): Savaşta gösterdiği cesaret ve Aşura günü İmam Hüseyin tarafından kumandan olarak görevlendirilmesinden dolayı bu isimle anılmıştır.

Alemdâr: İmam Hüseyin, Hicaz'dan çıkarken sancağı Ebulfazl'ın eline vermiş ve hayatının sonuna kadar bu mevkiyi koruduğu için bu lâkapla anılmıştır.

Amîd: Allah'ın dinini destekleyen.

Sâbir: Medine'den Kerbelâ'ya giderken ve Aşura günü Kerbela'da güçlük ve sıkıntılara karşı gösterdiği sabırdan dolayı bu isimle anılmıştır.

Ebu'l-Fadl: Fadl'ın babası anlamında olup, oğlu Fadl'dan dolayı bu lâkap kendisine verilmiştir. şiîlerde bu fedakâr insana saygıdan dolayı, daha önce isim olarak kullanılmayan Ebu'l-Fadl lâkabını **Ebulfazl** şeklinde isim olarak kullanmaya başlamışlardır. Bu ismi kullanan kişi, cesaret ve fedakârlıkta kendisini bu ismin sahibine benzetmeyi arzular.

Selmân-ı Fârsî (Selmân-ı Pîr û Pâk)

Selmân-ı Fârsî, İran'ın Isfahan kentinde dünyaya gelmiştir. İslamiyetten önce, çocuk yaşta iken Zerdüştlüğü bırakarak tek tanrıya inanan Hıristiyanlığı benimsemiş ve ailesinin yanından ayrılarak zamanının en meşhur âlimlerinin yanında eğitim görmüştür.

Bir rivayete göre Suriye'de eğitim aldığı büyük bir âlim, vefat etmeden kısa bir süre önce, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in ortaya çıkacağını söylemiş ve ona tabi olmasını tavsiye etmiştir. Bunun üzerine Arabistan'a giden Selmân-ı Farsî, çölde kendisine rehber olarak seçtiği Kelb kabilesine mensup Bedevîlerin ihanetine uğrayarak esir alınmış ve bir Yahudiye köle olarak satılmıştır. İslamiyetin ortaya çıkması üzerine, kendisini satın alan Yahudi ile birlikte İslam dinine girmiş ve Hz. Muhammed tarafından özgürlüğüne kavuşturulmuştur. İslam dinine yaptığı hizmetlerden dolayı Hz. Muhammed'in ve Hz. Ali (A.S.)'nin en yakın sahâbelerinden birisi olmuştur.

Medine kuşatıldığı sırada, şehrin etrafına hendek kazılması fikrini kendisi vermişti. Hendek Savaşı olarak bilinen bu savaş, kazılan hendek sayesinde Müslümanların zaferiyle sonuçlanmıştır.

Selmân-ı Farsî, Ashâb el-Suffa ile birlikte sûfliğin kurucularından biri olarak kabul edilmektedir. Bir rivayete göre Hz. Muhammed'i kendisi tıraş ederdi. Bu yüzden berberlerin piri olarak anılır.

Selmân-ı Farsî; "Selmân-ı Pîr", "Selmân-ı Pâk" ya da "Selmân-ı Pîr û Pâk" lakaplarıyla da tanınmaktadır.

Hz. Ali ile ilgili bir çok hadis, Selmân-ı Fârsî tarafından nakledilmiştir.

Hz. Muhammed, "**Selmân, biz Ehl-i Beyt'tendir**" sözüyle Selmân-ı Fârsî'nin de bir Ehl-i Beyt mensubu olduğunu bildirmiştir.

Selmân-ı Fârsî'nin Irak'ta Bağdat şehri yakınlarında eski İran'ın başkenti Medâyin şehrinde 656 yılında vefat ettiği bilinmektedir.

Selmân-ı Fârsî'nin Medâyin şehrinin kalıntularına yakın, eski bir kenar mahalle olan Asbandar yakınlarında bulunan büyük türbesi, Kerbelâ'yı ziyaretten dönenlerin bir kısmı tarafından ziyaret edilmektedir.

Orta Asyalı Oğuz soylu DEDE KORKUT Karahan tarafından Medine'ye Hz. Muhammed'e gönderildi ve orada İslâmiyeti kabul etti. Oğuzlara İslâmiyeti öğretmek için Selmân-ı Fârsî'yle birlikte geldiği ve onların bu şekilde İslâmiyeti kabul ettikleri söylenir.

Hz. Ali (A.S.) ve Tasavvuf

“Tasavvuf” kelimesinin nereden geldiği konusunda çeşitli görüşler vardır. Bir görüşe göre bu kelimenin kökeni, Mekke’den Medine’ye hicret eden ve Mescid-i Nebevî’nin sofasında⁽¹⁾ kaldıkları için Ashâb-ı Suffa adıyla anılan Müslümanlara kadar dayanmaktadır. Hz. Ali’nin en iyi arkadaşlarından biri ve sağ kolu olan Selmân-ı Fârsî’nin de bunların arasında olduğu söylenmektedir. İkinci bir görüşe göre bu kelimenin, Yunanca’da “hikmet, felsefe” anlamına gelen “sofos-sophia” kelimesinden gelmektedir. Bu kelimenin, Müslümanlıktan önce Mekke’de bedevî bir hayat süren Mudar kabilesinin bir soyu olan Benu’s-Sufâ (Sufâ Oğulları)’dan geldiğini savunanlar da vardır. Ancak hemen hemen herkesin kabul ettiği başka bir görüşe göre ise, bu kelime, “yün” anlamına gelen “sûf” kelimesinden gelmektedir. Çünkü; o dönemde ilk sûflerin yünden yapılmış sâde bir elbise giydiklerini bütün kaynaklar zikretmektedir.

Tasavvufun amacı, dünyanın geçici güzelliklerinden ve lezzetlerinden yüz çevirip sâde bir hayat yaşamak ve büyük bir ihlasla Allah’a yönelmektir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.) ve Müminlerin Emîri Hz. Ali, çok sâde bir hayat sürerler ve gecenin büyük bir kısmını ibâdetle geçirirlerdi. Onların yaşadığı bu sâde hayat, başta Ebûzer el-Gifârî, Selmân-ı Fârsî ve Huzeyfe el-Yemenî olmak üzere diğer sahâbeler tarafından da benimsenmiştir. Bu yüzden isim olarak “tasavvuf” kelimesinin ortaya çıkışı her ne kadar Hicrî ikinci yüzyılın ortaları olsa da, bir yaşam tarzı olarak gerçekte İslâmiyetin ilk yıllarına kadar uzanmaktadır.

Mutasavvıflar, zâhir (dış, açık) ve bâtın (iç, gizli) olmak üzere iki çeşit ilimle uğraşmaktadır. Nitekim Peygamberden iki ilim aldığı beyân eden Ebû Hureyre⁽²⁾’nin sözlerinden anlaşıldığına göre, zâhirî nübüvvet’in yanısıra bâtınî velâyet de bazı Müslümanlara intikal etmiştir.

İlk dönemlerde bir zühd⁽³⁾ hareketi olarak başlayan tasavvuf, İslâm ruhunun gerçek canlılığının ve tazeliğinin bir devamı niteliğinde gelişmiştir. Bu özellikleriyle ortaya çıkan ilk kişi Hasan-ı Basrî’dir. Hicretin yirmibirinci yılında dünyaya gelen Hasan-ı Basrî’nin “sûfî” olarak anılmamasına rağmen, tasavvufla ilgili ilk kitap olan “Ri’âyetu Hukûki’l-lâh” (Allah’ın haklarına riayet etmek) adlı kitabı yazdığı için ilk tasavvufçular arasında zikredilmektedir.

Mutasavvıflar, bazı tarikat silsilelerini Hasan-ı Basrî’ye, onun vasıtasıyla da Hz. Ali’ye nispet etmektedirler. Rivâyetlere göre Hasan-ı Basrî, sahâbelerden yaklaşık yetmiş kişinin zamânına yetişmiştir.

Hız. Ali'den hırka alan Kumeyl bin Ziyâd da en meşhur tasavvufçulardan birisidir. Kumeyliyye fırkası, onun takipçilerinin mensup olduğu bir tasavvuf fırkasıdır.

Yine büyük mutasavvıflardan biri olan Uveys el-Karanî (Veyselkaranî), Sıffîn savaşı sırasında Hız. Ali'nin yanına gelerek, itaat edeceğine ve ölünceye kadar onun yolunda savaşacağına dair biat etmek istemiş, biattan sonra da savaşa katılarak şehit oluncaya kadar savaşmıştır.

“Sûfî” lakabıyla anılan ilk kişi ise, Ebû Hâşim-i Sûfî'dir. Hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan Ebû Hâşim'in, H. 161 yılında vefât eden meşhur tasavvufçu Süfyân Sevrî'yi yetiştirdiğini kaynaklar zikretmektedir.

Kaynaklardan anlaşıldığına göre, meşhûr mutasavvıf İbrâhim Edhem'in talebesi olan şâkîk-i Belhî de Mekke'ye giderken yedinci İmâm Mûsâ el-Kâzım'la görüşmüş ve ondan çeşitli ilimler nakletmiştir.

Bu dönemde yetişen diğer ünlü bir mutasavvıf da, sekizinci İmâm Ali bin Mûsâ er-Rızâ vasıtasıyla Müslüman olan ve ondan zâhirî ve bâtinî ilimler öğrenen Ma'rûf el-Kerhî'dir. Ma'rûfiye silsilesi, onun vâsıtasıyla İmâm Rızâ'ya kadar uzanmaktadır. Hattâ bazı mutasavvıflara göre tarikat silsilelerinin çoğu onun vasıtasıyla İmâm Rızâ'ya, İmâm Rızâ vasıtasıyla da birinci İmâm Hız. Ali'ye kadar uzanmaktadır. Bu yüzden bu silsileye “Silsiletu'z-Zehab” (Altın Dizi) adı verilmektedir.

Hicrî ikinci ve üçüncü yüzyıllarda yaşayan diğer ünlü mutasavvıflar arasında; Râbî'â-yı Adviye, Bâyezid-i Bistâmî, Bişr-i Hâfî, Serî-yi Saktî, Cüneyd-i Bağdâdî, Zünnûn-ı Mısrî ve Hüseyin bin Mansûr-i Hallâc zikredilebilir.

Başlangıçta Horasan, Irak, Suriye ve Mısır olmak üzere dört merkezde odaklaşan tasavvuf, buradan başka bölgelere geçmiştir. Örneğin Hoca Ahmet Yesevî, Necmeddîn-i Kübrâ, Hacı Bektâş-ı Velî vb. gibi büyük tasavvufçular vasıtasıyla Horasan'dan Anadolu'ya girmiştir.

Sonraki yüzyıllarda şair ve yazarların büyük bir kısmı tasavvufa yönelmiş ve özellikle Türk, İran ve Arap edebiyatlarında “Tasavvuf Edebiyatı” adıyla yeni bir akım ortaya çıkmıştır. Bu edebiyatın ürünü olan çok sayıda manzûm (şiiir) ve mensûr (düzyazı) eser günümüze kadar gelmiştir.

1 Sofa: Bir yapının odalarına ulaşmayı sağlayan giriş bölümü.

2 Peygamberin vefatından dört yıl önce, Hayber Savaşı sırasında Medine'ye gelerek Müslüman olmuş ve Ashab-ı Suffe arasına katılmıştır. Peygamberden aktardığı rivayet edilen yaklaşık 3.500 hadis, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i ile Buhari ve Müslim'in Sahih'lerinde yer almaktadır.

3 Zühhd: Dünya ile ilgili tüm arzu ve isteklerinden vazgeçerek kendini ibadete adanmak.

Müslüman bilginlerin gözüyle Hz. Ali (A.S.)

Hz. Ömer

“Ben, Ebubekir, Ebu Ubeyde ve bir grup toplanmıştık. Hz. Peygamber, elini Hz. Ali'nin omzuna koyarak şöyle buyurdu: Ey Ali! Sen iman bakımından ilk mümin, Müslümanlık bakımından ilk Müslümansın. Benim yanımda sen, Musâ'nın yanında Hârûn gibisin.”

Hz. Osman

“Peygamberin şöyle dediğini duydum: Ali'ye bakmak ibadettir.”

İbn Ebi'l-Hadid (H. 7. yüzyıl ünlü Mutezilî bilgini)

“Hz. Ali sadece nas (dogma) ile değil, fazilet bakımından da velâyete en layık olan kişidir. Çünkü o, Peygamberden sonra bütün insanlardan daha üstün ve halifelik makamına bütün Müslümanlardan daha layıktır.”

İmam Şâfi'î

“Hz. Ali, kendi durumunun gerçeğini ve sırrını açığa çıkarsaydı, herkes ona tanrı gibi secde ederdi.”

Ahmed bin Hanbel'in oğlu Abdullah:

“Sahabelerin üstünlüğü konusunu babama sordum. ‘Ebubekir, Ömer'den; Ömer ise Osman'dan daha üstündür’ dedi. ‘Peki Ali bin Ebî Talib hangi mertebededir?’ diye sorduğumda, ‘Ali bin Ebî Talib, Ehl-i Bey'tendir. Bunlar onunla kıyaslanamaz’ dedi.”

Fahr-i Râzî (Meşhur tefsir âlimi)

“Dinde Hz. Ali'yi önder olarak kabul eden, kurtulur.”

Müslüman olmayan bilginlerin gözüyle Hz. Ali (A.S.)

Cıbran Halil Cıbran (Hıristiyan yazar)

“Tarih büyükleri arasında Hz. Ali gibi, insanların görüş birliği içinde hayırla andıkları şahsiyetler azdır.”

Şiblî Şemîl (Materyalist Arap bilgini)

“İmam Ali bin Ebî Talib, dünya büyüklerinin büyüğü ve bizim yegane nüshanımız olup, Doğu ve Batı dünyası ne geçmişte ne de günümüzde, bu nüshanın aslına uygun bir benzerini görmemiştir.”

Thomas Carlyle (İngiliz yazar ve düşünürü)

“Ali ise, bize, onu sevmekten başka bir şey kalmıyor. Çünkü O, çok yüce ve büyük bir şahsiyet idi. Onun vicdan pınarından, iyilik ve güzellik fışkırıyordu; gönlünden coşku ve kahramanlık alevi saçılıyordu; O, kükreyen aslandan daha cesurdu. Ama cesareti; yumuşaklık ve şefkat ruhu ile iç içeydi ve ince insanlık duygularıyla doluydu...”

George Gourdac (Hıristiyan yazar)

“Ey dünya! Sahip olduğun bütün gücü kullansaydın da, her devirde, o aklı, o kalbi, o dili ve o Zülfikarıyla bir Ali daha bağışlasaydın ne olurdu?”

Ozanlarımızın dilinde Hz. Ali (A.S.)

Daima fikrimde zikrin yâ Muhammed yâ Ali
Gönlümün evinde şükürün yâ Muhammed yâ Ali
Tanıyamaz kendi özün seni yakın bilmeyen
Alemin âyinesisin yâ Muhammed yâ Ali
(Hatayî)

Alimsin Alim, doğrudur yolum
Ağzımda dilim, Hû demek ister
Ali sırrında, tevhid nurunda
Mahşer yerinde, Hû demek ister
(Yunus Emre)

İlim, bilim okuyup gerçeği bul
İlim üzerine kurulu bu dünya
Muhammed'e ümmet ol Ali'ye talip
Arayıp doğru yolu bulmalı insan
(Kaygusuz Abdal)

Ay Ali'dir, gün Muhammed
Okunan seksen bin âyet
Balıklar hep suya hasret
Çarha döner göl içinde
(Pir Sultan Abdal)

Ali'dir

Bağrında esen hep gece gün bâd-ı Ali'dir.
İmanımı şirazeleyen yâd-ı Ali'dir.

Ümmidimi asla kesemem, beklerim ihsan
Bir gün gelecek yardıma imdâd-ı Ali'dir.

Ta subha deyin göz yaşımı sel gibi döktüm
Can tesbihine dizdiğim evlâd-ı Ali'dir.

Hatırdan uzak tuttuğum an yoktur o şahı
Sesler erişir şem'ine, feryâd-ı Ali'dir.

Ömründe keder görmez ona âşık olanlar
Neş'eyle dolar kalbi o kim şâd-ı Ali'dir.

Hor bakma sakın sen bu fakir gönlüne gafil
Virâne sanırsın ama âbâd-ı Ali'dir.

Bunca sözü ben vezne vurup söyleyemezdim.
Bu mısraı bercesteler irşâd-ı Ali'dir.

Beyt ehline sâdık kişisin korkma Selahî
Ukbada şefiin senin evlâd-ı Ali'dir.

(Selahattin Güngör)

Son Söz

Hız. Ali (A.S.) ve Ehl-i Beyt, yaşantıları boyunca İslâmiyetin yayılması ve uygulanması için çaba harcamışlardır ve en büyük arzuları bu olmuştur.

O dönemin maddî ve siyasî gücünü ele geçiren, ancak sağlam bir inanca sahip olmayan Ümeyyeoğulları kabilesi mensupları; mal, makam, geçici dünyevî menfaat vs. uğruna, Hız. Ali'ye ve Ehl-i Beyt'ine, öldürmeye kadar varan çeşitli zulümlerde bulunmuşlardır. Bu zalimlerle mücadele ederken, Hız. Ali'nin ve Ehl-i Beyt'inin, İslâmiyetin korunması ve gelişmesi dışında hiçbir istekleri olmamıştır.

İnancı zayıf olan ve Hız. Muhammed (S.A.V.) zamanında kargaşa yaratan Ümeyyeoğulları kabilesi mensupları, Hız. Ali'ye ve Ehl-i Beyt'e yapılan bu zulmün gerçeklerini görmezlikten gelerek yalan, hile, fesat yoluyla dargörüşlü insanları kandırarak gerçeklerden uzak tutmaya ve insanları saptırmaya çalışmışlardır. Hız. Ali ve evlatlarının bu zalimlere karşı mücadelesi, doğal olarak İslâmiyetin kökünün daha da güçlenmesini sağlayan önemli faktörlerden birisi olmuştur.

Değerli okuyucularımız, dikkatinizi bir noktaya çekmek istiyoruz: İslâmiyetin ilk yıllarında, o dönemin bütün maddî ve siyasî güçlerini ellerinde bulunduran Ümeyyeoğullarını terazinin bir kefesinde değerlendirirken, diğer kefesinde de **İslâmiyeti** önder kabul eden ve kendi yaşantılarında sadece gerçekleri prensip edinen kişilerin yaşamlarının sonuçlarını gözlerinizin önüne sermek istiyoruz.

1350 sene sonra zalimin ve mazlumun halini görüyoruz. O dönemde görünürde altın çağlarını yaşayan zalimler, zamanla unutulmaya ve isimleri kötülük sembolü olarak anılmaya başlanmıştır. Örneğin günümüzde Muaviye ve Yezid gibi isimlere pek rastlanmamaktadır. Hatta "Yezit" kelimesi, "Kendisinden nefret edilen kimseler için sövgü sözü" olarak sözlükteki yerini almıştır. Oysa günümüzde Müslümanların isimlerinin yaklaşık yüzde yirmisi İslâmiyete inanan mazlumların isimlerinden, yani Ali, Hasan, Hüseyin, Ebulfazl, Zeyneb, Fâtıma, Zeynelabidin, Bâkır, Cafer, Kâzım, Cevâd, Rızâ, Takî, Nakî, Asker ve Hâdî gibi isimlerden oluşmaktadır. Bu da gösteriyor ki mazlumun feryadı uzun vadede zalimin zulmünü bastırıp zalimleri yok etmiştir. Demek ki yapılan zulümler, üzerinden yaklaşık 1350 sene geçmesine rağmen zalimlerin kötü anılmasından başka bir işe yaramamıştır.

Hz. Ali bir dava adamıdır; inandığı doğru yoldaki davasını sonuna kadar sürdürmüştür ve bu yolda şehit olmuştur. Hz. Ali'nin yolu, hak yoludur. Hz. Ali'nin yolu, adalet yoludur. Bu yoldan hiç sapmamalıyız.

Mazlumların feryâdı, günümüze kadar süregelmiştir. Mazlumların feryâdı Hz. Ali'dir. Mazlumların feryâdı "Yâ Ali!" dir.

Dünyada yaşayan 1 milyar 300 milyonu aşkın Müslüman kardeşimiz ile birlikte, Hz. Ali'yi bilen diğer din mensupları da O'na ve ailesine sevgi ve saygı duymaktadır.

Değerli okuyucularımız, Hz. Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in yolunu, hiçbir dinî ve siyasî ayırım yapmaksızın bütün insanlığa öneriyoruz.

Hangi semavî dine veya felsefî görüşe sahip olursanız olun, iki cihanın mutluluğunu elde etmek için bu geçici dünyada bütün gayret ve fedakârlığınızla çalışınız. Emin olunuz ki insanlara sevgi ve saygıyla yaklaşımınız, mutluluğa doğru atılmış bir adım olacaktır.

Canım fedâdır **Şâh-ı Merdân** Ali'ye.

Saygılarımla
Sağlıkla kalın
Ali Polat

Elinizdeki bu eseri hazırlayan Ali Polat, Kûfe, Necef, Kerbela, Şam ve Bağdat'a defalarca yolculuk etmiş, kutsal mekân ve türbeleri şahsen ziyaret ederek resimlerini elde etmiştir.

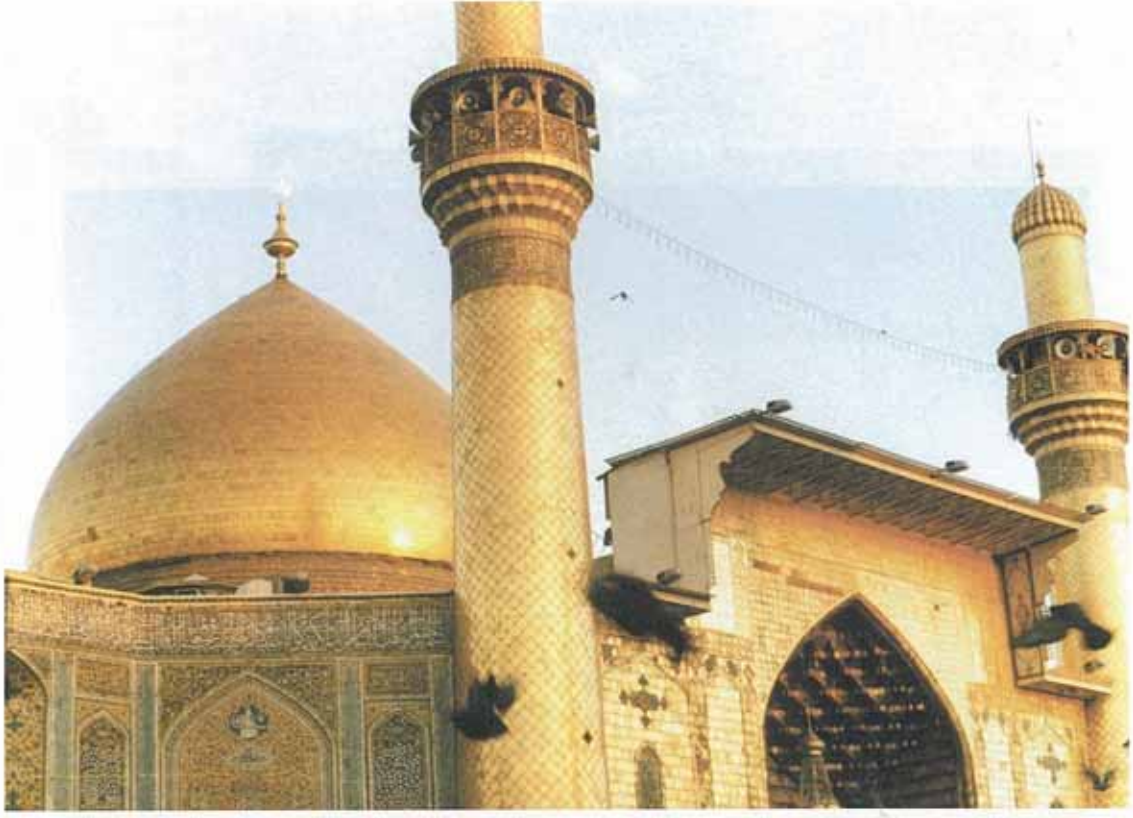
Hz. Ali (A.S.)'nin Kûfe şehrindeki Hilâfet makamının kalıntıları

Kûfe Mescidi'nin giriş kapılarından biri

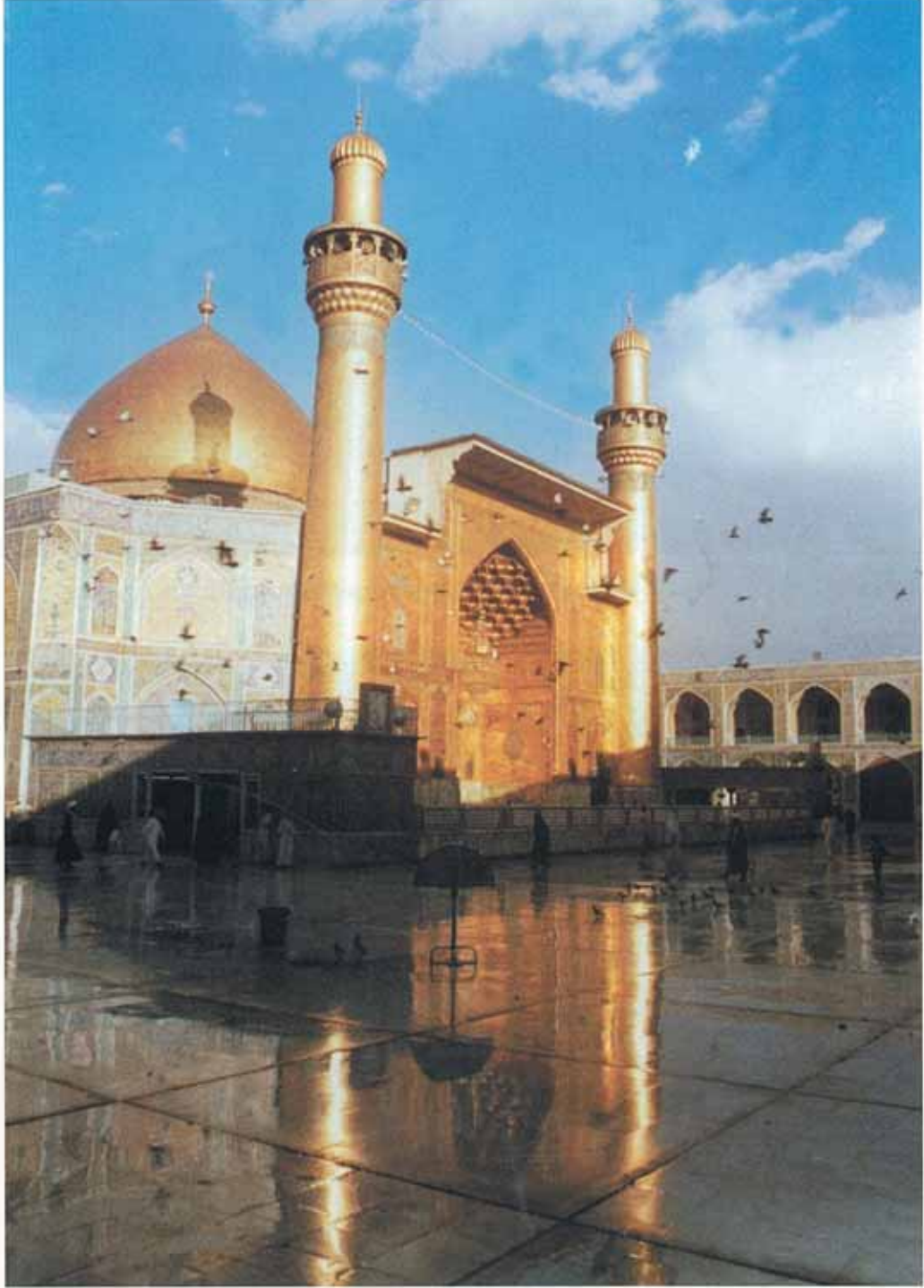
Hz. Ali (A.S.)'nin Kûfe Mescidi'nde namaz kıldırırken yaralandığı makam

Hz. Ali (A.S.)'nin Türbesi'nin altın kubbesi ve minareleri (Necef)

Hz. Ali (A.S.)'nin Türbesi'nin dış görünümü (Necef)

Hz. Ali (A.S.)'nin Türbesi'nin giriş kapılarından biri (Necef)

Hız. Ali (A.S.)'nin Türbesi'nin giriş kapılarından biri (Necef)

İmam Hüseyin'in Türbesi'nin dış görünüşü (Kerbela)

İmam Hüseyin'in Türbesi'nin giriş kapılarından biri (Kerbela)

İmamların fedakâr ve kahraman kardeşi Hz. Ebulfadl'ın Türbesi (Kerbelâ)

Hz. Ebulfadl'ın Türbesi (Kerbelâ)

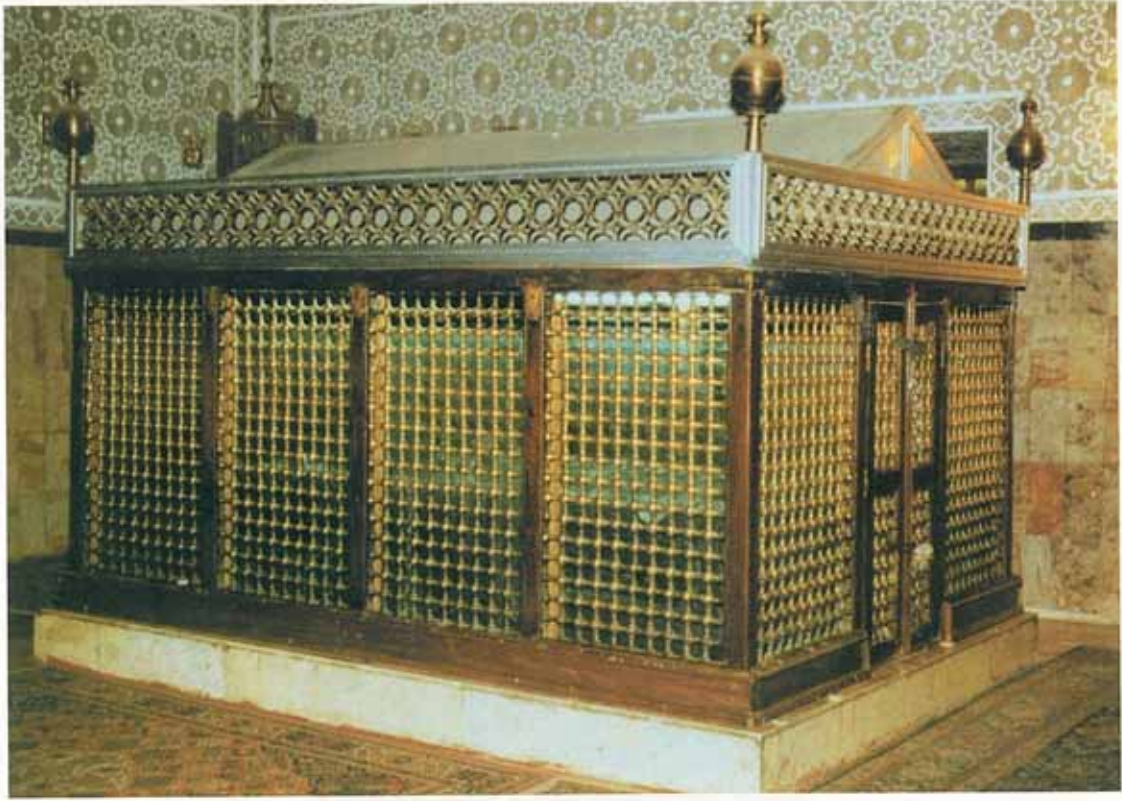
Hz. Ebulfadl'ın Türbesi'nin iç görünüşü (Kerbelâ)

Hz. Zeyneb'in Türbesi (Şam-Zeynebiye)

Hz. Zeyneb'in Türbesi (Şam)

Selmân-ı Fârsî'nin Türbesi (Bağdat-Medâyin)

Hz. Ali (A.S.)'nin temsilî portresi

Zülfikar

Bedir savaşı sırasında Hz. Muhammed (S.A.V.)'e gökten indirildiğinde inanılan ve Uhud Savaşı sırasında Peygamber tarafından Hz. Ali'ye verilerek adalet için kullanılan çatal uçlu "Zülfikar" kılıcı, Müslümanlar için en uygun simge olarak kabul edilebilir. Bu yüzden süslenmek ve dinleriyle iftihar etmek isteyen müslümanların kullanabilecekleri "Zülfikar" ve Hz. Ali'nin gümüşten veya altından yapılmış temsili portresi en uygun sembol olarak görülmektedir. Gelecekte bunların üzerinde çalışılarak en güzel şekil ve modellerinin elde edileceğine inanıyoruz.

Hıristiyanlar ise Hz. İsa'nın çektiği acıları unutmamak için, ona işkence edilirken gerildiği darağacının sembolü olarak haç veya ıstavrozu benimsemişlerdir. Haç 1500 yılı aşkın süreden beri Hıristiyanlığın simgesi olarak kullanılmakta ve kullanıldıkça da yeni şekil ve modeller elde edilerek sevimli bir duruma getirilmektedir.

İçindekiler

Önsöz	7
Hz. Ali (A.S.)	9
Hz. Ali (A.S.)'nin lakap ve künyelerinin bazıları	13
Doğumundan Peygamberin Bi'setine kadar Hz. Ali (A.S.)	14
Peygamberin Bi'setinden Hicrete Kadar Hz. Ali (A.S.)	16
Âl-i Abâ	20
Hayber Kalesi'nin Fethi	22
Gadîru'l-Humm Vadisi	25
Hicretten Peygamberin Vefâtına Kadar Hz. Ali (A.S.)	30
Mal ve hüküm uğruna Ehl-i Beyt'e yapılan zulüm	33
İlk Üç Halife Döneminde Hz. Ali (A.S.)	35
Nehcu'l-Belâga	38
Gururu'l-Hikem ve Dureru'l-Kilem	40
Hz. Ali (A.S.)'nin halifelik dönemi	42
Hâricîler	44
İbn Mulcem kimdir?	46
Hz. Ali (A.S.)'nin Mâlik-i Eşter'e Verdiği Emirlerin Önemli Bir Bölümü	48
Hz. Ali (A.S.)'nin İmam Hasan'a Yazdığı Vasiyetin Önemli Bir Bölümü	52
Hz. Ali (A.S.)'nin İmam Hüseyin'e Vasiyetinin Önemli Bir Bölümü	54
Hz. Ali (A.S.)'nin Vefatından Önce Ehl-i Beyt'e Vasiyeti	56
Hz. Ali (A.S.)'nin Huzurlu Bir Yaşam İçin İnsanlığa Tavsiyeleri	57
Hz. Ali (A.S.) ile İlgili Hikâyeler	60
VECİZ SÖZLER	65
AKIL	66
ADALET	68
İHLÂS-HOŞGÖRÜ	70
AHLÂK	72
ASALET	73
YAŞAM	75
DOĞRULUK	76
DOSTLUK	78
CESARET-GÜVEN	80
DÜNYA	81
SEVGİ-ŞEFKAT	83
EDEP-ONUR	84
EFENDİLİK-KARAR	86

İFFET	87	SERVET	133
SAĞLIK	88	ÇOKLUK - AZLIK	135
BİLİM	89	FEDAKÂRLIK	136
BİLMEK	92	KİTAP	137
BİLGELİK	93	SİYASET	138
ARAŞTIRMA-DANIŞMAK	94	ORDU-BAŞKANLIK-GÜVENLİK	139
KONUŞMA-BELÂGAT	95	GERÇEK	140
GÖRÜŞ-FİKİR	97	İHANET	141
DUYMAK-DİNLEMEK-HABER	98	KUŞKU	142
SAĞDUYU-KONUKSEVERLİK	99	HATA	143
ARZU-İSTEK	100	DERT - BELÂ	144
UMUT	102	PİŞMANLIK	145
İNSAF	103	DAVRANIŞ	146
ANNE-BABA-ÇOCUK	104	KABALIK	147
AKRABALIK-KOMŞULUK	105	İFTİRA - DEDİKODU	148
BAŞARI	106	ŞAKA	150
GAYRET-ÇALIŞKANLIK	107	ÖVGÜ	151
ÇOCUKLUK-GENÇLİK-YAŞLILIK	108	YAKÎN	152
İYİLİK	109	FIRSAT	153
KÖTÜLÜK	111	ŞÜKRETMEK	154
MUTLULUK	112	KAYNAŞMAK - UZLAŞMAK	155
KISKANÇLIK	113	ÖZÜR DİLEMEK	156
GÜZELLİK-İÇ GÜZELLİK	114	TEDBİR - TEVEKKÜL	157
ÖFKE	115	AKİBET	158
KALP	116	ZAHİTLİK - ZİKİR	159
KİN	118	ALLAH (CC)	160
SIR - İFŞÂ ETMEK	119	İSLÂM	161
HATIRLAMA	120	İMAN - MÜMİN	162
GÜLERYÜZLÜLÜK	121	CENNET - CEHENNEM	163
UTANMA	122	DİN	164
ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK	123	TAKVÂ	165
AĞIRBAŞLILIK	124	AMEL	166
YUMUŞAKLIK	125	TÖVBE	167
SÜKÛT	126	GÜNAH	168
KANAAT	127	KENDİNİ BEĞENMEK	169
SINAV	129	AÇGÖZLÜLÜK	170
SAVAŞ - BARIŞ	130	ZULÛM	172
BAĞIŞLAMA	131	ÜZÜNTÜ - SIKINTI	174
SUÇLAMA - SUÇSUZLUK	132	KUSUR	175

YALAN	176	Kerbelâ olayı	223
ANLAŞMAZLIK	177	Hz. Zeynep	226
DÜŞMANLIK	178	Ebulfadl (El -Abbas)	228
ALÇAKLIK	179	El-Abbas'ın bazı lâkapları	230
APTALLIK - AHMAKLIK	181	Selmân-ı Fârsî	231
CAHİLLİK	182	Hz. Ali (A.S.) ve tasavvuf	232
HİLE	183	Müslüman bilginlerin gözüyle	234
DENEYİM	184	Hz. Ali (A.S.)	
BASİRET	185	Müslüman olmayan	235
İTAAT	186	bilginlerin gözüyle Hz. Ali (A.S.)	
CÖMERTLİK	187	Ozanlarımızın dilinde Hz. Ali (A.S.)	236
CİMRİLİK	189	Sonsöz	238
HELÂL - RIZIK - BEREKET	190	Resimler	241
AÇLIK - YEMEK	191	İçindekiler	252
ACELE	192	Kaynakça	255
YARDIM - SADAKA	193		
İSRAF - SAVURGANLIK	194		
İHTİYAÇ - ÇARESİZLİK	195		
BAĞIŞTA BULUNMAK	196		
KÜFÜR - SÖVMEK	197		
MİNNET -BORÇ	198		
NİYET	199		
NASİHAT	200		
KINAMAK	202		
TEMBELLİK	203		
İNATÇILIK - ISRARCILIK	204		
TAHAMMÜL - SABIR	205		
DİKKATSİZLİK - DALÂLET	206		
İKİYÜZLÜLÜK	207		
İBRET ALMAK	208		
HARAM	209		
NEFİS	210		
CEZA - KARŞILIK	211		
BÂTIL (ASILSIZ)	212		
ŞİRK	213		
SON YOLCULUK	214		
Hz. Fâtıma	217		
İmam Hasan	219		
İmam Hüseyin	221		

Kaynakça

1. Kurân-ı Kerîm
2. Nehcu'l-Belâga
3. Gururu'l-Hikem ve Dururu'l-Kilem
4. el-Emînî, el-Gadîr fi'l-Kitâb ve's-Sünne ve'l-Edeb
5. Muhammed Bâkır el-Meclisî, Bihâru'l-Envâr
6. Dr. Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 1990.
7. Abdulbâki Gölpınarlı, Tasavvuf, İstanbul 2000.
8. Seyit Derviş Tur, Erkânnâme, İstanbul 2002.
9. Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c. I-XXII v.d., İstanbul 1988-2002.
10. Hz. Ali (A.S.)'nin şiiirleri, Çev. İsmet Zeki Eyuboğlu, İstanbul.
11. Adil Ali Atalay, Seçme Hadisler, İstanbul 2000.
12. Mustafa Yağmurlu, Hz. Ali, İstanbul 1994.
13. Yrd. Doç. Dr. Adnan Demircan, Hz. Ali'nin Hilafet Hakkı Meselesinde Gadîr-i Hum Olayı, İstanbul 1996.
14. Türkçe, Arapça ve Farsça çok sayıda dergi, kitap ve makaleden yararlanılmıştır.

ALİ POLAT

1944 YILINDA Tebriz’de doğdu. Erzurum’da büyüdü. Azerbaycan’ın kuzey ve güneyine dağılmış olan Vahapzâdeler ailesindedir. Babasının, Hz. Ali’ye olan sevgi ve bağlılığı nedeniyle, bütün çocuklarının adlarının başına Ali ya da Hz. Ali’nin çocuklarının isimlerini koymuş ve Hz. Ali’nin sevgisini onlara aşılarmıştır. Bundan dolaydır ki kendisi de babasının ruhunu şâd etmek için bu eseri kaleme almıştır.

Hayatını çalışma, araştırma ve okumaya adanmış olup “Üç Bin Yıllık Birikim” adlı ilk eserini 2001 yılında, “Ya Ali, Hz. Ali’den bin beş yüz elli beş hikmetli söz” adlı ikinci eserini 2003 yılında, “Ve Biz” adlı üçüncü eserini ise 2004 yılında toplumumuza sunmuştur. “Üç Bin Yıllık Birikim” ile “Ya Ali, Hz. Ali’den bin beş yüz elli beş hikmetli söz” adlı eserlerin her ikisi de Azerbaycan Türkçesiyle yayınlanmış, “Ve Biz” adlı eser de baskı aşamasındadır. “Üç Bin Yıllık Birikim” adlı eser ise İran’da Fars alfabesiyle hem Türkçe hem de Farsça olarak basılmaktadır.

Ali Polat, evli ve iki çocuk babasıdır.